

การศึกษาและพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสระเตื้อ
อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปริญญานิพนธ์
ของ
พรรณี อำนวยสันติกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา
พฤษภาคม 2551

การศึกษาและพัฒนาดนตรีในพิธีเก็บนหลวงพ่อโต วัดสะตือ
อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปริญญานิพนธ์
ของ
พรรณี อำนวยสันติกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาและพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสระเตื้อ
อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ
ของ
พรรณี อำนวยสันติกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา
พฤษภาคม 2551

พรรณี อำนวยสันติกุล. (2551). การศึกษาดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปริญญาโท ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล งามสุทธิ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เล้ารัตนอารีย์.

การศึกษาและพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการศึกษาสถานภาพ บทบาท การสืบทอดและการศึกษาการพัฒนาดนตรี เพื่อเป็นการสืบทอด ซึ่งใช้วิธีการศึกษาโดยการค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารและงานวิจัย รวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยวิธีทางมานุษยวิทยา

ผลวิจัยพบว่า

1. ปัจจุบันมีคณะดนตรีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งหมด 5 คณะ มีนักดนตรีจำนวน 104 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย นักดนตรีอายุระหว่าง 12 – 70 ปี บทเพลงกลองยาวที่เล่นกันในปัจจุบันมีเพียง 8 เพลง ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจุบันนี้ผู้ที่แก้บนมาหาคณะกลองยาวเล่นมีน้อย เนื่องจากราคาของวงกลองยาวมีราคาแพงกว่าบรรดาสำหรับบทเพลงของบรรดาที่เล่นโดยส่วนมากจะเป็นเพลงลูกทุ่งตามสมัยนิยม

2. บทบาทของดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โตส่งผลต่อวิถีชีวิต ซึ่งทำให้นักดนตรีมีอาชีพมีรายได้ มีชื่อเสียง สร้างความศรัทธาและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นประเพณี ทำให้การแก้บนด้วยดนตรีเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปและเป็นประเพณีการแก้บนด้วยดนตรีที่สืบทอดกันมานาน

อาชีพและเศรษฐกิจ ทำให้ด้านต่างๆ ของคณะดนตรีแก้บนและชุมชนวัดสะตือดีขึ้นตามลำดับ โดยเห็นได้จากการที่นักดนตรีมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นจากการเล่นดนตรีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือมีรายได้มากขึ้นจากการขายดอกไม้ ธูปเทียน รวมทั้งเป็นที่ศรัทธาและเป็นแหล่งท่องเที่ยวไปในตัว

3. การสืบทอดการเล่นดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต ส่วนใหญ่สืบทอดทางเครือญาติ และฝึกฝนจากประสบการณ์ โดยวิธีการสืบทอดสามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 แบบคือ การเรียนจากโรงเรียน และการเรียนจากประสบการณ์ ซึ่งจะมีข้อแตกต่างกันในเรื่องหลักการบ้าง

4. คณะดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โตทั้ง 5 คณะมีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ จากอดีตถึงปัจจุบัน เห็นได้ชัดจากเครื่องดนตรีที่มีการพัฒนาจากเครื่องดนตรีไทยคือ กลองยาวแล้วมีการนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาร่วมในคณะ และจากการที่ผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาในเรื่องของเทคนิคต่างๆ ในเครื่องดนตรีสากลและการดูแลรักษาเครื่องดนตรี ผลการพัฒนาเป็นที่น่าพอใจเห็นได้ชัดจากการฝึกการใช้ลมและการใช้นิ้ว ซึ่งนักดนตรีโดยส่วนใหญ่สามารถนำไปใช้ในการเล่นดนตรีได้ดีและยังใส่ใจในการดูแลรักษาเครื่องหลังจากการใช้งานมากขึ้น

MUSICAL STUDY AND DEVELOPMENT OF MAKING VOTIVE OFFERING
CEREMONY OF HOUNG POR TO WAT SATUE THARUE
PRA NAKORN SI AYUTTHAYA

AN ABSTRACT
BY
PANNEE AMNAUYSUNTIKUL

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Fine Arts Degree in Ethnomusicology
at Srinakharinwirot University
May 2008

Pannee Amnauysuntikul.(2008). Musical Study and Development of Making Votive Offering Ceremony of Houng por To, Wat Sa Tue, Amphoe Tha Rueau, Changwat Phra Nakhon Si Ayutthaya. Master thesis, M.F.A. (Ethnomusicology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Asst Prof. Dr. Chalermpon Ngamsutti, Asst Prof. Prateep Lountratana-ari.

This musical study and development of making votive offering ceremony of Luangpor To, Wat Sa Tue, Amphoe Tha Rueau, Changwat Phra Nakhon Si Ayutthaya was a study on status, roles, transformation and a study of musical development in order to make a transformation. The study approach was conducted by studying books, document and research reports, and field data collection by ethnomusicology approach.

The study reveals as follows.

1. At the time of the study, there were 5 music groups making votive offering ceremony of Luangpor To, Wat Sa Tue, Amphoe Tha Rueau, Changwat Phra Nakhon Si Ayutthaya. There were 104 musicians, most of them were male, aged 12 – 70 years. Only 8 Thai Traditional Drum Klong Yao were performed. It was shown that less people used the services of votive offering dance of Thai Traditional Drum Klong Yao group because it was more expensive than those of the brass band. Most of the songs performed by the brass band were contemporary country songs.

2. The roles of music in making votive offering ceremony of Luang por To, Wat Sa Tue, Tha Rueau, Phra Nakhon Si Ayutthaya , affect the community in many ways as follow.

In the way of life , the musicians can be famous and accumulate their income. They also represent people 's faith to Luangpor To.

In tradition , the music and the ceremony have been inherited for a longtime. Until now , the ceremony is well know as a social heritage.

In term of economic and profession , the music in making vofive offering ceremony of Luangpor To , can enhance the quality of life of the community. People who live around the temple can earn money from tourist industry , and the musician does too.

3. The transformation of music performance in making votive offering ceremony of Luangpor To was mostly transformed by relatives and training experiences. The

transformation approach could be classified into 2 types, i.e. learning from school, and learning from experience, both of which might have some different principles.

4. All 5 music groups making votive offering ceremony of Luangpor To had been continuously developed. It was clearly seen from the introduction of western music instrument into use together with Thai musical instrument, Klong Yao. The results of the training workshop implemented by the researcher on techniques of performing and taking care of western music instruments were satisfactory, especially the training on the uses of wind and fingers. Most musicians could apply those techniques in their musical performance and paid more attention in taking care of the instruments after use.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
การศึกษาและพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ
อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ของ
พรรณี อำนวยสันติกุล

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหิดล
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)
วันที่ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2551

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมพล งามสุทธิ)

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. มานพ วิสุทธิแพทย์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เล้ารัตนอารีย์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมพล งามสุทธิ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เล้ารัตนอารีย์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุจี ศรีสมบัติ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณตั้ง
รายนามที่จะกล่าวถึง ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล งามสุทธิ ประธานที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เล้ารัตนอารีย์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์
รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุจี ศรีสมบัติ กรรมการที่แต่งตั้ง
เพิ่มเติม ท่านเหล่านี้ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องจนปริญญานิพนธ์มีความ
สมบูรณ์ถูกต้อง

ขอขอบพระคุณภาควิชาดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์สุรศักดิ์
จำนงค์สาร และอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา อบรม สั่งสอน
ในทุกๆ อย่างแก่ผู้วิจัย ผู้วิจัยสำนึกและระลึกถึงพระคุณของครูบาอาจารย์ทุกท่านเสมอ และจะนำ
ความรู้นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นต่อไป

ขอขอบคุณคณะดนตรีกับนหลวงพ่อโต ทั้ง 5 คณะ ที่ได้ให้ข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญ
เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือที่ดีมากแก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาข้อมูลต่างๆ ได้อย่าง
ราบรื่น

ขอขอบคุณคุณพี่ระพงษ์ ชอบชื่นสุข คุณพุดตินัย ชาววิวัฒน์ และคุณวัชรระ ตาเกิดที่
ได้ให้ความรู้และอบรมเชิงปฏิบัติการแก่นักดนตรี

ขอขอบคุณคุณกัมปนาท คำทองสุข คุณธงธรรมศ ยงศิริตระกูล คุณจารุ ลี้มศิลา
คุณศศิธร เครือคช คุณอัญชลี มนูญเลิศกิจ คุณศราวุธ วิศวกร คุณทิพวรรณ เวียงแก้วและเพื่อน
ดุริยางค์ทุกๆ คน สำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน

ขอขอบคุณคุณครูดวงฤทัย มังคลา สำหรับความช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน และโรงเรียนวัด
ระตือที่เอื้อเฟื้อสถานที่ในการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณบิดามารดา ซึ่งเลี้ยงดูและอบรมชี้แนวทางที่ถูกต้องด้วยความรัก
ความเมตตา ให้กำลังใจ ตลอดจนสนับสนุนให้ทุนการศึกษาเล่าเรียน ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จ
ในครั้งนี้

พรณี อำนวยสันติกุล

สารบัญ

บทที่

หน้า

1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
ความสำคัญของการศึกษา	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
กรอบแนวความคิดการวิจัย	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารตำราวิชาการ.....	9
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
3 วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า	19
ขั้นรวบรวมข้อมูล	19
ขั้นรวบรวมข้อมูลภาคสนาม	19
ขั้นศึกษาข้อมูล	19
ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล	21
ขั้นสรุป	22
4 วิเคราะห์ข้อมูล	23
ตอนที่ 1 ประวัติสถานที่จัดพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอนาทวี จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	24
ตอนที่ 2 เครื่องดนตรีที่ใช้ในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอนาทวี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	32
ตอนที่ 3 คณะดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอนาทวี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	44
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	103

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
สรุปผล	103
อภิปรายผล	109
ข้อเสนอแนะ	110
บรรณานุกรม	111
ภาคผนวก	115
ภาคผนวก ก.	116
ภาคผนวก ข.	128
ภาคผนวก ค.	131
ภาคผนวก ง.	137
ภาคผนวก จ.	147
ภาคผนวก ฉ.	167
ประวัติผู้วิจัย	182

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวความคิด.....	8
2 บริเวณด้านหน้าวัดเสด็จ.....	24
3 บริเวณแม่น้ำป่าสักติดกับวัดเสด็จ.....	24
4 พระอุโบสถวัดเสด็จ.....	25
5 พระพุทธรูปไสยาสน์ (หลวงพ่อดำ).....	25
6 แผนที่แสดงเส้นทางไปมาวัดเสด็จ.....	27
7 แผนที่ในการเดินทางมาวัดเสด็จ.....	28
8 สถานที่เก็บนํ้า บริเวณลานหน้าหลวงพ่อดำ.....	29
9 การแห่แถวรอบองค์หลวงพ่อดำ.....	30
10 การแห่กลองยาวรอบองค์หลวงพ่อดำ.....	30
11 อาหารที่นำมาเก็บนํ้า.....	31
12 อาหารที่นำมาเก็บนํ้า.....	31
13 ภาพประชาชนกำลังปิดทองหลวงพ่อดำ (พระพุทธรูปไสยาสน์).....	31
14 ภาพประชาชนกำลังสักการะหลวงพ่อดำ วัดเสด็จ.....	31
15 วงกลองยาว.....	32
16 กลองยาว.....	33
17 กลองยาว.....	33
18 นักดนตรีตีกลองยาว.....	33
19 ฉาบชุดและฉาบใหญ่.....	34
20 นักดนตรีตีฉาบ.....	34
21 ส่วนประกอบของโหม่ง.....	35
22 โหม่ง.....	35
23 แตรวง.....	36
24 คีย์บอร์ด.....	37
25 เครื่องขยายเสียง.....	37
26 นักดนตรีสะพายออร์แกน(คีย์บอร์ด) พร้อมเครื่องขยายเสียง.....	38
27 กลองข้าง (Tenor Drum).....	38
28 นักดนตรีตีกลองข้าง (Tenor Drum).....	39
29 แซกโซโฟน (Saxophone).....	39

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
30 นักดนตรีเป่าแซกโซโฟน (Saxophone).....	40
31 ทรัมเป็ต (trumpet)	40
32 นักดนตรีทรัมเป็ต (trumpet)	41
33 ทรอมโบน (Trombone).....	41
34 นักดนตรีเป่าทรอมโบน (Trombone).....	42
35 ภาพวงกลองยาวประยุกต์.....	42
36 ภาพป้ายคณะแม่บุญช่วย.....	44
37 ภาพหัวหน้าคณะแม่บุญช่วยมิวสิก.....	50
38 แผนภูมิแสดงการสืบทอดคณะแม่บุญช่วย.....	51
39 แผนผังแสดงการพัฒนารูปแบบวงดนตรีกับคณะแม่บุญช่วยมิวสิก.....	53
40 ภาพป้ายชื่อคณะทองหล่อ.....	56
41 ภาพหัวหน้าคณะทองหล่อ.....	61
42 แผนภูมิแสดงการสืบทอดคณะทองหล่อ.....	62
43 แผนผังแสดงการพัฒนารูปแบบวงดนตรีกับคณะทองหล่อ.....	65
44 ภาพป้ายคณะทัศน.....	68
45 ภาพหัวหน้าคณะทัศน.....	73
46 แผนภูมิแสดงการสืบทอดคณะทัศน.....	74
47 ภาพป้ายคณะรุ่งฟ้าตรวงบ้านครัว.....	81
48 ภาพหัวหน้าคณะรุ่งฟ้าตรวงบ้านครัว (ซ้ายสุด).....	86
49 แผนภูมิแสดงการสืบทอดคณะรุ่งฟ้าตรวงบ้านครัว.....	87
50 ป้ายชื่อคณะสำรว.....	94
51 ภาพหัวหน้าคณะสำรว.....	99
52 แผนภูมิแสดงการสืบทอดคณะสำรว.....	100
53 นามบัตรคณะแม่บุญช่วยมิวสิก.....	168
54 นามบัตรคณะทองหล่อ.....	168
55 นามบัตรคณะทัศน.....	169
56 นามบัตรคณะรุ่งฟ้าตรวงบ้านครัว.....	169
57 นามบัตรคณะสำรว.....	170
58 ผู้วิจัยสัมภาษณ์นางอำภัสสร ดุเหว่าดำ หัวหน้าคณะทัศน.....	170

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
59 ผู้วิจัยสัมภาษณ์นายสำรวย ดาวสุข หัวหน้าคณะสำรวจ.....	171
60 ผู้วิจัยสัมภาษณ์นายทองหล่อ ผลนัย หัวหน้าคณะทองหล่อ.....	171
61 ผู้วิจัยสัมภาษณ์นางยุพิน กองโส หัวหน้าคณะรุ่งฟ้าตำรวจบ้านครัว.....	172
62 ผู้วิจัยสัมภาษณ์นางสมบัติ จัทรที่ น้องสาวหัวหน้าคณะแม่บุญช่วยมิวสิค..	172
63 ผู้วิจัยแจกแบบสัมภาษณ์.....	173
64 นักดนตรีกรอแบบสอบถาม.....	173
65 บริเวณที่ตั้งกระแกับนทั้ง 5 คณะ.....	174
66 บริเวณลานหน้าองค์หลวงพ่อโต.....	174
67 ประชาชนแปะทององค์หลวงพ่อโต.....	175
68 ประชาชนที่มาสักการะหลวงพ่อโต.....	175
69 ประชาชนนำอาหารคาวหวานมาแก้บน.....	176
70 บริเวณที่จัดอาหารแก้บน.....	176
71 ประชาชนมาแก้บนรอบองค์หลวงพ่อโต วัดสะตือ.....	177
72 ดนตรีแก้บน (1).....	177
73 ดนตรีแก้บน (2).....	178
74 ดนตรีแก้บน (3).....	178
75 รายการราคาดนตรีแก้บน วัดสะตือ.....	179
76 บทยกครูคณะสำรวจ.....	179
77 การอบรมเชิงปฏิบัติการ.....	180
78 การอบรมเชิงปฏิบัติการ.....	180
79 นักดนตรีที่ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการ.....	181

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มนุษย์ถือว่าเป็นสัตว์สังคม โดยเริ่มจากการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ครอบครัว หมู่บ้าน ตลอดจนเป็นชาติไทย ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลา สิ่งแวดล้อมและที่ขาดไม่ได้คือวัฒนธรรม วัฒนธรรมต่างๆ ของมนุษย์จะมีความแตกต่างกันไป ซึ่งก่อให้เกิดเอกลักษณ์ประจำชาติ สังเกตได้จากภาษาเป็นอันดับแรก มนุษย์เหมือนกันใช้ภาษาที่แตกต่างกัน นั่นคือเอกลักษณ์ในด้านภาษา โดยมนุษย์เป็นผู้ตกลงกันเพื่อสร้างกฎระเบียบของสังคมให้เป็นที่ยอมรับระหว่างสมาชิก เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันในด้านภาษาและรวมไปถึงด้านต่างๆ ด้วย

วัฒนธรรมก็คือระบบสัญลักษณ์ในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาแล้ว จึงสอนให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้หรือนำไปปฏิบัติ ฉะนั้นวัฒนธรรมจึงต้องมีการเรียนรู้และมีการถ่ายทอด เมื่อมนุษย์เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม มนุษย์ก็รู้ว่าอะไรคือแบบธรรมเนียม ประเพณีของสังคม และส่วนใหญ่มนุษย์จะรู้ว่าอะไรควรทำและอะไรไม่ควรทำ ฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม และพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมจึงเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมากขึ้น (อมรา พงศาพิชญ์.2537: 1-2)

วัฒนธรรมเป็นเรื่องว่าด้วยวิถีชีวิตของมนุษย์ในความเป็นอยู่ร่วมกันในสังคม อีกนัยหนึ่งยังเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นแบบแผนในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัยนั้น (สมิตร ปิติพัฒน์. 2548 : 61) การดำรงชีวิตของมนุษย์จำเป็นต้องมีปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน แต่นอกจากปัจจัย 4 แล้ว สิ่งที่มีความสำคัญและผูกพันกับวิถีชีวิตมนุษย์ตลอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็คือ “ดนตรี” ดนตรีเกิดขึ้นเมื่อใดและเกิดขึ้นอย่างไรไม่มีบันทึกเป็นหลักฐานที่แน่ชัด เพียงแต่ใช้การสันนิษฐานว่าคงเกิดจากการเลียนเสียงธรรมชาติต่างๆ ในโลก เช่นเสียงฟ้าร้อง เสียงน้ำตก เสียงวัตถุกระทบกัน เสียงร้องของสัตว์ หรือเสียงตะโกนของมนุษย์ เป็นต้น ต่อมามนุษย์ได้นำเสียงต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและเรียบเรียงให้ผสมผสานกลมกลืนกันอย่างเป็นระบบ แล้วนำมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ตามความเชื่อ ความศรัทธาและพิธีกรรมต่างๆ ของตน ของสังคมในการดำรงอยู่ของมนุษย์

การสร้างงานดนตรีเป็นสิ่งสะท้อนความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมที่แฝงด้วยปรัชญาอันเป็นบ่อเกิดแห่งภูมิปัญญาในการเรียนรู้และเข้าใจในสังขารการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งยังแสดงถึงความเป็นกลุ่มชนและภาพลักษณ์ของสังคมนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน ในทางมานุษยวิทยา มองดนตรีในลักษณะที่สัมพันธ์กับมนุษย์และสังคม ดนตรีคือผลผลิตของพฤติกรรมที่ทำให้เกิดการสร้างงาน ดนตรีขึ้น มีความเกี่ยวเนื่องกับแนวคิดอันเกิดจากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมในสังคมที่มนุษย์ดำรงอยู่ (อำนาจ บุญอนันต์. 2545 : 1)

วัฒนธรรมสิ่งหนึ่งซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยอย่างเห็นได้ชัดนั้นก็คือ “ดนตรีไทยและเพลงไทย” ที่เกิดขึ้นด้วยบรรพบุรุษของไทยเอง แล้วสั่งสอนจนกลายเป็นรูปแบบอย่างในปัจจุบัน และนับเป็นเครื่องมืออันสำคัญยิ่งที่ช่วยกล่อมเกลাজิตใจของคนไทย ให้มีความสุขทางใจ มีความเบิกบาน แจ่มใส เพลิดเพลิน ความไพเราะ ความประณีตงดงามของลักษณะดนตรีและเพลงไทย (สงบศึก ธรรมวิหาร. 2545 :1)

ดนตรีเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเสียง มีทั้งความเป็นศิลป์ และวิทยาศาสตร์ในตัว ของดนตรีเอง มนุษย์มีความสัมพันธ์กับการใช้เสียงมานานแล้ว นับตั้งแต่เสียงพูดหรือเสียง สัญญาณต่างๆ เพื่อสื่อสารกันและได้พัฒนาเรื่อยมาจนเป็นการขับร้องเพลงและการใช้เครื่องดนตรี หลากหลายชนิด เกี่ยวกับการกำเนิดเสียงของดนตรีนั้น มีข้อสันนิษฐานและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ว่ามนุษย์ในสมัยก่อนนั้นยังไม่เข้าใจในความเป็นไปของธรรมชาติ และความเชื่อกันว่า ท้องฟ้า ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ โลก ดิน น้ำ ลม ไฟ และสรรพสิ่งในโลกรวมไปถึงกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตอันได้แก่ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย ล้วนอยู่ในความควบคุมของเทพเจ้า ที่มีทั้งคุณและโทษ ดังนั้นเพื่อให้ชีวิต มนุษย์ดำเนินไปอย่างปกติ ปราศจากภัยพิบัติหรือโรคภัยไข้เจ็บ จึงจำเป็นต้องสื่อสารกับเทพเจ้า เพื่อวิงวอนขอความเมตตาปราณี หรือให้เทพเจ้าช่วยอำนวยความสะดวกแก่พวกตน เช่น การร้อง การเต้น หรือแสดงสิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่เชื่อว่าเทพเจ้าจะพอใจ และให้สิ่งที่คนโบราณใช้ติดต่อกับเทพเจ้าของพวกเขาน่าจะเริ่มต้นด้วยวิธีง่ายๆ เช่น การตบมือ กระตืบเท้า การโยกตัว การร้องตะโกน หรือร้องไห้ และเมื่อเวลาผ่านไปนานมากขึ้น มนุษย์ผู้มีความสามารถในการจดจำและการใช้ ความคิดก็ได้ถ่ายทอดวิธีการหรือการเต้นรำให้คนรุ่นต่อๆ มาให้สืบทอดกันต่อไป การร้องและการ เคลื่อนไหวเหล่านั้น ก็คือ กำเนิดดนตรีและการเต้นรำ (ทิพย์สุดา ญาณโกมุท. 2543 : 1)

ดนตรีเป็นงานศิลป์อีกแขนงหนึ่งที่มนุษย์ได้รับอิทธิพลจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอันกว้างใหญ่เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดความคิด สร้างสรรค์เรียนรู้เลียนแบบธรรมชาติเป็นการสนองความต้องการ (response) โดยตรงโดยใช้วัสดุจากธรรมชาติประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรีในการบรรเลงขับ กล่อมตามกิริยาท่าทางของมนุษย์ที่พึงกระทำได้ ได้แก่ ดีด – สี – ตี – เป่า

ชนใดไม่มีดนตรีกาล	ในสันดานเป็นคนชอบกลนัก
อีกใครฟังดนตรีไม่เห็นเพราะ	เขานั้นเหมาะคิดกบฏอัปลักษณ์
ถืออุบายมุ่งร้ายฉมังนัก	มโนหนักมีดมัว เหมือนราตรี
และดวงใจยอมทำสกปรก	ราวนรกกล่าวชนเช่นมานี้
ไม่ควรใครไวใจในโลกนี้	เจ้าจงฟังดนตรีเถิดชื่นใจ

จากบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 นี้แสดงให้เห็นว่า พระองค์ท่านทรงชี้ประเด็นว่ามนุษย์ ไม่ควรขาดเสียงเพลงหรือดนตรี งานศิลปะแขนงนี้เป็นเครื่องประเทืองอารมณ์ หากขาดหรือไม่ได้สัมผัสก็เท่ากับคนเหล่านั้น “ขาดสุนทริยศาสตร์” ดนตรีไทยจึงมีบทบาทต่อชีวิตของมนุษย์ เป็น เครื่องมือที่สามารถตอบสนองความต้องการในการประเทืองอารมณ์กระตุ้นความรู้สึกของเราอย่าง มาก ถ้าขาดเสียงเพลงและเสียงดนตรีแล้วจะทำให้มนุษย์อยู่อย่างแห้งแล้งไร้อารมณ์ความรู้สึก ไม่มี

เครื่องมือประเทืองใจ ไม่ละเอียดย่อนและไม่เกิดความสุข ความสนุกสนาน ดังประโยคที่ว่า “เจ้าจงฟังดนตรีเถิดชื่นใจ” (สุรพล สุวรรณ. 2549 : 18)

ศิลปะการแสดงพื้นบ้านแต่ละภูมิภาค สามารถบอกถึงกลุ่มชาติพันธุ์ได้ เพราะแต่ละกลุ่มชนหรือแต่ละชนิด แต่ละชาติพันธุ์ ก็จะมีการแสดงศิลปะการแสดงที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตไม่ว่าเป็นการแสดงจากชีวิตจริงของคนในท้องถิ่นที่บริสุทธิ์ กลั่นกรองออกมาจากสภาพความเป็นจริงด้วยจิตใจ อารมณ์ความรู้สึก และความเชื่อถือตามขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเกี่ยวโยงเป็นสายใยทางวัฒนธรรม (เรณู โกศินานนท์. 2539 : 1) การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น นอกจากการศึกษาด้านวัฒนธรรมแล้วยังมีวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ที่แตกต่างกันแต่คล้ายคลึงกัน เช่น พิธีกรรม และประเพณีต่างๆ ในพิธีกรรมและประเพณีนี้ต่างประกอบไปด้วย บทเพลง พิธีการ และสิ่งประกอบอื่นๆ ที่อยู่ในค่านิยมของกลุ่มนั้นๆ ซึ่งเราสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์คตินชาวบ้าน คำประพันธ์ต่างๆ ภาษาถิ่น และเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของชาวบ้านได้ (กาญจนา อินทรสุณานนท์. 2536 : 52) เครื่องดนตรีที่ขึ้นหน้าขึ้นตาและใกล้ชิดกับชาวบ้านภาคกลางที่สุดเห็นจะเป็นกลองยาว ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง อาจมีปี่ชวา มีแตรวง เข้ามาร่วมประกอบ ประสมสร้างบรรยากาศให้สนุกยิ่งขึ้นไป (อานันท์ นาคคง. 2537 : 15)

ดนตรีไทยของเราคือเพลงพื้นบ้านและเพลงไทยแท้ๆ ได้เจริญและรับใช้สังคมตลอดมา จนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งราชวงศ์จักรี ไทยเราได้เริ่มคบค้ากับฝรั่งมากขึ้น อารยธรรมของฝรั่งก็ได้เข้ามาสู่เมืองไทย รวมทั้งเพลงของฝรั่งด้วย (พูนพิศ อมาตยกุล. 2529 : 13)

ดนตรีมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเช่นเดียวกับศิลปวัฒนธรรมด้านอื่นๆ เพียงแต่ความเปลี่ยนแปลงในสมัยโบราณเป็นไปอย่างช้าๆ ไม่รวดเร็วเท่ายุคปัจจุบัน ซึ่งเนื่องมาจากความรวดเร็วทางการสื่อสารโทรคมนาคม อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทย พร้อมกับเทคโนโลยีในตอนปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 นั้นได้เปลี่ยนความคิด ค่านิยมและแนวทางดำเนินชีวิตของคนไทยเป็นแบบตะวันตกมากขึ้น เพลงไทยถูกนำไปบรรเลงโดยแตรวง เช่นเดียวกับที่มีการนำเอาออร์แกนและไวโอลินมาประสมวงเครื่องสายไทย ต่อมาเมื่อมีวงดนตรีแจ๊สเกิดขึ้นเพื่อบรรเลงดนตรีสำหรับเต้นรำแบบบอลรูม (Ballroom dance) ก็ได้มีการประสมเครื่องดนตรีไทยและสากลเข้าด้วยกันเป็นแบบสังคีตสัมพันธ์ (ปัญญา รุ่งเรือง. 2546 : 9)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างชาติ หลายเชื้อชาติ หลายภาษาด้วยกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนมากจะเข้ามาติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าต่างๆ บ้างก็มาเชื่อมสัมพันธ์ไมตรี บางชนชาติก็เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัย สิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวไทยได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมต่างๆ อย่างมากมาย ซึ่งอารยธรรมเหล่านี้ทำให้ดนตรีเข้ามามีบทบาทที่สำคัญในสังคมไทยที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ ในพระราชพิธีชั้นสูงตลอดจนพิธีกรรมของชาวบ้านซึ่งล้วนแล้วแต่มีดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งสิ้น และเครื่องดนตรีที่กล่าวถึงคือแตร แตรวงเป็นเครื่องดนตรีของยุโรปที่ไทยรับแบบอย่างมาในรัชกาลที่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ในสมัยนี้มีการจ้างลูกจ้างครูชาวอังกฤษเข้ามา

ฝึกสอนเพลงให้ทหารใช้ฝึกเดินแถวจนมีกองแถวทรงมหาดเล็กขึ้น ต่อมาจึงได้จ้างครูดนตรีชาวต่างชาติอื่นๆ เข้ามาสอนด้วย (ณรงค์ชัย ปิฎกักรัตน์. 2542 : 236) ไม่เพียงแต่กองทหารเท่านั้นที่ฝึกหัดเป่าแตรกันอย่างจริงจังแม้แต่ในหมู่ประชาชนคนไทยทั่วไป ก็เริ่มหันมานิยมฟังเพลงแตรวงกันอย่างกว้างขวาง ควบคู่ไปกับวงปี่พาทย์ทีเดียว เกิดมีวงแตรวงชาวบ้านทั่วไปโดยนำไปบรรเลงในงานพิธีต่างๆ แตรวงนับว่าเป็นสิ่งที่คู่กับกิจกรรมและพิธีกรรมของชาวบ้านหลายอย่าง เช่นงานทำบุญทุกชนิด งานบวชนาค งานวัดต่างๆ งานกฐิน งานผ้าป่า งานฝังลูกนิมิต งานศพ งานบรรเลงประกอบหนังกลางแปลง งานต้อนรับเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ งานฉลอง เป็นต้น (สุกรี เจริญสุข. 2536 : 50 - 66) เครื่องดนตรีไทยที่เข้าถึงชีวิตของคนไทยได้อย่างดีอีกชนิดหนึ่งคือ กลองยาว กลองยาวเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่ให้ความสนุกสนานรื่นเริง กลองยาวจึงเป็นเครื่องดนตรีอีกประเภทหนึ่งที่คนไทยนิยมนำมาบรรเลงเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง โดยนำมาประกอบในขบวนแห่ต่างๆ เช่น แห่นาค แห่กฐิน แห่สงกรานต์ การบรรเลงกลองยาวให้สนุกต้องบรรเลงเป็นวง ซึ่งจะมีการตีล้อ ตีขัดกันไปตามอารมณ์ของผู้บรรเลง คนกลองยาวมักแต่งกายด้วยเสื้อผ้าหลากสีดูแล้วมีชีวิตชีวาคนกลองยาวที่มีฝีมือมีได้เพียงแต่ตีกลองให้เกิดเสียง แต่ยังสามารถดลสายพ่อนรำประกอบการบรรเลงกลองยาวด้วย ที่สนุกสนานถึงขั้นอาจมีการแสดงผาดโผนต่างๆ ด้วยกลองยาว เช่น ขึ้นเขา ลงศอก และการคาบกลองยาวอีกด้วย (มานพ วัฒนศิริ. 2546)

การแห่และการรำกลองยาว เป็นศิลปะพื้นบ้านของคนไทยทุกภาค กลองยาวเป็นเครื่องดนตรีพื้นฐานที่คนทั่วไปสามารถจะฝึกได้ เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในงานต่างๆ เช่น งานบวชนาค แห่เทียนพรรษา ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า สงกรานต์ ลอยกระทง เป็นต้น ก็มักจะนิยมใช้กลองยาวเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง กลองยาวจึงเป็นดนตรีพื้นบ้านที่เป็นพื้นฐานของคนไทยมาแต่โบราณ การที่ได้อนุรักษ์การแห่และการรำกลองยาวไว้ เป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมของมีค่าชิ้นนี้มาแต่โบราณ (มนตรี ธีรวิทย์กุล. 2547 : 60)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาขึ้นชื่อว่าเป็นจังหวัดที่มีวัดมากที่สุดในประเทศไทย และยังเป็นแหล่งของวัฒนธรรมต่างๆ อีกด้วย โดยเฉพาะที่ขึ้นชื่อเป็นที่รู้จักกันมานาน คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่เคารพสักการะสถิตอยู่ในหัวใจของชาวอำเภอกาเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ “องค์หลวงพ่อดโต วัดสะตือ” เป็นพระพุทธรูปปางไสยาสน์ (นอน) ก่ออิฐถือปูนขนาดองค์พระยาว 1 เส้น 6 วา สูง (ตั้งแต่พื้นถึงรัศมี) 8 วา ฐานยาว 1 เส้น 10 วา กว้าง 4 วา 2 ศอก ถือว่าเป็นพระนอนที่ยาวที่สุดในประเทศไทย ซึ่งสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ได้ทรงสร้างไว้เป็นอนุสรณ์เมื่อปี พ.ศ. 2413 ณ วัดสะตือ (เดิมชื่อวัดท่างาม ภายหลังเปลี่ยนเป็นวัดสะตือ เพราะมีต้นสะตือใหญ่ขึ้นอยู่ริมฝั่งแม่น้ำตรงหน้าวัด) ตั้งอยู่ริมฝั่งขวามือของแม่น้ำป่าสัก หมู่ที่ 6 ตำบลท่าหลวง อำเภอกาเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นวัดเก่าแก่สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปต่างนับถือว่าเป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่พึ่งพาทางใจแก่ทุกคน หลายคนปรารถนาในสิ่งที่ตนหวังและต้องการก็มักจะเดินทางไปวัดสะตือ แล้วอธิษฐานขอพรจากท่าน ก็มักจะประสบผลสำเร็จตามความปรารถนาที่ตั้งไว้ทุกประการ ซึ่งเราจะสังเกตได้จากทุกวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ หรือวันหยุดตามประเพณีหรือวันหยุดอื่นๆ จะมีพุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นและต่างท้องถิ่น

โดยทั่วไป นำขนมจีนมาไหว้องค์ท่าน พร้อมกับรำกลองยาวถวายตามจำนวนรอบที่ได้ตั้งใจไว้ ตั้งแต่ 3 รอบ 9 รอบ จนถึงร้อยๆ รอบก็มี ส่วนแตรวงกลองยาวที่บรรเลงก็ไม่ต้องไปหาที่ไหน จะมีคณะแตรวงและกลองยาวหลายคณะรอคอยรับจ้างบรรเลงให้กับทุกท่านอยู่ในบริเวณวัด จนเป็นที่รู้จักทั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและต่างจังหวัด

ดนตรีในพิธีแก้บนเป็นที่รู้จักกันมากขึ้น อาชีพนี้จึงขยายมาเรื่อยๆ จากเดิมที่วัดสระต้อมีเพียง 1 คณะ ด้วยผู้คนที่มีความรักและมาแก้บนกันจนรับงานไม่ทันทำให้ปัจจุบันได้ขยายมาเป็น 5 คณะ อย่างไรก็ตามอาชีพการรับเล่นดนตรีในพิธีแก้บนนั้น บางคนยังเห็นว่าเป็นอาชีพที่ตื้นเขินรำกึ่ง ซึ่งยังขาดความมั่นคงในชีวิตอยู่ เด็กรุ่นใหม่ยังมองไม่เห็นคุณค่า หลังจากนั้นวัฒนธรรมใหม่ๆ อาจเข้ามาทำให้วัฒนธรรมเดิมถูกกลืนหายไป มองได้จากเมื่อก่อนมีเพียงคณะกลองยาวเพียงอย่างเดียว เมื่อเติบโตมาระยะหนึ่งดนตรีตะวันตกเข้ามามีบทบาททำให้เกิดเป็นกลองยาวประยุกต์ โดยมีเครื่องดนตรีสากลเข้ามามีส่วนร่วม สำหรับคณะกลองยาวก็ยังมีอยู่แต่กำลังจะถูกกลืนไปเรื่อยๆ ในอนาคตกลองยาวจะยังอยู่หรือไม่ แตรวงจะค่อยๆ ถูกกลืนหรือไม่ ยังเป็นคำถามที่ยังไม่มีใครสามารถตอบได้ จากความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โตวัดสระต้อม ซึ่งยังไม่มีงานวิจัยที่ทบทวนหรือกล่าวถึงมากนัก เพื่อเป็นหลักฐานสำหรับการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาสภาพของดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โตวัดสระต้อม อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ศึกษาบทบาทของดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โตวัดสระต้อม อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. ศึกษากระบวนการสืบทอดดนตรีแก้บนหลวงพ่โตวัดสระต้อม อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. ศึกษาการพัฒนาดนตรีแก้บนหลวงพ่โตวัดสระต้อมเพื่อการสืบทอด

ความสำคัญของการศึกษา

ดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โตวัดสระต้อม เป็นดนตรีแก้บนที่มีมานานมากแล้ว เดิมตามคณะต่างๆ มีเพียงกลองยาว แต่ในสมัยนี้วิวัฒนาการต่างๆ ได้เข้ามามีบทบาทรวมทั้งดนตรีตะวันตกได้เข้ามาจึงทำให้วัฒนธรรมต่างๆ เอนเอียงไปตามยุคตามสมัย แต่คณะกลองยาวแก้บนก็ยังคงอยู่ด้วยซึ่งเป็นดนตรีแก้บนดั้งเดิมของวัดสระต้อม ด้วยเหตุนี้ดนตรีในพิธีแก้บนจึงมีทั้งกลองยาวและแตรวง ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญ ตลอดจนต้องการศึกษาและพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนให้เป็นอาชีพที่สร้างรายได้และเป็นอาชีพที่ยั่งยืนคู่ชาววัดสระต้อมไปตลอด ดังความสำคัญดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงสถานภาพของดนตรีในพิธีกรรมและความสำคัญของวงกลองยาวและแตรวงในพิธีกรรมหลวงพ่โตวัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ทำให้ทราบถึงบทบาทของดนตรีในพิธีกรรมของวงกลองยาวและแตรวงในพิธีกรรมหลวงพ่โตวัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. ทำให้ทราบกระบวนการสืบทอดดนตรีในพิธีกรรมหลวงพ่โตวัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. ทำให้ทราบและพัฒนาดนตรีในพิธีกรรมเพื่อการสืบทอด

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษานี้จะทำการศึกษาดนตรีในพิธีกรรมหลวงพ่โตวัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 คณะ ดังนี้

1. คณะแม่บุญช่วย มิวสิค
2. คณะทองหล่อ
3. คณะทัตชน
4. คณะรุ่งฟ้าแตรวงบ้านครัว
5. คณะสำรว

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กลองยาว หมายถึง เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี เป็นกลองที่ตีด้วยมือ ซึ่งหนังหน้าเดียวมีสายสำหรับสะพายคล้องคอ
2. ความเชื่อ หมายถึง ความคิดที่มนุษย์ยอมรับและนับถือสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งที่มีตัวตนและไม่มีตัวตนว่าเป็นความจริง อาจยอมรับโดยพบเห็นด้วยตนเอง หรือเชื่อโดยไม่มีสาเหตุ
3. กลองยาวแก้ม หมายถึง วงกลองยาวที่ใช้ในพิธีกรรม โดยการแห่ไปรอบๆ หลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. นักดนตรี หมายถึง ผู้ที่อยู่ในวงกลองยาวแก้มวัดสะตือ หลวงพ่โตวัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
5. หน้าทับ หมายถึง การที่ตีเครื่องดนตรีที่ขึงด้วยหนังจำพวกที่เลียนเสียงมาจาก ทับ เช่น ตะโพนและกลองแขก เป็นต้น ซึ่งมีบัญญัติเป็นแบบแผนสำหรับตีประกอบจังหวะ ทำนองเพลงโดยเฉพาะ
6. โด้โหม หมายถึง ผู้ที่เป็นผู้จัดการและรับผิดชอบในการจัดหาง

7. แตรวง หมายถึง วงดนตรีที่บรรเลงเพลงไทย หรือเพลงลูกทุ่ง และเพลงสากลทั่วไปด้วยเครื่องดนตรีสากลในสังคมของชาวบ้าน โดยใช้บรรเลงคู่กับเครื่องดนตรีไทยบางชนิด ใช้ในงานพิธีแก้บนและพิธีกรรมต่างๆ

8. การแห่กลองยาว หมายถึง การตีกลองยาวและอุปกรณ์ร่วมวงกลองยาว ดินนาขบวนในงานบันเทิงต่างๆ

9. การรำกลองยาว หมายถึง การใช้ศิลปะในการร่ายรำให้เข้ากับจังหวะและดนตรีประกอบในการตีกลองยาว

10. บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ของดนตรี ตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ของสังคม

11. การสืบทอด หมายถึง การถ่ายทอดดนตรี (กลองยาวและแตรวง)

12. นักดนตรีอาชีพ หมายถึง นักดนตรีที่เล่นดนตรีเป็นอาชีพหลักในการดำรงชีวิต

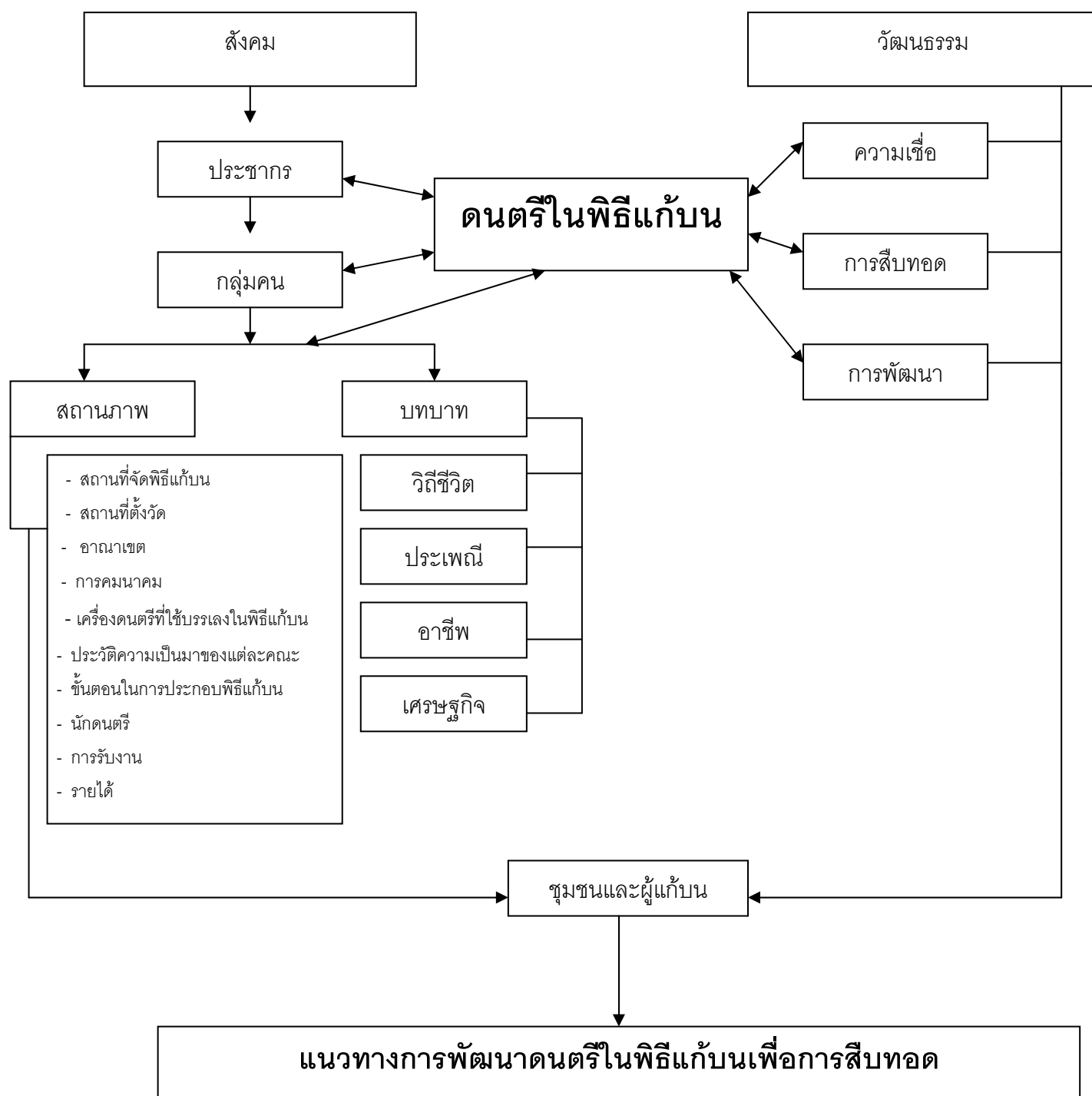
13. ออร์แกน หมายถึง คีย์บอร์ด

14. สไลด์ หมายถึง สไลด์ทรอมโบน (Slide Trombone) นักดนตรีทุกคนเรียกทรอมโบนว่าสไลด์

15. กลองช้าง หมายถึง กลองเทมเนอร์

16. ฉาบขัด หมายถึง ฉาบเล็ก

กรอบแนวความคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาและพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่อดำวัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าข้อมูลซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร ตลอดจนหนังสือและสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ มาใช้เป็นข้อมูลในการทำวิจัยในการศึกษาดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่อดำ วัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยได้แบ่งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. เอกสารตำราวิชาการ
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารตำราวิชาการ

สุพัตรา สุภาพ (2528) ให้ความหมายคำว่าวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกอย่าง อันเป็นแบบแผนในความคิดและการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการในการปฏิบัติ การจัดระเบียบตลอดจนความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆ ในการควบคุม และใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

นอกจากนี้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) ยังให้ความหมายของคำว่า วัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะในพระราชบัญญัติวัฒนธรรม พุทธศักราช 2485 หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน ทางวิทยาการ หมายถึง พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิต สร้างขึ้นด้วยกัน เรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใจอยู่ในหมู่พวกของตน ในทำนองเดียวกัน นิยพรรณ วรณศิริ(2540 : 47-48) ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 2 หมวด คือ วัฒนธรรมที่เป็นรูปร่างตัวตนเรียกว่าวัฒนธรรมทางวัตถุ (material culture) และวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่างตัวตนและเป็นนามธรรม เรียกว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุหรือวัฒนธรรมทางจิตใจ (nonmaterial culture) นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึง Clark Wissler (1921) เจ้าของทฤษฎีเขตวัฒนธรรม และรูปแบบวัฒนธรรมของเอสกีโมและได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมทั่วโลก และพบว่าวัฒนธรรมทุกระบบทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจนั้นมีใช้อยู่ในทุกสังคมโลก เรียกว่าระบบวัฒนธรรมสากลซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. ภาษา ทุกสังคมต้องมีภาษาพูด และภาษาเขียน และทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับภาษา
2. วัฒนธรรมประเพณีรูปธรรม ที่เกี่ยวกับการกินอาหาร ที่อยู่อาศัย สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางขนส่ง เสื้อผ้า ภาชนะของใช้ เครื่องไม้เครื่องมือ อาวุธยุทโธปกรณ์ อาชีพ การอุตสาหกรรม ฯลฯ

3. ศิลปะ ได้แก่ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ เช่นการแกะสลัก ปั้นรูป วาดรูป วาดเขียน ดนตรี ขับร้อง ฟ้อนรำ การละเล่นพื้นบ้าน การละครและอื่นๆ
4. ระบบและรูปแบบของศาสนา
5. ระบบครอบครัว
6. ระบบเศรษฐกิจและทรัพย์สิน
7. ระบบการปกครองและรัฐบาล
8. การศึกสงคราม
9. การกีฬาและการละเล่น
10. ระบบความรู้ การศึกษา

นอกจากนี้ พระยาอนุนามราชชน (2515 : 73) ยังได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. มีการสะสม หมายถึง ต้องมีทุนอยู่ก่อนแล้วและสะสมทุนนั้นให้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ
2. วัฒนธรรมต้องมีการปรับปรุง หมายถึง ต้องดัดแปลงและปรับปรุงส่วนที่บกพร่องให้มีความถูกต้องเหมาะสม
3. จะต้องมีการถ่ายทอด หมายถึง ทำให้วัฒนธรรมนั้นมีการแพร่หลายในวงกว้าง

สุนนมาลย์ นิมเนติพันธ์ (2524 : บทนำ) ได้กล่าวถึงดนตรีไว้ว่า ดนตรีเป็นศิลปะที่มีอยู่ทุกชาติทุกภาษา ในสมัยโบราณคนปายังรู้จักการร้องรำทำเพลงเพื่อเป็นเครื่องพักผ่อนหย่อนใจ หลังจากที่ต้องตรากตรำทำมาหาเลี้ยงชีพแทบจะกล่าวได้ว่าดนตรีเกิดขึ้นพร้อมกับมนุษย์ สำหรับชีวิตคนไทยในอดีตตั้งแต่เกิดจนตายเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยดนตรีนาฏศิลป์ เพราะคนไทยมีนิสัยรักความสงบชอบอิสระเสรี รักความสนุกสนานเบิกบานใจไม่ชอบทำศึกสงคราม นาฏศิลป์และดนตรีจึงเป็นศิลปะคู่บ้านคู่เมืองเมื่อยามบ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข ประชาชนก็รื่นเริงบันเทิงใจขับลำนำทำเพลงบรรเลงดนตรีอย่างสนุกสนาน แม้ในยามศึกสงครามนาฏศิลป์และดนตรีก็เป็นเครื่องกล่อมในการบำรุงขวัญทหาร ดนตรีจึงเป็นชีวิตจิตใจของประชาชนชาวไทย นับจากพระเจ้าแผ่นดินลงมาถึงราษฎร

การใช้ชีวิตของคนไทยในสังคมในเทศกาลหรือตามประเพณีก็ยังมีดนตรีและนาฏศิลป์ไทยเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วยมากเรียกได้ว่าเป็นส่วนสำคัญของเทศกาลหรือประเพณีต่างๆ การทำบุญตามวัดวาอารามซึ่งคนจำนวนมากร่วมกันทำบุญตามเทศกาล เช่นการเข้าพรรษา ออกพรรษา งานไหว้พระ ชักพระ ตลอดจนจนประเพณีตามศาสนาอื่นๆ ซึ่งเป็นไปตามเทศกาลที่กำหนดไว้ก็จะต้องมีดนตรีปี่พาทย์และนาฏศิลป์เข้ามาแสดงให้เกิดความครึกครื้นรื่นเริงเป็นการแสดงออกซึ่งความปิติในการที่ได้ร่วมกันบำเพ็ญบุญกุศลตามประเพณี ซึ่งวิไลเลขา ถาวรธนสารและคณะ (2531 : 669) ได้ให้ความหมายประเพณีไว้ว่า ประเพณีหมายถึงการกระทำซึ่งประเพณีกันอยู่บ่อยๆ จนเป็นนิสัยความเคยชินและมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนเป็นแบบอย่างกันมานานส่วนรวม

ศรีศักร วัลลิโภดม (2535 : 2) ได้กล่าวถึงดนตรีว่ามีความสัมพันธ์กับมนุษย์และสังคม ดนตรีเป็นผลผลิตของพฤติกรรมในด้านความนึกคิดและการสร้างสรรค์ของมนุษย์ แต่พฤติกรรมที่ทำให้เกิดดนตรีขึ้นมานั้นก็เป็นสิ่งที่เนื่องจากแนวคิดที่เกิดมาจากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมในสังคมที่มนุษย์ดำรงอยู่ การศึกษาและการทำความเข้าใจเกี่ยวกับดนตรีจึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ในมิติของเวลาและสถานที่อยู่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในเรื่องของดนตรีไทย พูนพิศ อมาตยกุล (2529 : 13) ได้กล่าวถึงเรื่องดนตรีไทยไว้ว่า ดนตรีไทยของเราคือเพลงพื้นบ้านและเพลงไทยแท้ นั้นได้เจริญและรับใช้สังคมตลอดมาจนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งพระราชวงศ์จักรี ไทยเราก็ได้คบค้ากับฝรั่งมากขึ้นอารยธรรมของฝรั่งก็เข้ามาสู่เมืองไทยรวมทั้งเพลงฝรั่งด้วย

มณี พยอมยงค์ (2530 : 111-112) ได้กล่าวถึงเรื่องความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกรูปนาม มีความคิดนึกเชื่อถือทั้งส่วนนามธรรมและรูปธรรม สมัยโบราณความเชื่อมักเกิดขึ้นจากความนึกคิดว่าสิ่งนี้จะต้องให้ผลอย่างนี้ สมมุติธรรมชาติ เช่น ฝนตก พายุร้อน เป็นเทพเจ้าบันดาลมาถึงสมัยปัจจุบันความเชื่อของคนรุ่นก่อนได้รับการศึกษาและเปรียบเทียบกับวิทยาศาสตร์หลายประการ ทำให้ความเห็นความจริงของธรรมชาติและคลายความศักดิ์สิทธิ์ลงไปเป็นอันมาก

ความเชื่อมีการกำหนดหัวข้อไว้แตกต่างกันตามความคิดเห็นของบุคคลผู้ศึกษาค้นคว้าทำให้เกิดคำสอนขึ้นสำหรับเป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติสำหรับคนไทยภาคต่างๆ มีลักษณะเหมือนกันบ้าง แตกต่างกันไปบ้าง ตามสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และการเกี่ยวข้องกับชนชาติอื่นในประเทศใกล้เคียง และยังได้กล่าวถึงเรื่องความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยให้ความสำคัญว่าความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นความเชื่อในเรื่องสิ่งลึกลับที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ธรรมดาอันจัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของไสยศาสตร์ คนโบราณไม่ว่าชนชาติใดต่างก็มีความเชื่อในเรื่องนี้ทั้งนั้น โดยเชื่อว่าเป็นสิ่งมีอำนาจสามารถบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างมหัศจรรย์ คนไทยเชื่อในอำนาจของสิ่งเหล่านี้มากจึงแสดงออกให้เห็นในวรรณคดีและตำนานในท้องถิ่นต่างๆ แทบทุกเรื่อง

สุรศักดิ์ พุ่มวันเพ็ญ (2545 : 7-8) ได้กล่าวถึงพิธีแก้บนหรือการบนบานศาลกล่าวว่าเป็นการสัญญา (กำหนดใจ) ที่จะทำอย่างนั้นอย่างนี้เมื่อสิ่งที่เราต้องการนั้นสำเร็จ เมื่อจะแก้บนก็คือการทำสิ่งที่เราสัญญาเอาไว้โดยการกำหนดกับใจเช่นเคย อาจจะอธิฐานไว้ในใจว่าจะแก้ตามที่เคยบนเอาไว้ ความเชื่อในเรื่องของการแก้บนยังคงมีอยู่กับหลายคนเชื่อและศรัทธาในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่ามีอยู่จริงและยังคงบนบานศาลกล่าวกันเรื่องมา

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สร้อยญา บำรุงสวัสดิ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องการเปรียบเทียบการรำแก้บน ที่วัดโสธรวรารามวรวิหาร ศาลพระพรหมเอราวัณและศาลพระกาฬ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาเปรียบเทียบการรำแก้บนที่วัดโสธรวรารามวรวิหารจังหวัดฉะเชิงเทรา ศาลพระพรหมเอราวัณ จังหวัดกรุงเทพมหานคร และศาลพระกาฬ จังหวัดลพบุรี ในด้านองค์ประกอบ รูปแบบแสดง กระบวนท่ารำและการปรับเปลี่ยนท่ารำในปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบว่า การแสดงแก้บนทั้งสามแห่ง นิยมรำชุดเบ็ดเตล็ด ได้แก่ เทพบันเทิง กฤดาภินิหาร ดาวดึงส์ สีนวล พุทธาณูภาพ และเชิษฐวิญญู ผู้วิจัยเลือกสามเพลงแรกเป็นกรณีศึกษา เพราะใช้รำเป็นประจำมากที่สุดทั้งสามแห่ง องค์ประกอบการแสดงของทั้งสามแห่ง มีลักษณะใกล้เคียงกัน คือมีเวทีสำหรับการแสดงเฉพาะ ผู้แสดงประมาณ 7 – 10 คน เครื่องแต่งกายแต่งแบบยืนเครื่อง ใช้วัสดุอุปกรณ์คุณภาพต่ำ เพราะคำนึงถึงเศรษฐกิจมากกว่าความประณีตสวยงาม เครื่องดนตรีหลัก คือ ระนาดเอก ร้องลงมาคือ ฉิ่งและตะโพน การแสดงทั้งสามแห่ง ให้ความสำคัญกับท่ารำ คือ ผู้แสดงยกมือไหว้ 1 ครั้งก่อนการแสดง และเมื่อรำเสร็จในครั้งหนึ่งๆ ซึ่งถือว่าการรำสำเร็จขั้นตอนในการแก้บนครั้งนั้น การรำ เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานของกรมศิลปากรพบว่า มีลักษณะร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด คือ ตัดทอนท่ารำ ไม่เรียงลำดับของท่า ใช้ท่ารำซ้ำกัน มีการโยกตัวตามจังหวะในท่ารำนั้นๆ ส่วนคุณภาพของท่ารำในการตั้งวง จีบ ประเท้า กระดกเท้า การใช้ลำตัว ไม่ได้มาตรฐานตามแบบกรมศิลปากร เนื่องจากผู้แสดงไม่ได้ตั้งใจรำ ไม่ควบคุมและเกร็งอวัยวะส่วนต่าง ๆ ตลอดทั้งเพลง ทั้งนี้เพราะผู้แสดงขาดความรู้ทางนาฏศิลป์ ไม่มีครูมาตรฐาน เห็นอย่างง่ายเพราะรำทั้งวันและต้องรำให้ได้มารอบเพื่อรายได้ ซึ่งผลงานวิจัยนี้ทำให้เข้าใจ การรำแก้บน ตลอดจนแนวทางการปรับปรุงให้มีมาตรฐานดีขึ้น โดยการประสานศิลปะกับธุรกิจเข้าด้วยกัน เพื่อมีนาฏศิลป์ที่ดีไว้รับใช้สังคมอย่างถูกต้อง

ปริญญญา รัตนแสนสุข (2546 : บทคัดย่อ) ได้จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาแดรสนัญญานที่ใช้ในกองทัพไทย โดยมีจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของแดรสนัญญานที่ใช้ในกองทัพไทย
2. เพื่อศึกษาการสืบทอดการเป่าแดรสนัญญาน
3. เพื่อรวบรวมโน้ต จัดหมวดหมู่และวิเคราะห์หาคำสำคัญของแดรสนัญญาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. แดรสนัญญานที่ใช้ในกองทัพไทยนั้นเริ่มมีขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงว่าจ้างให้นายทหารอังกฤษคือร้อยเอกน็อกซ์มาฝึกทหารที่วังหน้าได้นำแดรสนัญญานมาฝึกเดินแถวแสดงความสามารถและใช้แดรสนัญญานต่างๆ เพื่อให้เกิดความพร้อมเพียง ต่อมาพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้รับสั่งให้ร้อยเอกอิมเปย์มาฝึกทหารที่วังหลวงบ้าง ครั้นถึง

- สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาจึงได้มีการจัดแบ่งเป็นกองทัพบก กองทัพอากาศ แตร
สัญญาณจึงได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกทหารของกองทัพต่างๆ จนถึงปัจจุบัน
2. การสืบทอดการเป่าแตรสัญญาณมีขบวนการฝึกที่ชัดเจนโดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ
โดยเฉพาะคือ กองดุริยางค์ของแต่ละเหล่าทัพ วิธีการสืบทอดแต่ละเหล่าทัพมี
ขบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกัน แต่จะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด
 3. การรวบรวมโน้ตและจัดหมวดหมู่แบ่งประเภทสัญญาณได้ 7 ประเภทคือ หมวด
สัญญาณนามหน่วย หมวดสัญญาณเรียกประชุม หมวดสัญญาณสถานีรบ หมวด
สัญญาณที่ใช้ในชีวิตประจำวัน หมวดสัญญาณเพลงเดิน หมวดสัญญาณแตรทหารม้า
และหมวดสัญญาณสถานีการเรือ ทำนองเพลงประกอบด้วยโน้ต 3 เสียง คือ โด มี
ซอล เป็นวลีสั้นๆ ตั้งแต่ 1 ห้องเพลงจนถึง 78 ห้องเพลง ลักษณะของกระสวนจังหวะ
จะคล้ายกับเพลงมาร์ชทั่วไป

สุธี ชำนาญสุธี (2545 : 15-25) ได้กล่าวถึงสังคมแตรวงไว้ว่า สังคมแตรวงเป็นสังคม
ดนตรี ที่มีการปฏิบัติในลักษณะที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นส่วนใหญ่ แต่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์
ด้านแตรวงของบรรพบุรุษดนตรีของไทยซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับวงปี่พาทย์ของไทย มีการสืบทอด
ประเพณีที่เกิดจากความเชื่อต่างๆ ส่งผลให้เกิดพิธีกรรมต่างๆ ได้ปฏิบัติสืบเนื่องต่อมา โดยยังได้
กล่าวถึง “แตร” ว่าเข้ามามีบทบาทในสังคมไทยฐานะเครื่อง “ดุริย” สำหรับบรรเลงในลานพิธี ทำ
หน้าที่เป็นเครื่องประโคมเพราะด้วยลักษณะทางกายภาพของแตรที่เป็นเครื่องเป่าประเภทท่อลม
(Aearophone) จึงทำให้แตรมีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวในตระกูลเครื่องดุริย
กลางแจ้ง และกล่าวถึงพัฒนาการของแตรวงในสมัยต่างๆ ดังนี้

พัฒนาการของแตรวงในสมัยสุโขทัย แตรวงได้ทำหน้าที่รับใช้สังคมในฐานะเครื่องดุริย
ประโคมสำหรับพระมหากษัตริย์ อาจกล่าวได้ว่าสมัยสุโขทัยแตรวงเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในพระราช
พิธีเท่านั้น

พัฒนาการของแตรวงในสมัยกรุงศรีอยุธยา แตรวงไม่ได้เป็นเครื่องหมายของเครื่องดนตรี
ชั้นสูงหรือมีไว้ประโคมเวลาประกอบพิธีศักดิ์สิทธิ์เพียงอย่างเดียว แต่เป็นเครื่องหมายของการแสดง
ฐานะและสิทธิในสังคม ดังที่กฎหมายตราสิบห้าชิ้นซึ่งมีมาแต่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และมีการ
แก้ไขเพิ่มเติมในรัชกาลหลังๆ ได้กล่าวถึงผู้มีบรรดาศักดิ์ถือศักดินา 10000 ไว้

จากแตรวงทหารได้มีการพัฒนาการมาและทำให้บรรเลงอยู่ในชั้นมาตรฐานจนสู่ชาวบ้านและ
ยังได้กล่าวต่อไปถึงเรื่องแตรวงชาวบ้าน กรณีศึกษาแตรวงในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัด
สมุทรสาคร โดยพบว่าประวัติความเป็นมาของแตรวงในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เริ่มตั้งแต่
ปี พ.ศ. 2415 จนถึงปี พ.ศ. 2545 เป็นช่วงระยะเวลา 130 ปี โดยมีแหล่งกำเนิดและพัฒนาการมา
จาก 4 แหล่ง ประกอบด้วย แหล่งที่ 1 จากวัดช่องลมโดยการนำของหลวงปู่เทิ้ม อำเภอเมือง
จังหวัดสมุทรสาคร แหล่งที่ 2 อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสาคร โดยการนำของนายใจ ชำนาญ
สุธา แหล่งที่ 3 จากตำบลบ้านบ่อ จังหวัดสมุทรสาคร โดยการนำของนายทองหล่อ มีขันทอง,
นายหยั่ง ดนตรี, นายประสิทธิ์ โพธิ์เจริญ และแหล่งที่ 4 จากอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

โดยการนำของนายอุดม สวยดี และศึกษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของนักดนตรีและเครื่องดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมต่างๆ รวมทั้งการบรรเลงเพลงต่างๆ ในแถว ด้านกระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตแถวเป็นไปอย่างต่อเนื่อง การดำเนินชีวิตในอาชีพแถวเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ยังคงยึดอาชีพแถวและเป่าพาทย์นี้ต่อไปโดยยังมีอาชีพอื่นๆ เป็นหลักอยู่และในอนาคตจะแพร่ขยายอาชีพนี้ไปยังลูกหลานอีกต่อไป

สุดแดน สุขเกษม (2545 : บทคัดย่อ) ได้จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องแถวชาวบ้านคณะถนอมศิลป์ เป็นแถวที่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผสมวง และโอกาสในการแสดงอยู่ตลอดเวลาเพื่อปรับให้เข้ากับสังคมในแต่ละช่วงเวลา มีการจัดทำโน้ตดนตรีขึ้นในการบรรเลงเพื่อความสะดวกของนักดนตรีมีการจัดแบ่งประเภทของเพลงที่ใช้ในการแสดงเพื่อให้เหมาะสมในแต่ละโอกาสของการแสดงรวมทั้งมีการจัดรูปแบบการจัดวงดนตรีที่เป็นระบบและมีบทบาทเด่นชัดต่อชุมชน 2 ประการคือใช้บรรเลงเพื่อประกาศข่าวสารรวมทั้งให้ความบันเทิงและใช้บรรเลงประกอบพิธีต่างๆ ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญของการรับใช้สังคมของดนตรีพื้นบ้านไทย

ในทำนองเดียวกัน จิระ สัตตะพันธ์ศิริ (2549 : บทคัดย่อ) ได้จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องแถวชาวบ้าน กรณีศึกษาแถวคณะสุนิศา บ้านท่ามะขาม ตำบลดอนทราย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ได้กล่าวไว้ว่า แถวสุนิศาเป็นแถวที่ยังคงอนุรักษ์สืบทอดแนวทางการบรรเลงเพลงไทยเดิมแบบฉบับและในขณะเดียวกันก็มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผสมวงและโอกาสการแสดงเพื่อปรับให้เข้ากับสังคมในปัจจุบัน มีระบบการบันทึกโน้ตเป็นของตนเอง เพลงที่บรรเลงมีการจัดหมวดหมู่และวัตถุประสงค์การใช้งานโดยเฉพาะเพื่อให้เหมาะสมกับโอกาสที่แสดง แถวสุนิศา มีบทบาทการรับใช้สังคมอย่างเด่นชัดอยู่ 2 ประการคือ ใช้บรรเลงเพื่อความบันเทิงและประกอบพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญของการรับใช้สังคมของดนตรีพื้นบ้านของไทย

นอกจากนี้ในเรื่องการสืบทอดก็เป็นเรื่องที่สำคัญเช่นกันโดย พรรณศิริ จุลภาพ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรีไทย ตำบลบางปลา กรณีศึกษาดนตรีไทยคณะสุตประเสริฐ

ความมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้ ดนตรีไทยคณะสุตประเสริฐในตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นคณะดนตรีไทยที่ใหญ่ที่สุดคณะหนึ่งที่มีการสืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมทางดนตรีไทยในตำบลบางปลา การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาทางมานุษยวิทยาคติวิทยา ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวสร้างความเข้าแข็งทางวัฒนธรรมตามแนวคิดของศาสตราจารย์ประเวศ วะสี โดยมีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความหลากหลายกระจายอำนาจ
2. การกระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ
3. ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น
4. ความเป็นบูรณาการ
5. สร้างความบรรณสารสอดคล้อง (Harmony) และความสมดุลยั่งยืน
6. มีการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง

7. ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม

8. เป็นการผดุงศีลธรรมของสังคม

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ตำบลบางปลา มีหลักฐานปรากฏชัดเจนในต้นกรุงรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน ซึ่งประชากรมีอาชีพตามสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้าน วัฒนธรรมดนตรีและนาฏศิลป์ที่โดดเด่นสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมในด้านเศรษฐกิจ มีการกระจายรายได้ โดยบริหารเงินอย่างมีระบบและยุติธรรม ด้านจิตใจมีความประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการสร้างเกียรติ ศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในหมู่คณะ และสอดคล้องกับการปกครองระบบประชาธิปไตย คือมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น และตัดสินใจ

ศรัณย์ นักรบ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการวิจัยดนตรีเรื่อง ดนตรีชาวเขาเผ่ามูเซอ กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยหลวง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ โดยความมุ่งหมายของการวิจัยนี้ เพื่อศึกษาดนตรีในวัฒนธรรมที่ยังคงอยู่ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดด้วยวิธีปากเปล่าตามแบบดั้งเดิมของชาวเผ่ามูเซอ โดยเป็นการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชน และการศึกษาดนตรีในวัฒนธรรม ผลของการวิจัยสรุปแบบพอสังเขปได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของชุมชนซึ่งในปัจจุบันเป็นชุมชนใหญ่ที่มีความเจริญในด้านต่างๆ เป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งทางภาครัฐและเอกชนได้ให้การช่วยเหลือพัฒนาหมู่บ้านอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหลายปี
2. วัฒนธรรมดนตรีได้มีการสืบทอดกันมาช้านานไม่สามารถยืนยันได้ว่าเกิดขึ้นในยุคสมัยใด
3. บทเพลงที่บรรเลงประกอบพิธีกรรมทั้งหมดมี 11 เพลง โดยการนำการวิเคราะห์ถึงโครงสร้างที่เป็นลักษณะเฉพาะที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัด ซึ่งพบว่าเพลงเป็นลักษณะที่แนวทำนองเดียว ไม่ปรากฏการใช้เสียงในลักษณะดังเบา โครงสร้างของทำนองประกอบไปด้วยโน้ตเสียงยาวสลับกับกลุ่มตัวโน้ตตกแต่งทำนองที่เป็นวลีสั้นๆ ระบบเสียงมีเอกลักษณ์เฉพาะซึ่งใกล้เคียงกับระบบเสียงไมเนอร์ มิได้ใกล้เคียงระบบเสียงของดนตรีไทยแต่ประการใด ในการบรรเลงเพลงพบว่าจะไม่เป็นไปตามกลุ่มเสียงไมเนอร์

ในเรื่องการสืบทอดเช่นเดียวกัน วิมาลา ศิริพงษ์ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยในสังคมปัจจุบัน กรณีศึกษาสกุลพาทยโกศลและสกุลศิลปบรรเลง มีเนื้อหาพอสรุปได้ดังนี้คือ เป็นการศึกษาโดยเปรียบเทียบจากประเด็นหลัก 3 ประเด็นคือ การจัดองค์กรทางดนตรี ลักษณะทางดนตรี พิธีกรรมและโลกทัศน์ด้านดนตรีไทย พบว่า ทั้งสองตระกูลมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ตระกูลพาทยโกศลเป็นองค์กรลักษณะบ้านพิณพาทย สืบทอดวัฒนธรรมดนตรีของตนโดยพยายามรักษาไว้ให้คงรูปแบบเดิมอย่างที่สุด ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบขององค์กร การทำงาน เพลงที่ใช้ในการถ่ายทอดวิชาหรือพิธีกรรม โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนตัวเองไปตามเงื่อนไขของบริบททางสังคม

รสสุคนธ์ อินคง (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพ บทบาทและกระบวนการสืบทอดปีพาทย์ปัจจุบันในจังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจุบันจังหวัดอ่างทองมีคณะปีพาทย์จำนวน 34 คณะ นักดนตรี 368 คน ส่วนใหญ่เป็นชาย นักดนตรีอายุระหว่าง 10-30 ปี มีมาก แสดงให้เห็นว่ามีการสืบทอดปีพาทย์สู่เยาวชนปัจจุบันมาก สภาพการสืบทอดของนักดนตรีส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษ บทบาทของปีพาทย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ปีพาทย์มีความสำคัญในฐานะดนตรีประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันพบว่าการบรรเลงปีพาทย์เพื่อประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่เป็นพิธีกรรมในงานศพ การบรรเลงเพื่อประกอบการแสดงลดน้อยลงมาก
2. กระบวนการสืบทอดปีพาทย์พบว่า ความเชื่อในการรับศิษย์เข้าเรียนปีพาทย์ยังเหมือนในอดีต คือผู้ปกครองนำเด็กมาฝาก พิธีกรรมในการจับมือก่อนเริ่มการเรียนปีพาทย์เริ่มเรียนเพลงสาธุการ สถานที่ยังใช้บ้านครูเป็นสถานศึกษา มีเครื่องดนตรีเป็นสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน เนื้อหาการสอนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยการนำเพลงมอญมาใช้แทนเพลงชุดโหมโรงเช้า โหมโรงเย็น เพลงเรื่อง เพลงพิธี วิธีการสอนใช้การสาธิตเป็นหลัก

ในอดีตการเรียนปีพาทย์นั้น ผู้เรียนจะให้ความสำคัญกับครูมาก เพราะต้องการได้รับความรู้จากครู แต่ในปัจจุบันครูต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนเพื่อสืบทอดปีพาทย์และผู้บรรเลงปีพาทย์เวลารับงานแสดง

เช่นเดียวกับงานวิจัยของอนงค์นาฏ เจริญรวย. (2547 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ทำวิจัยเรื่องการสืบทอดวงปีพาทย์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา งานวิจัยเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาสภาพ บทบาท และกระบวนการสืบทอดปีพาทย์ในปัจจุบันของจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า ในปัจจุบันจังหวัดฉะเชิงเทรามีคณะปีพาทย์ทั้งหมด 38 คณะ ส่วนใหญ่เป็นคณะปีพาทย์ตั้งขึ้นใหม่ อยู่ในช่วงประมาณ 15 – 20 ปี นักดนตรี 225 คน เป็นชาย 207 คน เป็นหญิง 18 คน เนื่องจากคณะปีพาทย์ส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน จึงพบว่านักดนตรีบางคนเป็นสมาชิกในวงปีพาทย์หลายคณะ นักดนตรีที่อายุระหว่าง 31 – 40 ปี มีจำนวนมากที่สุด บทบาทของปีพาทย์จากเดิมที่ปีพาทย์มีความสำคัญในฐานะดนตรีประกอบพิธีกรรมต่างๆ รวมถึงเพื่อประกอบการแสดง ปัจจุบันพบว่าส่วนใหญ่เป็นการบรรเลงประกอบพิธีกรรมในงานศพ การบรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรมอื่นๆ ลดน้อยลง รวมถึงการบรรเลงประกอบการแสดงก็ลดน้อยลงเช่นกัน สำหรับกระบวนการสืบทอดปีพาทย์พบว่า สภาพการสืบทอดของนักดนตรีส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษ และยังพบอีกว่าในหลายครอบครัวมิได้มุ่งหวังเพื่อให้เป็นการประกอบอาชีพหลักแต่เพื่อให้มีวิชาความรู้ด้านดนตรีติดตัวไป กระบวนการในการรับศิษย์เข้าเรียนปีพาทย์ยังเหมือนอดีต คือผู้ปกครองนำเด็กมาฝากให้เรียนปีพาทย์ เพลงแรกที่เริ่มเรียนคือ เพลงสาธุการ สถานที่เรียนนอกจากใช้บ้านครูเป็นสถานที่เรียนแล้ว ยังใช้บ้านศิษย์เป็นสถานที่ศึกษาด้วยเช่นกัน สื่อการสอนใช้เครื่องดนตรีเป็นหลัก บทเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพและบทบาทในการบรรเลงประกอบพิธีกรรม โดย

การนำเพลงมอญมาใช้สอนแทนเพลงชุดโหมโรงเช้า โหมโรงเย็น เพลงเรื่อง และเพลงในพิธีกรรมวิธีสอนใช้วิธีการสาธิตเป็นหลัก

ปรีชา ออกกิจวัตร (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา แตรวงชาวบ้าน : กรณีศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของแตรวงในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาภาคสนาม เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของแตรวง เพลงที่ใช้ในการบรรเลง และวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของแตรวงชาวบ้านในจังหวัดสมุทรสงคราม จากการศึกษาพบว่า

1. แตรวงชาวบ้านในจังหวัดสมุทรสงครามเริ่มในยุคพระราชญาติรักฟอเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ. 2460 และเป็นสถานที่พระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งพระองค์ทรงปรีชาสามารถในทางดนตรีเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังเป็นถิ่นกำเนิดของครูดนตรีที่มีชื่อเสียงหลายท่าน เช่น หลวงประดิษฐไพเราะ(ศร ศิลปะบรรเลง) ครูเอื้อ สุนทรสนาน ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ และนายวงษ์ รวมสุข ส่วนครูแตรวงที่สำคัญได้แก่ ครูยก ดิษฐ์ปัญญา ครูพัฒน์ เคียงเจริญ และครูแย่ง ทางมาศรี โดยได้รับโน้ตเพลงมาร์ชต่างๆ ที่โบสถ์คริสต์ บางนกแขวก ซึ่งกลุ่มมิชชันนารีชาวฝรั่งเศสได้นำเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 4 ปัจจุบันแตรวงชาวบ้านในจังหวัดสมุทรสงครามนำเครื่องดนตรีชนิดอื่นมาประยุกต์ เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางด้านดนตรี มีการนำเพลงสถาบันต่างๆ และเพลงตามสมัยนิยมในปัจจุบันมาร่วมบรรเลงเพื่อให้เกิดความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเพลงดั้งเดิมยังมีการเล่นและสืบทอดต่อๆ กันมาแต่บางส่วนได้หายไป และรูปแบบในการรับงานเปลี่ยนแปลงไปสมาชิกในวงสามารถรับงานได้ลักษณะวงเป็นวงเฉพาะกิจมีจำนวนนักดนตรีบรรเลงไม่แน่นอน และแตรวงชาวบ้านบางคณะยังคงอนุรักษ์รูปแบบและวิธีการบรรเลงแบบดั้งเดิมอยู่
2. จากทฤษฎีรากแก้วของรองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะ 8 ประการซึ่งประกอบด้วย อยู่อย่างไทย ใฝ่ใจศึกษา เสาะหาความรู้ เข้าสู่ค่านิยม สร้างสมอุดมการณ์ สืบสานวัฒนธรรม จดจำประเพณี และของดีศาสนา จากการวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมแตรวงชาวบ้านโดยใช้ทฤษฎีดังกล่าว พบว่าแตรวงชาวบ้านมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมเพราะในปัจจุบันแตรวงชาวบ้านในจังหวัดสมุทรสงครามสามารถอยู่ได้โดยมีการศึกษาแหล่งความรู้เพิ่มเติม และการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับยุคสมัยทั้งนี้ยังคงอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของสังคมไว้ เพื่อสร้างเอกลักษณ์และสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่สืบไป และเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้บุคคลในสังคมเกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน สมัคสมานสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกัน

และกัน ส่งเสริมให้มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นการสร้างความ
เข้มแข็งกับให้สังคมของจังหวัดสมุทรสงครามและของชาติให้เป็นปึกแผ่น

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาและพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โตวัดสะตือ อำเภอนาทวี จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา เป็นการศึกษาโดยเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย ตำราวิชาการ
รวมทั้งเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และออกปฏิบัติภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูล โดยศึกษา
ดนตรีที่ใช้ในพิธีแก้บน ตลอดจนศึกษาสภาพและบทบาทของดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โตวัด
สะตือ ด้วยการสังเกต สัมภาษณ์ การบันทึกเสียงและบันทึกภาพ โดยการศึกษาจากการแสดงจริง
เพื่อจะได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้รวบรวมไว้มาวิเคราะห์จัดเรียบเรียงเป็นการศึกษา
ค้นคว้าโดยกำหนดแนวทางการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยรวบรวมจากแหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้

- ห้องสมุด อำเภอนาทวี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- หอสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล
- หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2. ขั้นรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

- 2.1 การสังเกตบริเวณที่รับงาน ณ วัดสะตือ และบริเวณใกล้เคียง
- 2.2 การสัมภาษณ์จากหัวหน้าคณะ และนักดนตรีทั้ง 5 คณะ
- 2.3 การบันทึกเสียงและภาพการบรรเลงดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอนาทวี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2.4 จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการทางดนตรีให้แก่ักดนตรี เพื่อเป็นการพัฒนาดนตรี

3. ขั้นศึกษาข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับดนตรีในพิธีแก้บน
หลวงพ่โตวัดสะตือ โดยสามารถแยกออกเป็น 5 คณะ ซึ่งอาศัยการเก็บข้อมูลภาคสนามมาประมวล
และเรียบเรียงตามลำดับเนื้อหาสาระที่ได้เข้าด้วยกัน โดยเรียบเรียงตามลำดับความสำคัญและเนื้อหา
สาระนั้น

3.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับดนตรี และพิธีกรรม ดังหัวข้อต่อไปนี้

3.1.1 สถานภาพของดนตรีในพิธีกรรมหลวงพ่โตวัดสะตือ อำเภอท่าเรือ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- ประวัติสถานที่จัดพิธีกรรมหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอท่าเรือ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- สถานที่ตั้งวัด
- อาณาเขต
- ลักษณะที่ตั้งวัดสะตือ
- การคมนาคม
- บริเวณที่จัดวางของแก้วและแห่ดนตรีแก้ว
- เครื่องดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอท่าเรือ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- คณะดนตรีในพิธีกรรมหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอท่าเรือ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 คณะ

3.1.2 บทบาทของดนตรีในพิธีกรรมหลวงพ่โตวัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ที่มีต่อวิถีชีวิต ประเพณี อาชีพและเศรษฐกิจ

3.1.3 ศึกษาการสืบทอดของดนตรีในพิธีกรรมหลวงพ่โตวัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งประวัติของนักดนตรีในคณะต่างๆ จำนวน 5 คณะคือ

- คณะแม่บุญช่วย มิวสิค
- คณะทองหล่อ
- คณะทัศน
- คณะรุ่งฟ้าแตรวงบ้านครัว
- คณะสำรว

3.1.4 ศึกษาการพัฒนาและพัฒนาดนตรีในพิธีกรรมหลวงพ่โต

3.2 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาเรียงลำดับตามเนื้อหาสาระ และจัดให้เป็นหมวดหมู่ โดยอาศัยการเรียบเรียงเนื้อหาให้สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง

3.3 ศึกษาข้อมูลภาคสนามในหัวข้อต่อไปนี้

- 3.3.1 สังเกตสภาพทั่วไปบริเวณสถานที่ตั้งคณะและบริเวณวัดสระต้อ
- 3.3.2 สอบถามและสัมภาษณ์นักดนตรีทั้ง 5 คณะ โดยใช้แบบสัมภาษณ์
- 3.3.3 บันทึกเสียงและภาพในการบรรเลงดนตรี(แห่) ในพิธีแก้บนหลวงพ่อดโต
วัดสระต้อ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 3.3.4 ถอดข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียง บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร
- 3.3.5 ถอดข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงบทเพลงที่ใช้ในพิธีแก้บนแล้วบันทึกเป็น
โน้ตไทย และโน้ตสากล

4. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิชาการ งานวิจัย และจากการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถแบ่งได้ออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ประวัติสถานที่จัดพิธีแก้บนหลวงพ่อดโต วัดสระต้อ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- สถานที่ตั้งวัด
- อาณาเขต
- ลักษณะที่ตั้งวัดสระต้อ
- การคมนาคม
- บริเวณที่จัดวางของแก้บนและแห่ดนตรีแก้บน

ตอนที่ 2 เครื่องดนตรีที่ใช้ในพิธีแก้บนหลวงพ่อดโต วัดสระต้อ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยแบ่งออกเป็น 3 วงคือ

- วงกลองยาว
- วงกลองยาวประยุกต์
- แตรวง

ตอนที่ 3 คณะดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่อดโต วัดสระต้อ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 คณะ ซึ่งมีหัวข้อดังนี้

- สถานภาพของดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่อดโต วัดสระต้อ อำเภอท่าเรือ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- บทบาทของดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่อดโตวัดสระต้อ อำเภอท่าเรือ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีต่อวิถีชีวิต ประเพณี อาชีพและเศรษฐกิจ

- การสืบทอดดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โตวัดสะตือ อำเภอกำแพง

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- ศึกษาการพัฒนาและพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โตวัดสะตือ อำเภอกำแพง

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อการสืบทอด

5. ขั้นสรุป

- 5.1 นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าในแบบของพรรณนาวิเคราะห์
- 5.2 เรียบเรียงจัดทำบทสรุปที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า และวิเคราะห์ข้อมูล
- 5.3 อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

วิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและหาข้อมูล โดยทำการศึกษาดังแต่สถานภาพ บทบาท กระบวนการสืบทอด จนถึงการศึกษาการพัฒนาอาชีพดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โตวัด สะดือเพื่อเป็นอาชีพที่ยั่งยืน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาคณะดนตรีแก้บนหลวงพ่โต ณ วัดสะดือ อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีทั้งหมด 5 คณะ ได้แก่

1. คณะทองหล่อแม่บุญช่วย มิวสิค
2. คณะทองหล่อ
3. คณะทัศน
4. คณะรุ่งฟ้าแตรวบ้านครัว
5. คณะสำรว

โดยทั้ง 5 คณะเป็นคณะแก้บนประจำวัดสะดือ ซึ่งมีทั้งวงกลองยาวและแตรว ซึ่งเมื่อ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลแล้ว จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 ประวัติสถานที่ที่จัดพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะดือ อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 2 เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแก้บนพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะดือ อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 3 คณะดนตรีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะดือ อำเภอกำแพง จังหวัด พระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 คณะ โดยแบ่งได้ออกเป็นหัวข้อดังนี้

- สถานภาพของดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะดือ อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- บทบาทของดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะดือ อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- การสืบทอดดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะดือ อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- การศึกษาการพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะดือ อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อการสืบทอด

ตอนที่ 1 ประวัติสถานที่จัดพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดเสด็จ อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานที่ตั้งวัด

วัดเสด็จตั้งอยู่เลขที่ 140 บ้านท่างาม หมู่ที่ 6 ตำบลท่าหลวง อำเภอกำแพง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย

ภาพประกอบ 2 บริเวณด้านหน้าวัดเสด็จ

อาณาเขต

ทิศเหนือยาว 240 เมตร ติดต่อกับที่ตั้งบ้านเรือนของประชาชน ทิศใต้ยาว 40 เมตร
ติดต่อกับที่ตั้งบ้านเรือนของประชาชน ทิศตะวันออกยาว 160 เมตร ติดต่อกับแม่น้ำแควป่าสัก ทิศ
ตะวันตกยาว 240 เมตร ติดต่อกับถนนเข้าหมู่บ้าน

ภาพประกอบ 3 บริเวณแม่น้ำป่าสักติดกับวัดเสด็จ

ลักษณะที่ตั้งวัดสะตือ

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบอยู่ริมแม่น้ำแควป่าสัก อาคารเสนาสนะต่างๆ มีอุโบสถกว้าง 8 เมตร ยาว 22.90 เมตร สร้างเมื่อปีพุทธศักราช 2502 โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ศาลาการเปรียญกว้าง 12.75 เมตร สร้างพุทธศักราช 2515 เป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้น ภูมิจำนวน 7 หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ นอกจากนี้มีวิหาร หอระฆัง ศาลาบำเพ็ญบุญ และฌาปนสถาน สำหรับปฐมนิยัตถุ มีพระประธานในพระอุโบสถ พระพุทธไสยาสน์ ประดิษฐานอยู่ทางทิศใต้ของวัด ขนาดยาว 25 วา สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ปีมะเมีย พุทธศักราช 2413 โดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) พรหมรังสี วัดระฆังโฆสิตาราม กรุงเทพฯ ได้ดำเนินการสร้างขึ้นเป็นที่ระลึกสำหรับบ้านเกิดของท่าน

ภาพประกอบ 4 พระอุโบสถวัดสะตือ

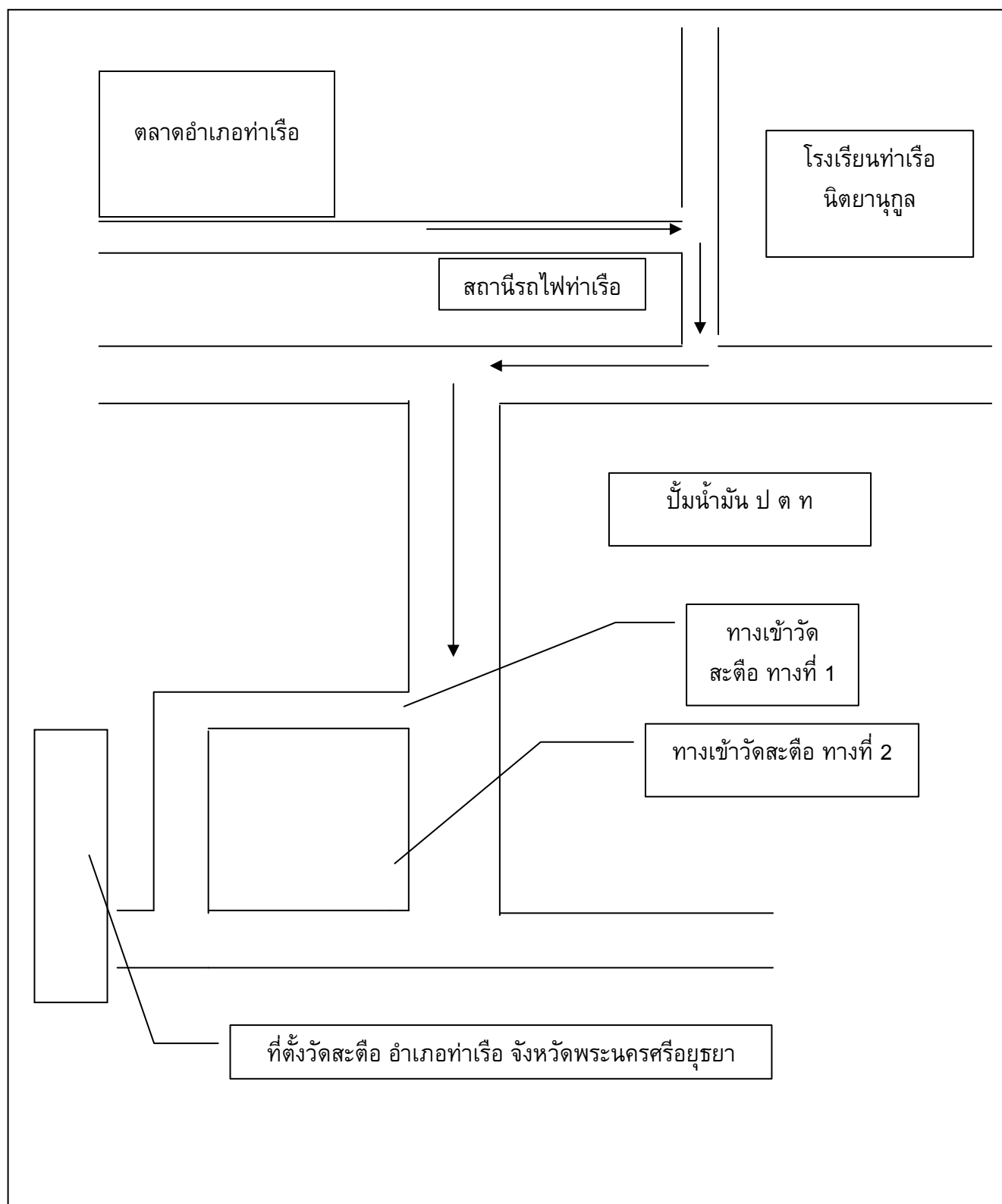
ภาพประกอบ 5 พระพุทธไสยาสน์ (หลวงพ่โต)

อนุสรณ์แห่งเจ้าประคุณ “ สมเด็จพระพุฒาจารย์ ท่านได้ทรงสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ปางไสยาสน์ มีพระนามว่า “ พระพุทธไสยาสน์ ” (แต่ชาวบ้านโดยทั่วไปมักเรียกว่า “ หลวงพ่โต ”) ณ วัดสะตือ ต.ท่าหลวง อ.ท่าเรือ จ.พระนครศรีอยุธยา เพื่อไว้เป็นอนุสรณ์ว่าท่านเกิด ณ ที่แห่งนี้ “ หลวงพ่โต วัดสะตือ ” พวกเราชาวพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปต่างนับถือว่าเป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่พึ่งทางใจแก่ทุกคนหลายคนปรารถนาในสิ่งที่ตนหวังและต้องการ ก็มักจะเดินทางไปวัดสะตือ แล้วอธิษฐานจิตขอพรจากท่าน ก็มักจะประสบผลสำเร็จตามใจปรารถนาที่ตั้งไว้ทุกประการ ซึ่งเราจะสังเกตได้จากทุกวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ หรือวันหยุดตามประเพณีหรือนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ จะมีพุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นและต่างท้องถิ่นโดยทั่วไป นำขนมจันมาไหว้องค์ท่าน

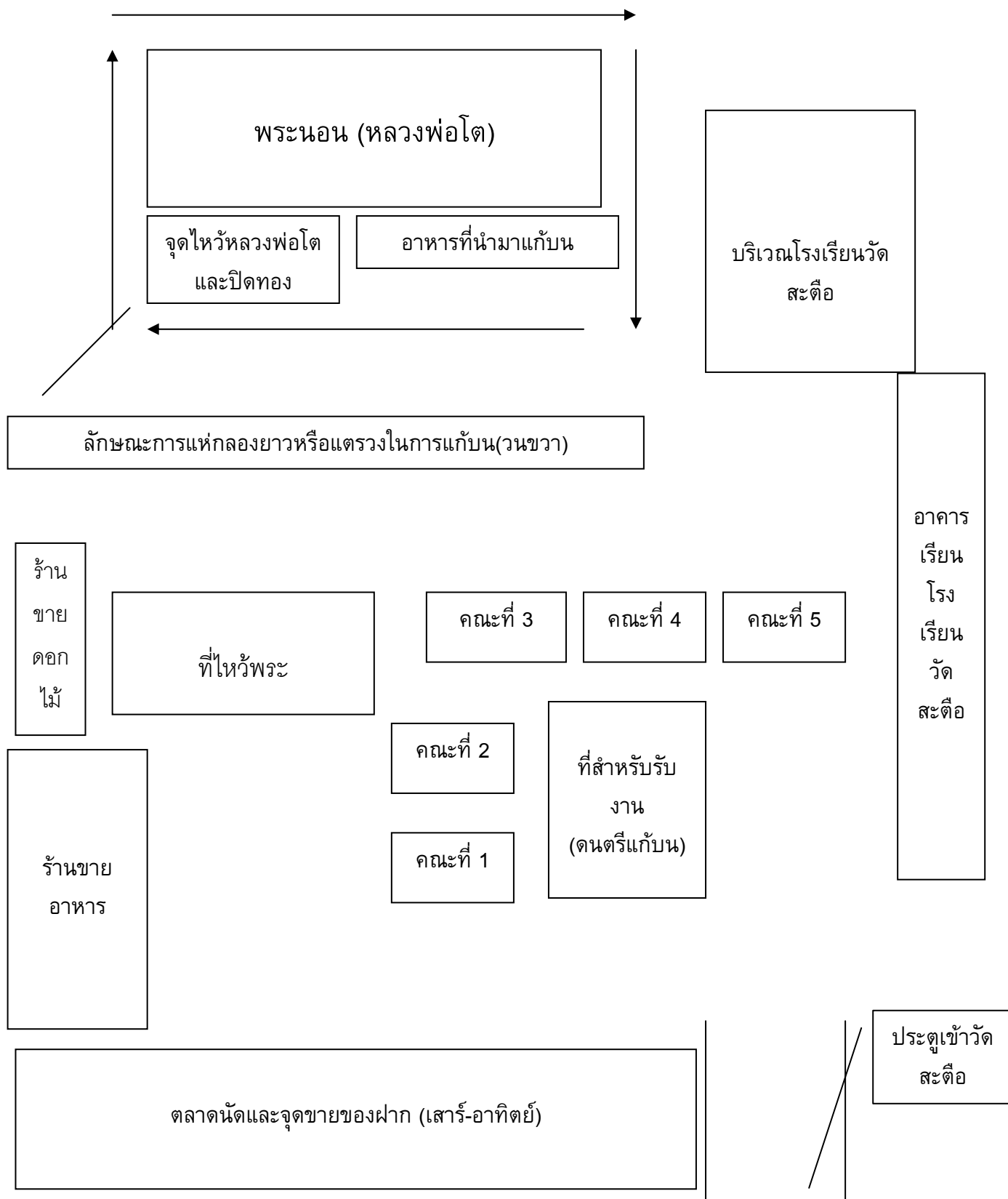
พร้อมกันรำกลองยาวถวายตามจำนวนรอบที่ได้ตั้งใจไว้ ตั้งแต่ 3 รอบ 9 รอบ จนถึงร้อย ๆ รอบ ก็มี ส่วนแตรวงกลองยาวที่บรรเลงก็ไม่ต้องไปหาที่ไหน จะมีคณะแตรวงและกลองยาวหลายคณะ รอคอยจ้างบรรเลงให้กับทุกท่านอยู่ในบริเวณวัดและใกล้เคียง ส่วนใหญ่ก็ราคา 3 รอบก็ขึ้นอยู่กับการตกลงกันส่วนใหญ่ก็ราคา 100 บาท ในแต่ละปีจะมีงานประเพณี “ ปิดทองไหว้พระ องค์ หลวงพ่อโต ” วัดสะดือ ปีละ 2 ครั้ง ๆ แรก จะเป็นช่วงกลางเดือนห้า จะมีงานรวม 3 วัน 3 คืน คือวัน 13 – 15 ค่ำ ซึ่งตรงกับวันงาน “ ประเพณีลอยกระทง ” ของไทยเราพอดี ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าจะมีพุทธศาสนิกชนจากทั่วสารทิศ ต่างหลั่งไหลมาร่วมงานในช่วงดังกล่าวอย่างล้นหลาม ทุก ๆ ปี

การคมนาคม

- ทางรถยนต์ จากกรุงเทพฯ เดินทางโดยถนนสายเอเชีย เลี้ยวเข้าอำเภอนครหลวง แยกเข้าอำเภอท่าเรือ ระยะทางรวม 112 กิโลเมตร
- ทางน้ำ (แม่น้ำป่าสัก)
- ทางรถไฟ (สถานีรถไฟท่าเรือ) และต่อรถมาที่วัดสะดือรวมระยะทาง 9 กิโลเมตร

ภาพประกอบ 6 แผนที่แสดงเส้นทางไปวัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพประกอบ 7 แผนที่ในการเดินทางมาวัดสะตือ

บริเวณที่จัดวางของแก้บนและแห่ดนตรีแก้บน

บริเวณองค์หลวงพ่อโต (พระนอน) วัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีโต๊ะไว้จัดวางอาหารคาวหวานที่นำมาแก้บน และบริเวณลานที่เหลือซึ่งเป็นทางสำหรับผู้ที่มาแก้บนรำถวายและหาดนตรีมาแห่แก้บน

ภาพประกอบ 8 สถานที่แก้บน บริเวณลานหน้าหลวงพ่อโต

สิ่งที่นิยมนำมาแก้บนมีดังนี้

1. รำกลองยาวหรือแตรวงรอบหลวงพ่อโต 3 – 999 รอบ

การที่ผู้ที่มาแก้บนส่วนใหญ่แก้บนด้วยดนตรี โดยผู้ที่แก้บนส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าหลวงพ่อโตท่านชอบกลองยาว แต่มาปัจจุบันดนตรีแก้บนได้มีการพัฒนารูปแบบให้มากขึ้น ให้สามารถรับรองความต้องการของผู้ที่มาแก้บนได้ดีขึ้นโดยจัดรูปแบบของดนตรีแก้บนให้มีทั้ง วงกลองยาว กลองยาวประยุกต์หรือแตรวง เพื่อให้ผู้ที่มาแก้บนได้เลือกตามการบนและตามราคาแต่ละวง

ภาพประกอบ 9 การแห่แถวรอบองค์หลวงพ่อโต

ภาพประกอบ 10 การแห่และรำกลองยาวรอบองค์หลวงพ่อโต

2. อาหารคาวหวาน

อาหารคาวหวานที่นำมาถวายได้แก่ หัวหมู ไช้ต้ม ขนมจีนน้ำยา ข้าวต้มมัด มะพร้าวอ่อน และผลไม้เป็นต้น

ภาพประกอบ 11 อาหารที่นำมาแก้บน

ภาพประกอบ 12 อาหารที่นำมาแก้บน

ผู้ที่มาแก้บนส่วนใหญ่ก่อนการแก้บนต้องมาสักการะบอกหลวงพ่อดีเสียก่อน และมีการปิดทองหลวงพ่อดี ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางไสยาสน์(นอน) ก่ออิฐถือปูนขนาดองค์พระยาว 1 เส้น 6 วา สูง(ตั้งแต่พื้นถึงรัศมี) 8 วา ฐานยาว 1 เส้น 10 วา กว้าง 4 วา 2 ศอก

ภาพประกอบ13 ภาพประชาชนกำลังปิดทอง

ภาพประกอบ14 ภาพการสักการะหลวงพ่อดี

ตอนที่ 2 เครื่องดนตรีที่ใช้ในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถแบ่งได้ออกเป็น 3 วง คือ

2.1 วงกลองยาว

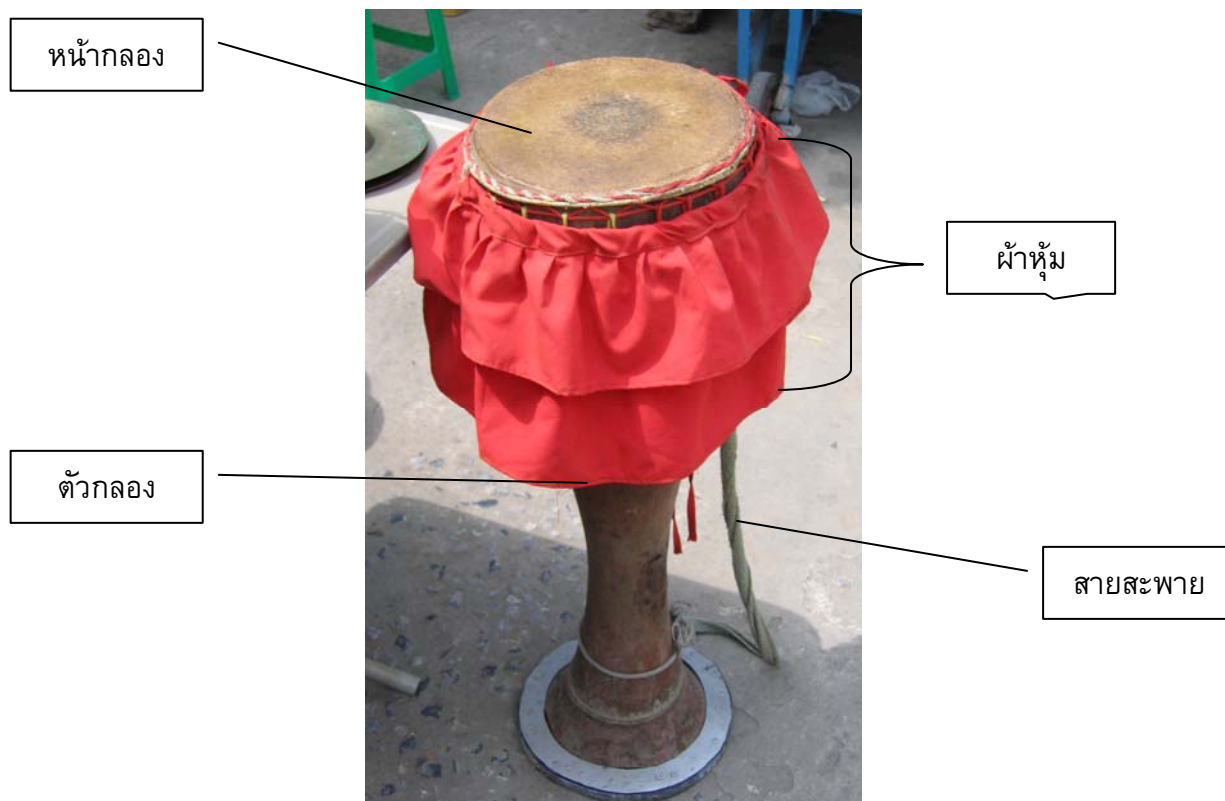

ภาพประกอบ 15 วงกลองยาว

วงกลองยาวเป็นวงดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังให้เห็อยู่บ้าง เนื่องจากราคาค่าจ้างมีราคาแพงกว่าวงอื่นๆ จึงทำให้มีการว่าจ้างวงกลองยาวน้อยกว่าในอดีต เครื่องดนตรีในวงกลองยาวมีดังนี้

2.1.1 กลองยาว

กลองยาวเป็นเครื่องดนตรีไทยภาคกลาง เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี โดยตีตรงที่ซึ่งหนังเอาไว้ เวลาใช้แห่ในพิธีแก้บนจะมีสายสำหรับสะพายเพื่อให้สะดวกในการเดินแห่ สำหรับการถว้หน้ากลองยาวที่วงกลองยาวแก้บนวัดสะตือนั้นใช้ ขนหม่โกศสมน้ำ แทนการใช้กล้วยตากบดหรือแทนการใช้ข้าวสอยผสมขี้เถ้า อย่างที่ใช้กันทั่วๆ ไป

ภาพประกอบ 16 กลองยาว

ภาพประกอบ 17 กลองยาว

ภาพประกอบ 18 นักดนตรีตีกลองยาว

2.1.2 ฉาบใหญ่

ฉาบใหญ่เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี หน้าทีในวงคือประกอบจังหวะ ซางมีความสำคัญกับวงเป็นอย่างมาก ถ้าขาดฉาบใหญ่ อาจทำให้จังหวะเสียได้

2.1.3 ฉาบขัด(ฉาบเล็ก)

ฉาบขัดเป็นชื่อที่นักดนตรีใช้เรียกฉาบเล็ก ฉาบขัดเป็นเครื่องดนตรีประเภทตีประกอบจังหวะ หน้าทีในวงคือ ใช้ตีขัดกับฉาบใหญ่ ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการชื่อฉาบขัด

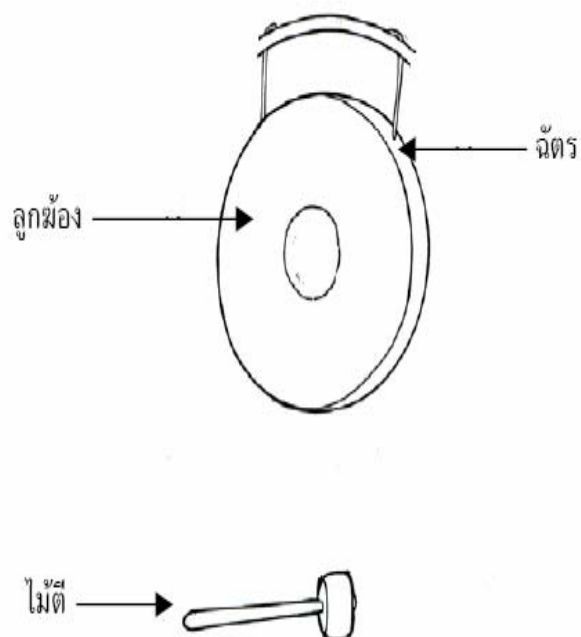
ภาพประกอบ 19 ฉาบขัดและฉาบใหญ่

ภาพประกอบ 20 นักดนตรีตีฉาบใหญ่

2.1.4 โหม่ง

โหม่งเป็นเครื่องดนตรีประเภทตี ใช้ประกอบจังหวะ เป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญ
เครื่องหนึ่งในวงกลองยาว ใช้ไม้ตีเฉพาะสำหรับตีโหม่ง

ภาพประกอบ 21 ส่วนประกอบของโหม่ง

21 ซม.

ภาพประกอบ 22 โหม่ง

2.2 แตรวง

ภาพประกอบ 23 แตรวง

แตรวงเป็นวงที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีสากลเป็นหลัก แต่การบรรเลงจะใช้เพลงไทยและเพลงลูกทุ่งเป็นหลักในการบรรเลง ชาวบ้านในชุมชนจะเรียกชื่อแตรวงว่า “แกรวง” เครื่องดนตรีหลักของแตรวงที่จะขาดไม่ได้คือ ออร์แกน(คีย์บอร์ด) กลองข้าง(กลองเทเนอร์) และฉาบ ซึ่งทำหน้าที่เป็นหลักในการสร้างจังหวะให้กับวงและมีเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญรองลงมา เครื่องดนตรีหลักในการสร้างจังหวะในแตรวงมีดังนี้

2.2.1 ออร์แกน(คีย์บอร์ด)

ออร์แกนหรือที่เข้าใจกันคือคีย์บอร์ดนั่นเอง จัดอยู่ในเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีหรืออาจจัดให้เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ลิ้นนิ้ว เนื่องจากเครื่องดนตรีประเภทนี้จะมีลิ้นนิ้วรวมกันเป็นแผง เมื่อเรากดลิ้นนิ้วจะทำให้กลไกที่อยู่ภายในเคลื่อนที่ ทำให้เกิดเสียงที่ต่างกัน

นักดนตรีเรียกว่าออร์แกนเนื่องจากเวลาบรรเลงเพลงต่างๆ นักดนตรีจะใช้เสียงออร์แกนเป็นหลักในการบรรเลง ดังนั้นนักดนตรีจึงเรียกคีย์บอร์ดว่าออร์แกน หน้าตาของออร์แกนคือเป็นเครื่องดำเนินทำนองหลัก ในการบรรเลงแตรวงต้องมีออร์แกนอยู่ด้วยทุกครั้งไม่สามารถขาดได้เลย นักดนตรีจะใช้สายสะพายในการห่อรอบองค์หลวงพ่อโต โดยมีเครื่องขยายเสียงขนาดเล็กสะพายติดตัวไปด้วยทุกครั้ง ในการเชื่อมต่อเครื่องขยายเสียงขนาดเล็กกับออร์แกน จะใช้สายแจ็คเป็นตัวเชื่อมไปยังเครื่องขยายเสียง ที่เครื่องขยายเสียงจะมีปุ่มปรับเสียงดังเบา

สายสำหรับเชื่อมต่อระหว่าง
เครื่องดนตรีและเครื่องขยายเสียง

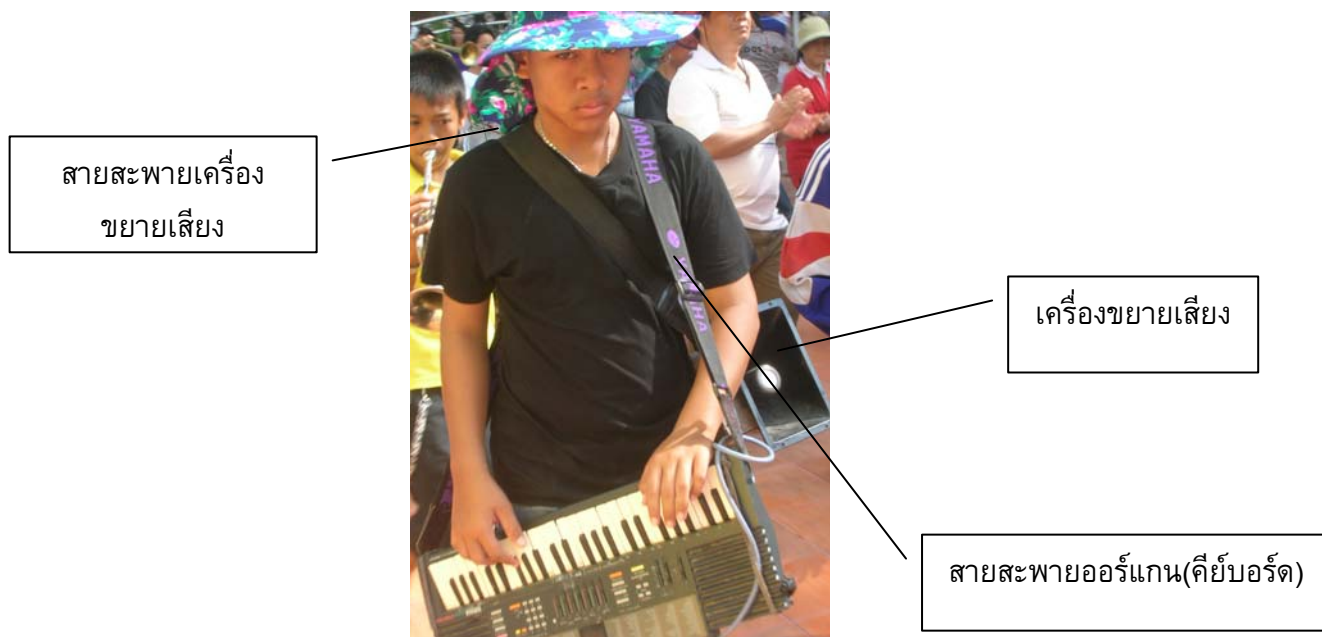
ภาพประกอบ 24 ออร์แกน(คีย์บอร์ด)

ที่สำหรับเสียบ
สายแจ็ค

ที่สำหรับปรับระดับ

ภาพประกอบ 25 เครื่องขยายเสียง

ภาพประกอบ 26 นักดนตรีสะพายออร์แกน(คีย์บอร์ด)พร้อมเครื่องขยายเสียง

2.2.2 กลองข้าง(กลองเทเนอร์)

กลองข้างเป็นกลองที่มีขนาดกลาง ซึ่งด้วยหนังแต่ในปัจจุบันนี้ใช้พลาสติกแทน ไม้ที่ใช้ตีกลองข้างจะเป็นไม้ที่มีสักรวดหุ้มด้านปลายด้านหนึ่งทำหน้าที่คล้ายกลองใหญ่ และอีกไม้หนึ่งเป็นไม้หวายโดยมีเทปกาวพันเพื่อไม่ให้ไม้หักงอทำหน้าที่ตีขัดกับอีกข้างหนึ่ง ในการบรรเลงจะมีสายสะพายด้านข้างเพื่อให้สามารถเดินบรรเลงได้ ดังนั้นนักดนตรีจึงเรียกกลองชนิดนี้ว่ากลองข้าง

ภาพประกอบ 27 กลองข้าง (Tenor Drum)

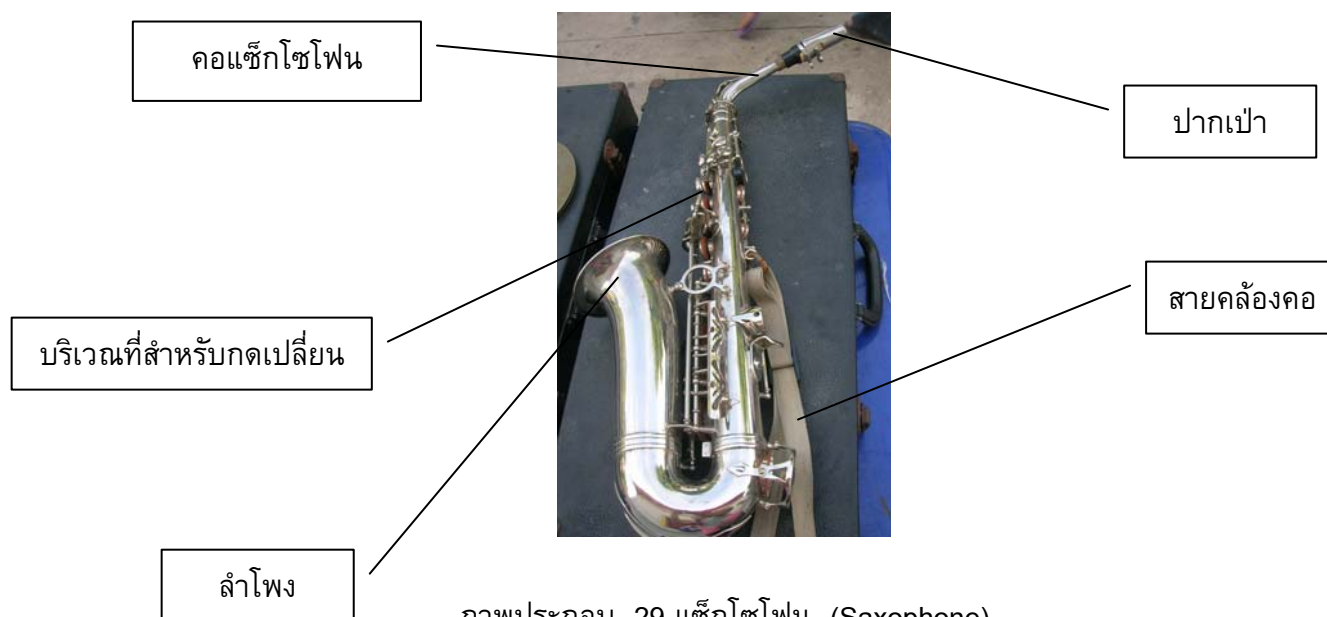
ไม้หวาย พันด้วยเทป

ไม้ตีกลองปลายไม้หุ้มด้วย

ภาพประกอบ 28 นักดนตรีตีกลองข้าง (Tenor Drum)

2.2.3 แซ็กโซโฟน

แซ็กโซโฟน(saxophone) นักดนตรีโซอัลโต้แซ็กโซโฟน เป็นเครื่องดนตรีที่ทำด้วยโลหะผสม ใช้ลมเป่าทางด้านปลายของเครื่อง ทำหน้าที่เป็นเครื่องดำเนินทำนองไปพร้อมๆ กับเครื่องเป่าชนิดอื่น

คอแซ็กโซโฟน

ปากเป่า

สายคล้องคอ

บริเวณที่สำหรับกดเปลี่ยน

ลำโพง

ภาพประกอบ 29 แซ็กโซโฟน (Saxophone)

ภาพประกอบ 30 นักดนตรีเป่าแซกโซโฟน (Saxophone)

2.2.4 ทรัมเป็ต

ทรัมเป็ต (trumpet) เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าทองเหลือง มีปุ่มกด 3 ปุ่ม วิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีชนิดนี้คือ การเป่าลมทางริมฝีปากให้ผ่านกำแพงเข้าไปข้างในเครื่องดนตรี ใช้มือขวาเป็นตัวบังคับปุ่มทั้ง 3 ปุ่ม เพื่อให้เกิดเสียงต่างๆ หน้าทึบในวงคือ ทำหน้าที่เป็นเครื่องดำเนินทำนองเหมือนเครื่องเป่าอื่นๆ

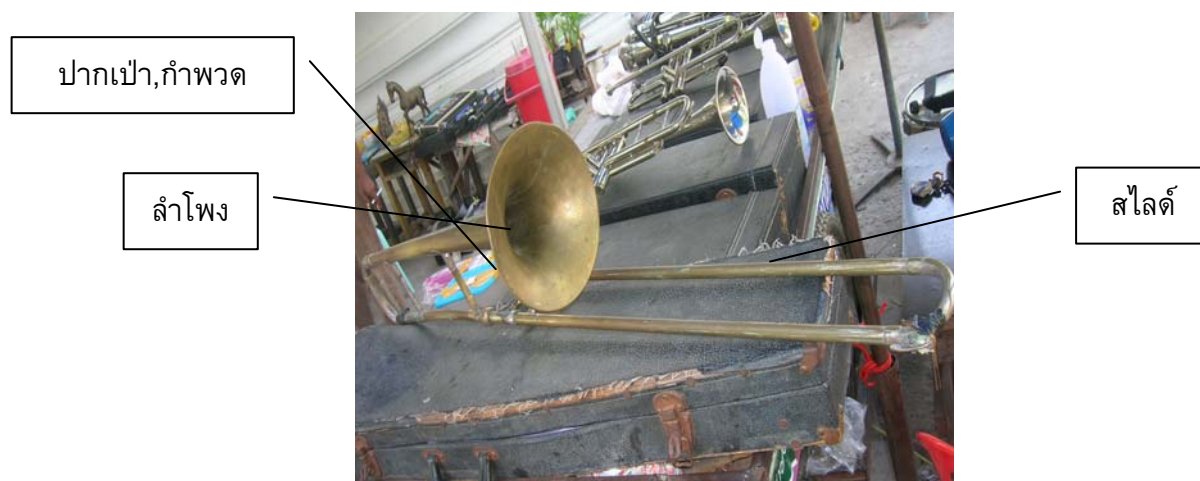
ภาพประกอบ 31 ทรัมเป็ต (trumpet)

ภาพประกอบ 32 นักดนตรีเป่าทรัมเป็ต (trumpet)

2.2.5 สไลด์ ทรอมโบน

นักดนตรีเรียกชื่อเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า สไลด์ เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าทองเหลือง วิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีชนิดนี้คือ การเป่าลมทางริมฝีปากให้ผ่านกำพวดเข้าไปข้างในเครื่องดนตรี โดยมีสไลด์และปากเป็นตัวสำหรับเปลี่ยนระดับเสียง

ภาพประกอบ 33 สไลด์ ทรอมโบน (Slide Trombone)

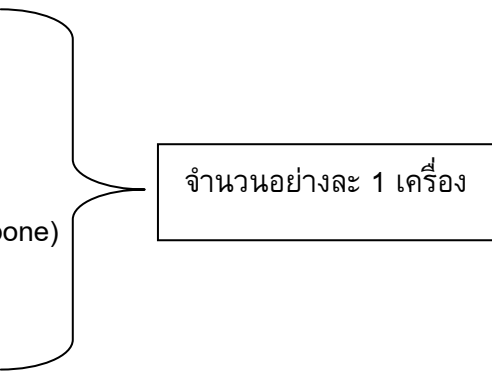
ภาพประกอบ 34 นักดนตรีเป่าสไลด์ ทรอมโบน (Slide Trombone)

2.3 กลองยาวประยุกต์

ภาพประกอบ 35 ภาพวงกลองยาวประยุกต์

วงกลองยาวประยุกต์เป็นวงที่มีการผสมผสานระหว่างเครื่องดนตรีในวงกลองยาวและเครื่องดนตรีในวงแตรวง โดยมีการลดจำนวนกลองยาวลงและตัดเครื่องดนตรีบางเครื่องออกไปดังนี้

- กลองยาว 1 – 2 ใบ
 - กลองข้าง (Tenor Drum)
 - ออร์แกน(คีย์บอร์ด)
 - แซ็กโซโฟน (Saxophone)
 - ทรัมเป็ต (trumpet)
 - สไลด์ ทรอมโบน (Slide Trombone)
 - ฉาบใหญ่
 - ฉาบชุด(ฉาบเล็ก)
-
- จำนวนอย่างละ 1 เครื่อง

ในการจัดเครื่องดนตรีในวงกลองยาวประยุกต์ เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าจะผลัดกันเล่น คือในแต่ละวงจะมีเครื่องเป่าเพียง 1 – 2 เครื่อง จะไม่ได้ลงเล่นครบทุกเครื่องดนตรี นอกจากกรณีที่เจ้าภาพต้องการเครื่องเป่าทั้ง 3 เครื่องลงแห่ด้วย

ตอนที่ 3 คณะดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอกำแพง จังหวัด พระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 คณะ ดังนี้

3.1 คณะแม่บุญช่วย มิวสิค

ภาพประกอบ 36 ภาพป้ายคณะแม่บุญช่วย

3.1.1 สถานภาพของดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประวัติคณะแม่บุญช่วยมิวสิค

คณะแม่บุญช่วยมิวสิค ตั้งรับงานแก้บนหลวงพ่โต ณ วัดสะตือ อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บริเวณองค์หลวงพ่โตด้านนอก ในวันธรรมดามาดังคณะ 2 – 3 วัน เวลาตั้งแต่ 06.00 - ตอนเย็น สลับกับคณะอื่นๆ ไปตามคิว ในวันเสาร์ - อาทิตย์ มาดังคณะตั้งแต่ เวลา 06.00 – ตอนเย็น (แล้วแต่ว่ามีเจ้าภาพมาหาวงดนตรีมากน้อยเพียงไร)

คณะแม่บุญช่วยมิวสิค ก่อตั้งคณะขึ้นเป็นคณะที่หนึ่ง ณ วัดสะตือ เมื่อปี พ.ศ. 2518 โดยผู้ตั้งคณะแม่บุญช่วยมิวสิค คือ นางบุญช่วย ชันสุวรรณ ซึ่งก่อนการตั้งคณะคุณ เกสร ชันสุวรรณ (ลูกสาว) ได้กล่าวว่า ในตอนนั้นแม่บุญช่วย ชันสุวรรณ ได้บนกลองยาวกับ หลวงพ่โต เมื่อสิ่งที่บนไว้สมความปรารถนาจึงมาแก้บนโดยวงกลองยาวรอบองค์หลวงพ่โต ด้วย ความศรัทธาขององค์หลวงพ่โต เป็นที่กล่าวขานกันมากจนทำให้ผู้คนจากที่ต่างๆ หลังไหลเข้ามาทำบุญและบนบานศาลกล่าวกันมากหน้าหลายตา และด้วยในขณะนั้นคณะกลองยาวที่รับงานแก้บนในชุมชนนั้นยังไม่ค่อยมีจึงทำให้แม่บุญช่วยได้ตั้งคณะแม่บุญช่วยมิวสิค ขึ้นมา แต่ในขณะนั้นยังรับงานอยู่ที่บ้าน ถ้าใครต้องการหาคณะกลองยาวแก้บนก็มาหาที่คณะแม่บุญช่วย หลังจากนั้นไม่

นานทางวัดก็ได้มีการจัดตั้งที่สำหรับรับงานแกะบนหลวงพ่อดำขึ้นบริเวณใกล้ๆ กับองค์หลวงพ่อดำ โดยทางวัดได้ขอเก็บเงินจากคณะดนตรีแกะบนต่างๆ ในช่วงนั้นเริ่มมีคณะกลองยาวเข้ามา โดยหนึ่งในนั้นคือคณะทองหล่อซึ่งคณะนี้เองที่ได้นำเอาปี่ชวาเข้ามาเป็นเครื่องดำเนินทำนอง เป็นการเพิ่มความสนุกสนานและเป็นการผ่อนแรงนักดนตรีในการตีกลองยาวไปด้วยในตัว เมื่อคณะแม่บุญช่วยเห็นดังนั้นก็เริ่มคิดว่าวงเราน่าจะมีเครื่องดนตรีเข้ามาเพิ่มโดยช่วงนั้นแตรวงกำลังเป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก และในวงมีเด็กคนหนึ่งสามารถเป่าแซ็กโซโฟน จึงนำมาเป่าแซ็กโซโฟนโดยเป่าใส่เครื่องขยายเสียงขนาดเล็ก (โทรโข่ง) แล้วเดินเหินไปกับวงกลองยาว ไม่นานก็ได้เริ่มมีการใส่เครื่องดนตรีสากลเข้ามาที่ละชิ้น แตรวงเข้ามาร่วมเล่นกับกลองยาว จนเป็นวงกลองยาวประยุกต์ และเป็นที่ชื่นชอบมาจนทุกวันนี้

ปัจจุบันนี้แม่บุญช่วย ชันสุวรรณได้เสียชีวิตไปแล้ว โดยก่อนเสียชีวิตได้มอบหน้าที่หัวหน้าคณะให้กับนางเกสร ชันสุวรรณ ลูกสาวคนโตของแม่บุญช่วย ชันสุวรรณ ก่อนหน้านี้นางเกสร ชันสุวรรณทำงานอาชีพค้าขายอยู่กับสามีซึ่งเป็นตำรวจ ซึ่งสามีได้ขอย้ายมาอยู่ที่อำเภอท่าเรือนานแล้วแต่ยังไม่ได้ จนกระทั่งแม่บุญช่วยแก่มาแล้วจึงสามารถย้ายมาอยู่ ณ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยให้เหตุผลว่าย้ายมาดูแลแม่ภรรยาและหลังจากนั้นนางเกสร ชันสุวรรณ ก็ได้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะคอยดูแลคณะแม่บุญช่วยมิวสิก มาจนถึงทุกวันนี้

นักดนตรี

รายชื่อนักดนตรีคณะแม่บุญช่วยมิวสิก ทั้งหมด 26 คน

ชื่อ - นามสกุล	อายุ	เครื่องดนตรีที่เล่น	อาชีพ
1. นางนางเกสร ชันสุวรรณ	53	ควบคุมวง	หัวหน้าคณะดนตรี
2. นางสมบัติ จันทรี	51	ช่วยดูแลวง	แม่บ้าน
3. นางสาวพรพิมล ชันสุวรรณ	16	ทุกเครื่องมือ	นักเรียน
4. นายศรายุทธ เทียมเสวก	16	ทุกเครื่องมือ	นักเรียน
5. นายไพรินทร์ พานทอง	16	ทุกเครื่องมือ	นักเรียน
6. นายประเสริฐ เชื้อชาติ	70	ทุกเครื่องมือ	ยาม
7. นายอณิวัฒน์ พุ่มมาลา	20	คีย์บอร์ด	นักดนตรี
8. นายสีทน นิสาร์	40	ทรัมเป็ต	โรงงาน
9. นายนาด พานมะลิ	38	ทรัมเป็ต	นักเรียน
10. นายเจ็ก เอี่ยม	32	ทรัมเป็ต	นักเรียน
11. เด็กชายโก้ คันทิ	14	คีย์บอร์ด ทรัมเป็ต	นักเรียน
12. นายอ้น ศรีแก้ว	24	คีย์บอร์ด กลองข้าง (Tenor Drum)	นักดนตรี

			กลองยาว	
13. นายมานพ บัวดี	18	แซ็กโซโฟน ทรัมเป็ต กลอง	นักเรียน	
14. นายวุฒิชัย ศรีษะกร	26	ทรัมเป็ต กลองข้าง (Tenor Drum) กลองยาว	นักดนตรี	
15. นายวุฒิชัย วงษ์เขียว	15	ทรัมเป็ต กลองข้าง (Tenor Drum) กลองยาว	นักเรียน	
16. เด็กชายณัฐกานต์ เกตุแก้ว	13	ทรัมเป็ต ฉาบ	นักเรียน	
17. นายพรตปกรณ์ เกตุแก้ว	17	กลองข้าง (Tenor Drum) กลองยาว ฉาบ	นักเรียน	
18. นางเอ๋ สุดสงวน	22	กลองข้าง (Tenor Drum) กลองยาว ฉาบ	ทำนา	
19. นายอาร์ท สุดสงวน	20	กลองข้าง (Tenor Drum) กลองยาว	รับจ้าง	
20. นายณรงค์ วงษ์ผาสุข	32	กลองข้าง (Tenor Drum) กลองยาว	นักดนตรี	
21. นายบรรชา พุ่มมัลย์	22	กลองข้าง (Tenor Drum) กลองยาว	นักดนตรี	
22. นายวรุฒิ พันธุ์ประสาท	36	กลองยาว ฉาบ	ทำนา	
23. ดาบสุนทร ชันสุวรรณ	47	ฉาบ	รับราชการตำรวจ	
24. เด็กชายบาส พานทอง	14	ฉาบ	นักเรียน	
25. เด็กชายจ่อย พานทอง	13	ฉาบ	นักเรียน	
26. นายอนุสรณ์ บัวผัน	28	ฉาบ	รับจ้าง	

ขั้นตอนในการประกอบพิธีกับน คณะแม่บุญช่วยมิวสิค

เมื่อผู้ที่มาแก่นบอกล่าวหลวงพ่โตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว คณะแม่บุญช่วยมิวสิค จึงเริ่มการยกครู ขั้นตอนในการยกครูมีดังนี้

การบรรเลงดนตรีไม่ว่าจะเป็นการบรรเลงดนตรีในงานใดๆ ก็แล้วแต่ สิ่งที่ต้องทำก่อนการบรรเลงคือ “การบูชาครู”

สิ่งที่ต้องเตรียมของคณะแม่บุญช่วยมิวสิค มี 6 อย่าง ดังนี้

1. เหล้าขาว 1 ขวด
2. บุหรี่ 1 ซอง
3. ดอกไม้ 1 กำ
4. รูป 9 ดอก
5. เทียน 1 แท่ง
6. เงิน 12 บาท

ขั้นตอนการยกครูของคณะแม่บุญช่วย

1. ตั้งนะโม 3 จบ
(นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส)

2. สวดชุมนุมเทวดา

(สกฺเค กาเม จ รูปे คิริสิขรตณฺเฏ จนฺตลิกฺเข วิมานे ทีเป รกฺขเณ จ คามे
 ตรวนคฺคเหเน เคหวัตถุเมหิ เขตฺเต ภูมฺมา จายนฺตุ เทวา ชลธลวิสมเ ยกฺขคณฺธพฺพนาคา ติณฺฐนฺตา
 สนฺติเก ยมฺมนิวรจัน สาสวเณ สุนนฺตุ ฐมฺมสวณกาโล อยมภทฺนตา ฐมฺมสวณกาโล อยมภทฺนตา
 ฐมฺมสวณกาโล อยมภทฺนตา)

3. บอกเล่าครู - อาจารย์

4. บรรเลงเพลงมหาฤกษ์ มหาชัย

(นายประเสริฐ เชื้อชาติ ให้สัมภาษณ์)

เมื่อยกครูเรียบร้อยแล้วจึงให้นักดนตรีเริ่มบรรเลงดนตรีแห่รอบองค์หลวงพ่อโต (พระ
 พุทธไสยาสน์) ตามจำนวนรอบของผู้ที่มาแก้บน

การจัดและการรับงาน

คณะแม่บุญช่วยมิวสิก จะตั้งคณะที่วัดสะตือ โดยมีนางเกสร ชันสุวรรณ เป็นผู้รับงาน
 ซึ่งจะเป็นผู้ดูแลทุกๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเครื่องดนตรี นักดนตรี การแบ่งคนในการรับงาน
 รวมทั้งในเรื่องของการรับงานและเงินในการแบ่งจ่าย ในวันเสาร์ – อาทิตย์ นั้นคนมาแก้บน
 ค่อนข้างมาก จึงแบ่งนักดนตรีออกเป็นวงย่อยๆ ประมาณ 5 วงเล็ก โดยจะแบ่งตามคิวจากวงที่ 1-
 2 – 3 ตามลำดับ สำหรับการรับงานทั้ง 5 คณะนั้นจะสลับตามลำดับ ถ้าวางไหนได้คิวเป็นคณะแรกก็
 จะมีโอกาสรับงานเป็นคณะแรก

รายได้ในการบรรเลง

สำหรับการคิดราคาในการรับงานนั้นทางวัดได้มีติดราคาได้ที่วัดดังนี้

รายการ	รอบ	ราคา/บาท
แตรวง	3	300
แตรวง	9	500
แตรวง + กลองยาว	3	600
แตรวง + กลองยาว	9	1100
แตรวง + กลองยาว	99 - 100	4600

- ทุกการรวมค่ายกครูแล้ว

การคิดค่ายกครูคิดดังนี้

ทุกการรวมค่ายกครู 100 บาท โดยจะทำการบวกเข้ากับแตรวงและกลองยาวแล้ว ซึ่งถ้าทางเจ้าภาพต้องการนำเครื่องยกครูมาเองก็ได้ ซึ่งก็จะลดราคาลงอีก 100 บาท

3.1.2 บทบาทของดนตรีในพิธีกับนหลวงพ่โต วัดเสด็จ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะแม่บุญช่วยมิวสิกที่มีต่อ วิถีชีวิต ประเพณี อาชีพและเศรษฐกิจ

วิถีชีวิต

หลังจากที่ตั้งคณะดนตรีในพิธีกับแม่บุญช่วยขึ้นมา วิถีชีวิตของประชาชนก็ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเรื่อยๆ เริ่มจากประชาชนต่างก็มีแรงศรัทธาที่มากขึ้น มีความเชื่อ และเมื่อเจอกับปัญหาอะไรก็ไม่เครียดจนเกินไป เมื่อแก้ปัญหาไม่ได้ ที่พึ่งสุดท้ายก็คือวัด คือ การบิณฑบาตแล้ว เมื่อได้ตั้งใจหมายแล้ว การมาแก้บนด้วยกลองยาวหรือแตรวงทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของนักดนตรีก็ดีขึ้นเช่นเดียวกัน และก็พร้อมที่จะเล่นดนตรีต่อไป จากเด็กในชุมชนบางคนที่ไม่เรียนหนังสือทำตัวเกเรไปวันๆ เดียวนี้ได้กลายมาเป็นนักดนตรี สามารถช่วยเหลือครอบครัวได้ด้วย

เมื่อก่อนคุณเกสร ชันสุวรรณ มีอาชีพค้าขาย เมื่อได้มารับตำแหน่งหัวหน้าคณะแม่บุญช่วยมิวสิก ชีวิตจากที่เคยขายของได้เปลี่ยนแปลงไป ต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น ต้องคอยดูแลลูกน้อง หางาน แต่คุณเกสร ชันสุวรรณ ก็พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเพื่อทำหน้าที่นี้ให้ดีที่สุด

ประเพณี

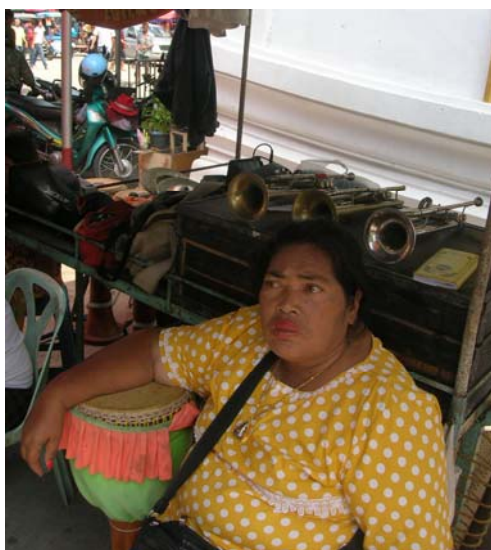
การมาแก้บนหลวงพ่อดโต วัดสะตือ อำเภอบำเหน็จ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยการแห่กลองยาว หรือแห่แตงวอน เริ่มเป็นที่นิยมกันมากขึ้น เรียกได้ว่าถ้าใครมาบนบานศาลกล่าวที่วัดสะตือละก็ สิ่งที่เกิดขึ้นส่วนมากที่เป็นอาหารคาวหวานแล้วต้องแห่กลองยาวหรือแตงวอนรอบหลวงพ่อดโตกันทุกราย สิ่งเหล่านี้ได้ปฏิบัติกันมานานมากแล้ว แรกเริ่มมีแต่การแห่กลองยาวรอบหลวงพ่อดโต แต่มาในสมัยปัจจุบันแล้วด้วยแรงศรัทธาทำให้ประชาชนมาไหว้พระและบนต่อหลวงพ่อดโต ณ วัดสะตือแห่งนี้กันมากเหลือเกิน ทำให้ในทุกๆ วัน บริเวณชุมชนวัดสะตือจะต้องมีเสียงเพลงดังจากหลายๆ คณะพร้อมๆ กัน เรียกได้ว่าการแก้บนด้วยกลองยาวหรือแตงวอนนั้นพัฒนาจนน่าจะสามารรถเรียกได้ว่าเป็นเหมือนกับประเพณีที่ประชาชนที่มาแก้บนต้องแก้บนด้วยวงกลองยาวหรือแตงวอน

อาชีพและเศรษฐกิจ

ด้วยความสำคัญของประเพณี และด้วยศรัทธาของประชาชน จึงทำให้เกิดอาชีพขึ้น เมื่อก่อนสมัยที่แม่บุญช่วยทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะก็เป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวให้กับนักดนตรี พอมาสมัยคุณเกษร ชันสุวรรณ เป็นหัวหน้าคณะต่อจากแม่บุญช่วย ชันสุวรรณ ด้วยเวลาทำให้ประชาชนรู้จักหลวงพ่อดโต วัดสะตือกันมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ทางวัดสามารถขายดอกไม้ธูปเทียนได้มากขึ้น หลังจากที่มีการแก้บนมากขึ้นชาวบ้านละแวกนั้นก็มารับจ้างรำวง ก็เป็นการสร้างรายได้อีกทาง ปัจจุบันนอกจากที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ทางวัดได้อนุญาตให้แม่คำมาขายของในวัดได้ทุกวันเสาร์ – อาทิตย์ ทำให้ตอนนี้วัดสะตือถือว่าเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญมากอีกที่หนึ่ง

3.1.3 การสืบทอดดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่อดโต วัดสะตือ อำเภอบำเหน็จ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะแม่บุญช่วยมิวสิค

ประวัติหัวหน้าคณะแม่บุญช่วยมิวสิค

ภาพประกอบ 37 ภาพหัวหน้าคณะแม่บุญช่วยมิวสิก

ชื่อ นางเกสร นามสกุล ชันสุวรรณ

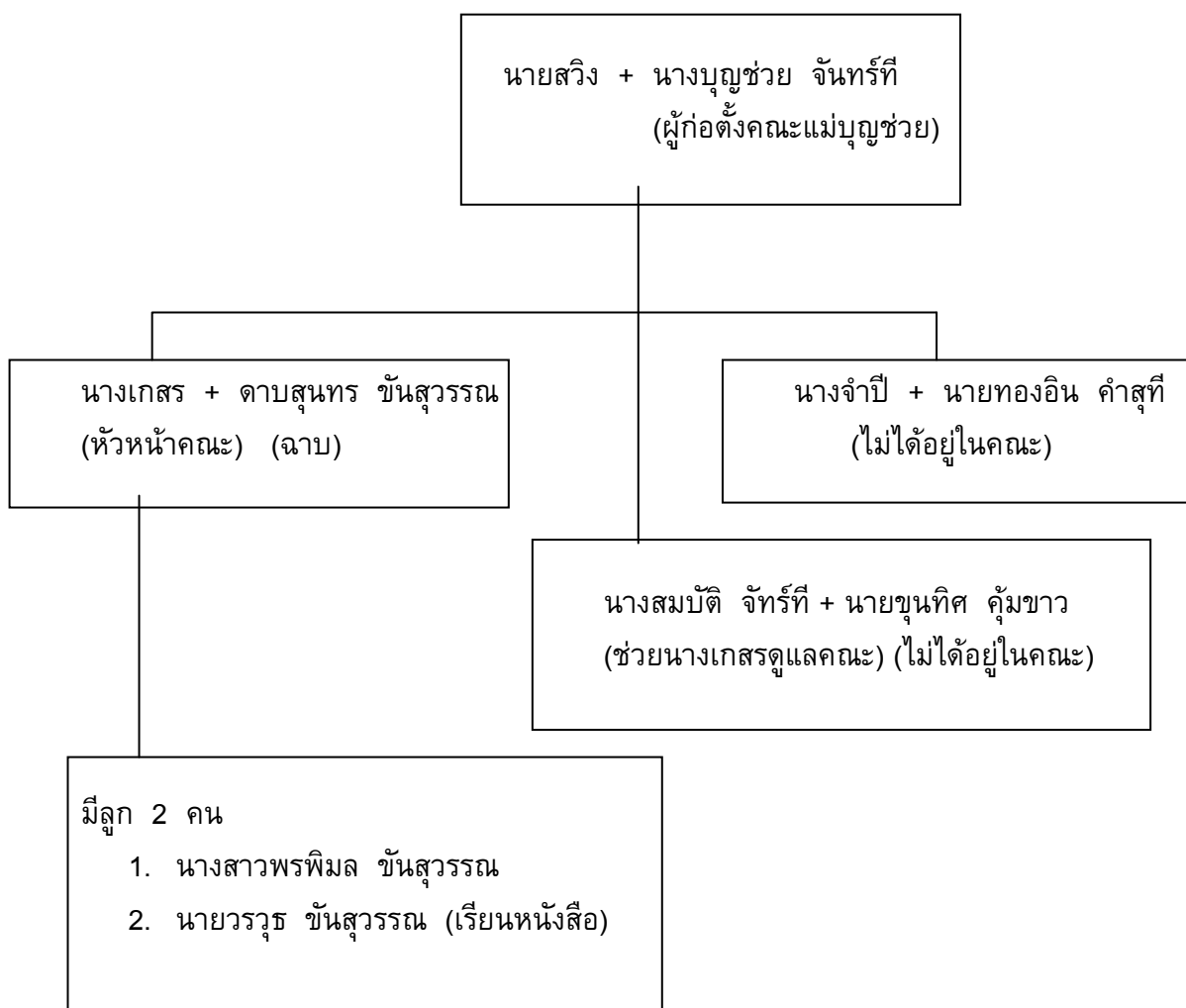
ก่อตั้งวงปี พ.ศ. 2518

เกิดเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2498 อายุ 53 ปี

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 9/9 หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การสืบทอด

จากการศึกษาพบว่าคณะแม่บุญช่วยนั้นได้จัดตั้งคณะมาจนถึงปัจจุบันนี้เป็นระยะเวลา 33 ปี โดยเป็นการสืบทอดดนตรีมาตั้งแต่รุ่นแม่ รวมจนถึงปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่ามี 2 รุ่น ดังนี้

ภาพประกอบ 38 แผนภูมิแสดงการสืบทอดคณะแม่บุญช่วย

จากแผนภูมิข้างต้นจะเห็นได้ว่าการตั้งคณะมีเป็นเวลานาน และได้มีการสืบทอดคณะอย่างชัดเจน เดิมนั้นแม่บุญช่วยเป็นผู้ก่อตั้งคณะแม่บุญช่วยขึ้นมา ส่วนลูกๆ ต่างก็หางานอย่างอื่นทำ จนกระทั่งแม่บุญช่วยไม่สามารถดูแลคณะได้เนื่องจากอายุมากขึ้น ทำให้ลูกๆ ต่างช่วยกันดูแลคณะ และให้ลูกสาวคนโตคือ นางเกสร ชันสุวรรณ เป็นผู้ดูแลคณะแม่บุญช่วยมิวสิค มาจนทุกวันนี้

การเรียนรู้การสอน

การเรียนรู้การสอนแบ่งได้ออกเป็น 2 แบบคือ

1. เรียนจากโรงเรียน

นักดนตรีส่วนใหญ่ในคณะแม่บุญช่วยมาจากโรงเรียนวัดหัวหิน ดังนั้นการเรียนการสอนส่วนใหญ่ได้มาจากโรงเรียนวัดหัวหิน โดยมีอาจารย์จากที่โรงเรียนเป็นผู้สอนและเป็นผู้ฝึกซ้อมให้ โดยเพลงส่วนใหญ่ที่คณะเป็นเพลงลูกทุ่งตามสมัยเป็นทำให้สามารถปรับตัวและเล่นตามได้อย่างสบาย การฝึกซ้อมและเครื่องดนตรีที่ใช้ในการฝึกซ้อมนั้นก็สามารถใช้ของโรงเรียนได้ แต่เมื่อมาเล่นดนตรีในคณะต้องใช้ของทางคณะ

2. เรียนจากประสบการณ์

นักดนตรีดั้งเดิมส่วนใหญ่ตีกลองยาวกันมาก่อน ดังนั้นเมื่อมีแถวเข้ามาในคณะสิ่งที่จำเป็นคือการเล่นเครื่องดนตรีสากลให้ได้ จึงได้มีการฝึกเล่นเครื่องดนตรีสากลจากการฝึกการฟังเพลงและตีเครื่องประกอบจังหวะตามไปเรื่อยๆ จนกระทั่งคิดว่าน่าจะลองลงสนามจริงจึงขอเข้าไปเล่นกับทางคณะในการแห่รอบหลวงพ่โต ไม่นานก็สามารถเล่นเครื่องดนตรีสากลได้ แต่ต้องขยันซ้อมมากหน่อย และหน้าที่ในการแกะเพลงลูกทุ่งตามสมัยนั้นเป็นหน้าที่ที่คนเล่นคีย์บอร์ดจะต้องเป็นผู้แกะเพลง และต้องมาฝึกซ้อมกัน สถานที่ส่วนใหญ่ในการฝึกซ้อมจะเป็นที่วัด ในเวลาที่ไม่มีการงาน (ในเวลาที่ไม่อนุญาตให้เล่นดนตรีกับ)

บทเพลงที่นิยมบรรเลงในพิธีกับหลวงพ่โต วัดสะตือ คณะแม่บุญช่วยมิวสิค มีดังนี้

เพลงกลองยาวนิยมเล่นมีดังนี้

1. สามบ่อม
2. เก็บดอกไม้
3. เชื้อ
4. เดิน
5. แห่กระเจด
6. ไล่เดี่ยว
7. มอญ
8. ย่าหน้ากลอง

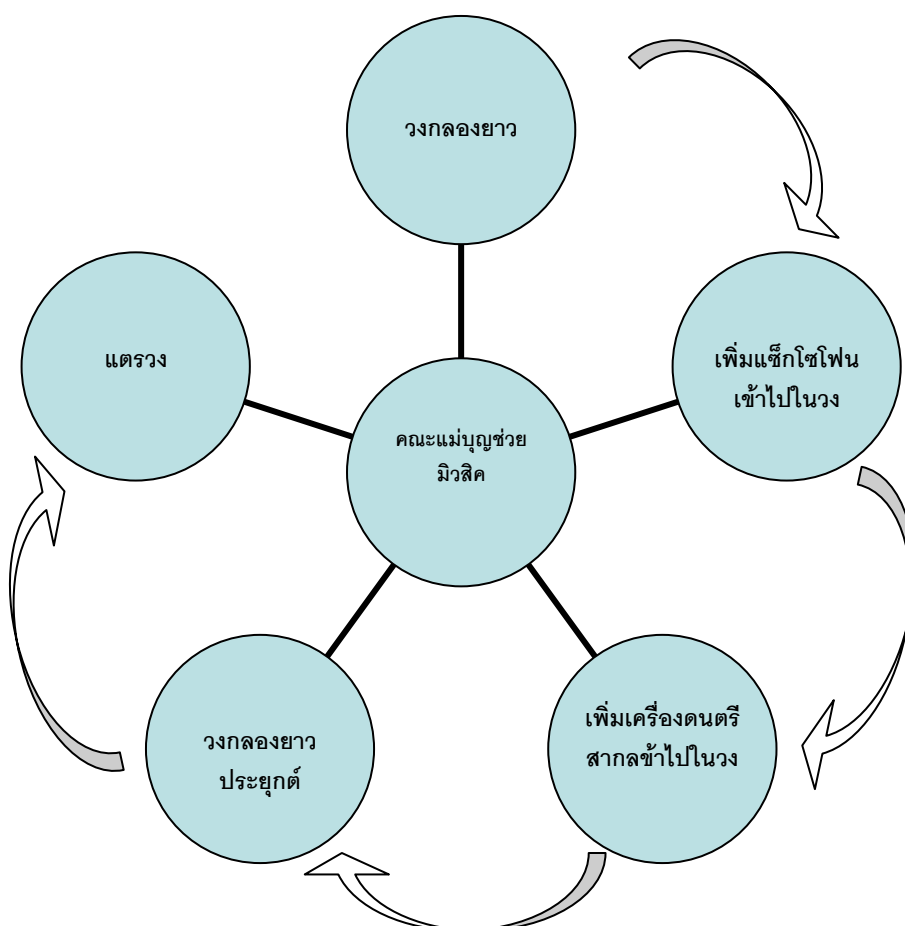
แถวที่นิยมเล่นแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. เพลงพิธี (มหาฤกษ์ มหาชัย)
2. เพลงรำวง
3. เพลงลูกทุ่งทั่วไป โดยส่วนใหญ่แล้วจะเล่นเพลงลูกทุ่งตามสมัย

3.1.4 การศึกษาการพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อการสืบทอดสามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 รูปแบบดังนี้

3.1.4.1 การศึกษาการพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนของคณะแม่บุญช่วยมิวสิกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คณะแม่บุญช่วยมิวสิก เป็นคณะดนตรีแก้บนหลวงพ่โตที่ก่อตั้งมาเป็นคณะแรก โดยเมื่อก่อนมีเพียงกลองยาวอย่างเดียว ต่อมางานแก้บนเริ่มเข้ามามากขึ้น การที่ต้องตีกลองยาวทุกวันทำให้นักดนตรีไม่สามารถตีต่อได้ตลอด จึงทำให้คณะแม่บุญช่วยมิวสิก คิดว่าจะทำอย่างไรดีพอตีคณะทองหล่อได้นำปี่ชวาเข้ามาในวงกลองยาวเป็นเครื่องดำเนินทำนองเป็นการเพิ่มความสนุกสนาน คณะแม่บุญช่วยมิวสิก จึงเริ่มมีนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาร่วมเล่นกับวงกลองยาว และหลังจากนั้นทุกคณะจึงมีวงกลองยาวประยุกต์และบรรเลง ดังจะเห็นได้จากแผนผังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 39 แผนผังแสดงการพัฒนารูปแบบวงดนตรีแก้บนของคณะแม่บุญช่วยมิวสิก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3.1.4.2 การพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนของคณะแม่บุญช่วยมิวสิก เพื่อการสืบทอดโดยการมีส่วนร่วมของผู้วิจัย

จากการศึกษาพบว่า คณะแม่บุญช่วยมิวสิกเป็นคณะดนตรีแก้บนซึ่งมีจำนวนนักดนตรีในคณะถึง 26 คน โดยส่วนใหญ่ใช้เครื่องดนตรีของทางคณะ ทางคณะแม่บุญช่วยจึงต้องการความรู้ในการดูแลรักษาเครื่องอย่างง่าย ๆ เพื่อให้ผู้ดูแลคณะและนักดนตรีสามารถดูแลรักษาเครื่องดนตรีได้อย่างถูกต้องมากขึ้น ผู้วิจัยจึงจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องของการดูแลรักษาเครื่องดนตรีอย่างถูกต้องโดยมีผู้ให้ความรู้อย่างถูกต้องดังนี้คือ คุณพีระพงษ์ ขอบชื่นสุข จากโรงเรียนสารสาสน์เอกตรา คุณพฤตินัย ชาววิวัฒน์ จากโรงเรียนปากเกร็ด และคุณวัชรระ ตาเกิด นักดนตรีอาชีพ ใช้สถานที่โรงเรียนวัดสะตือเป็นสถานที่ในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 สังเกตนักดนตรีในคณะว่าก่อนและหลังการใช้เครื่องดนตรีจะปฏิบัติกับเครื่องดนตรีอย่างไร

ผลการสังเกตพบว่า นักดนตรีส่วนใหญ่ก่อนการใช้เครื่องดนตรีจะหยิบออกจากกล่องและนำไปใช้ทันที และหลังจากการใช้งานเรียบร้อยแล้วจะนำใส่กล่องเหมือนเดิมโดยไม่มีการทำความสะอาด

ขั้นที่ 2 ทางผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องการดูแลรักษาเครื่องดนตรีให้กับนักดนตรีในคณะแม่บุญช่วยมิวสิก โดยมีข้อหลักๆ ในการสนทนาและสาธิตตามหัวข้อดังนี้

1. ก่อนการใช้เครื่องดนตรีทุกครั้งควรตรวจสอบเครื่องดนตรีก่อน เพราะถ้ามีการชำรุดจะได้สามารถแก้ไขได้ทัน
2. หลังจากใช้เครื่องเสร็จ ควรใช้ผ้าที่มีเยื่อนุ่ม ไม่มีขน เช่นผ้าอ้อม ผ้าฝ้าย เช็ดเครื่องให้สะอาด ไม่ควรใช้ผ้าที่มีขน เช่นผ้าขนหนู เพราะจะทำให้เครื่องเป็นรอย
3. ไม่ควรให้เครื่องโดนน้ำ เพราะจะทำให้วัสดุที่ผลิตเครื่องแต่ละชนิดแปรสภาพคุณภาพของเครื่องแย่ลง หากจำเป็นต้องโดนน้ำให้รีบเช็ดให้แห้งทันที
4. อุณหภูมิมีผลต่อเครื่องดนตรีทุกประเภทจึงไม่ควรเก็บเครื่องดนตรีไว้ในที่ร้อน ชื้น หรือเย็นจัด
5. สิ่งสำคัญสำหรับเครื่องเป่าคือ ก่อนใช้เครื่องดนตรีผู้เป่าควรทำความสะอาดช่องปากเสียก่อน ไม่ควรรับประทานอาหารหรือดื่มน้ำหวานขณะที่เป่า และหลังจากเป่าเสร็จควรใช้ผ้าที่มีคุณภาพในการซับน้ำได้ดี เช่นผ้าขาวบางเช็ดน้ำลายภายในเครื่องจากนั้นใช้กระดาษซับมันซึ่งมีคุณสมบัติบางและซับน้ำได้ซับนมให้แห้ง

ขั้นที่ 3 จำลองเหตุการณ์จริงในการดูแลและทำความสะอาดเครื่องดนตรี

ขั้นที่ 4 สังเกตการณ์ในขณะก่อนและหลังการเล่นดนตรีของนักดนตรีในคณะแม่บุญช่วย

มิวสิก

ผลการสังเกตการณ์พบว่า นักดนตรีส่วนใหญ่มีการเช็ดเครื่องดนตรีมากขึ้น โดยเป็นการเช็ดเครื่องดนตรีหลังจากที่เล่นเสร็จแล้ว และยังเช็ดปากเป่า (Mouth Piece) ในบางคนก็ล้างปากเป่า (Mouth Piece) ซึ่งเป็นการรักษาความสะอาดเครื่องได้อย่างดี สำหรับแซ็กโซโฟนยังไม่มี การทำความสะอาดด้านในของเครื่อง ดูแลเพียงปากเป่า (Mouth Piece) และด้านนอกของเครื่อง ดนตรี

ตารางการพัฒนาคณะแม่บุญช่วยมิวสิก

วัน/เดือน/ปี	ขั้นตอนในการพัฒนา
5 สิงหาคม 2550	ขั้นที่ 1 สังเกตนักดนตรีในคณะว่าก่อนและหลังการใช้เครื่อง ดนตรีจะปฏิบัติกับเครื่องดนตรีอย่างไร
27 มกราคม 2551	ขั้นที่ 2 ทางผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องการดูแลรักษาเครื่องดนตรีให้กับ นักดนตรีในคณะแม่บุญช่วยมิวสิก
	ขั้นที่ 3 จำลองเหตุการณ์จริงในการดูแลและทำความสะอาด เครื่องดนตรี
17 กุมภาพันธ์ 2551	ขั้นที่ 4 (1) สังเกตการณ์ในขณะก่อนและหลังการเล่นดนตรีของ นักดนตรีในคณะแม่บุญช่วยมิวสิก

24 กุมภาพันธ์ 2551	ชั้นที่ 4 (2) สังเกตการณ์ในขณะก่อนและหลังการเล่นดนตรีของ นักดนตรีในคณะแม่บุญช่วยมิวสิค
-----------------------	--

ผลจากการให้ความรู้และแนะนำวิธีการดูแลรักษาเครื่องดนตรีโดยเป็นรูปแบบของการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) มีดังนี้คือ ก่อนการเล่นดนตรีนักดนตรียังไม่ค่อยให้ความสำคัญในการดูแลและเช็กเครื่องดนตรีเท่าที่ควร แต่มาให้ความสำคัญหลังการใช้เครื่องดนตรีเสร็จนั่นคือการดูแลและทำความสะอาดเครื่องอย่างง่าย โดยการใช้ผ้ามาเช็ดหลังจากใช้เครื่องดนตรีเรียบร้อยแล้ว แต่น้อยคนที่จะทำความสะอาดภายในตัวเครื่องเพราะสิ่งแรกคือเมื่อนักดนตรีเล่นดนตรีเสร็จแล้วต้องรีบไปรับงานนอกอีกและเมื่อใช้เครื่องของทางคณะก็ไม่ใช่มือเดียวแต่มีหลายมือ จึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากในการดูแลเครื่อง ดังนั้นนักดนตรีจึงดูแลรักษาเครื่องโดยการเช็กเครื่องหลังจากที่เล่นเสร็จแล้วเป็นส่วนใหญ่

3.2 คณะทองหล่อ

ภาพประกอบ 40 ภาพป้ายชื่อคณะทองหล่อ

3.2.1 สถานภาพของดนตรีกับนหลวงพ่อโต วัดสะตือ อำเภอบำเหน็จ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะทองหล่อ

คณะทองหล่อเข้ามาในวัดสะตือในฐานะคณะกับนหลวงพ่อโตคณะหนึ่งในจำนวนทั้งหมด 5 คณะ และก็เป็นคณะที่ 2 โดยงานหลักคือการรับงานกับนหลวงพ่อโต ณ วัดสะตือ อำเภอบำเหน็จ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ดูแลหรือหัวหน้าคณะคือ นายทองหล่อ ผลนัย

ประวัติคณะทองหล่อ

คณะทองหล่อก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2525 โดยมีหัวหน้าคณะคือ นายทองหล่อ ผลนัย อายุ 67 ปี แต่เดิมนั้นคณะทองหล่อเป็นคณะกลองยาวคณะที่สอง ที่รับงานแก้บนหลวงพ่โต ณ วัดสะตือ ก่อนหน้านั้นนายทองหล่อได้อยู่กับคณะแม่บุญช่วยมาก่อน หลังจากนั้นงานที่มีมากขึ้น ซึ่งในสมัยนั้นคนนิยมและเชื่อในเรื่องของการบนบานศาลกล่าวเป็นอย่างมาก และเชื่อในเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์ขององค์หลวงพ่โตมากด้วย นายทองหล่อจึงขอออกมาตั้งคณะของตัวเองอีกหนึ่งคณะ จึงทำให้เกิดคณะทองหล่อขึ้นมา เมื่อผู้คนต่างมาแก้บนกันด้วยวงกลองยาวทำให้นักดนตรีต้องรับงานหนัก ตีกลองยาวจนมือเจ็บบ้าง แดกบ้าง บางคนถึงกับตีไม่ได้ไปหลายวัน ด้วยเหตุนี้เองทำให้นายทองหล่อ ผลนัย (หัวหน้าคณะ) จึงคิดหาเครื่องดนตรีมาอีกชิ้นเพื่อเป็นการทุ่นแรงในการตีกลองยาว เครื่องดนตรีชิ้นนั้นคือ “ปี่ชวา” โดยเป็นเครื่องดำเนินทำนองซึ่งก่อให้เกิดความสนุกสนานมาก คนรักก็ร้องอย่างมีความสุข สนุกสนานตามไปด้วย หลังจากที่คณะทองหล่อตั้งมาไม่นาน วงทองหล่อได้นำปี่เข้ามาร่วมในวง ทำให้คณะแม่บุญช่วยได้คิดหาเครื่องดนตรีอย่างอื่นเข้ามาช่วยทุ่นแรงและจึงได้นำเอาแตรเข้ามาเข้ากับวงกลองยาวแทนการเป่าปี่ ทำให้ช่วงนั้นคนนิยมแก้บนด้วยกลองยาวประยุกต์ (กลองยาว+แตรวง) หลังจากนั้นมาคณะดนตรีต่างๆ ก็ได้นำเอาแตรวงเข้ามาเป่าด้วย ซึ่งก็รวมไปถึงคณะทองหล่อด้วย

นักดนตรี

รายชื่อนักดนตรีคณะทองหล่อทั้งหมด 17 คน

ชื่อ - นามสกุล	อายุ	เครื่องดนตรีที่เล่น	อาชีพ
1. นายทองหล่อ ผลนัย	67	ควบคุมวง (กลองยาว)	หัวหน้าคณะดนตรี
2. นาสารวม ผลนัย	60	ช่วยดูแลวง	แม่บ้าน
3. นางสิริฝัน ผลนัย	29	ช่วยดูแลวง	ค้าขาย
4. นายนภดล พุทธรนต์	19	ทุกเครื่องมือ	นักดนตรี
5. นายอมร พุทธรนต์	21	ทุกเครื่องมือ	นักดนตรี
6. นายอานนท์ พุทธรนต์	15	ทุกเครื่องมือ	นักเรียน
7. นายประกอบ เกิดเชื้อ	49	ทุกเครื่องมือ	รับจ้าง
8. นายสง่า ปัญญาหลาย	51	ทุกเครื่องมือ	นักดนตรี
9. นายถวิลย์ โพธิ์พันธ์	45	แซ็กโซโฟน	นักดนตรี
10. นายเฉลียว ภูมิภักดิ์	60	แซ็กโซโฟน	นักดนตรี
11. นายบันลือ ปัญญาผล	50	แซ็กโซโฟน	นักดนตรี
12. นายชรัตน์ โพธิ์นิล	45	ทรัมเป็ต	นักดนตรี
13. นายณรงค์ โตเจริญ	59	กลองข้าง (Tenor Drum)	นักดนตรี

		กลองยาว	
14. นายสังวาล กัดพันธุ์	37	กลองข้าง (Tenor Drum) กลองยาว	นักดนตรี
15. นายมะหะศักดิ์ น้อยเสมอ	33	ฉาบ	รับจ้าง
16. นายสมศักดิ์ ร้อยทอง	51	ทอมโบน (สไลด์)	รับจ้าง
17. นายชุมพล บุญเป้	31	คีย์บอร์ด	นักดนตรี

ขั้นตอนในการประกอบพิธีกับน คณะทองหล่อ มีดังนี้

เมื่อผู้ที่มาแก้บนบอกกล่าวหลวงพ่อดำเป็นที่เรียบร้อยแล้ว คณะทองหล่อจึงเริ่มการยกครู ขั้นตอนในการยกครูมีดังนี้

การบรรเลงดนตรีไม่ว่าจะเป็นการบรรเลงดนตรีในงานใดๆ ก็แล้วแต่ สิ่งที่ต้องทำก่อนการบรรเลงคือ “การบูชาครู”

สิ่งที่ต้องเตรียมของคณะทองหล่อ มี 6 อย่าง ดังนี้

1. เหล้าขาว 1 ขวด
2. บุหรี่ 1 ซอง
3. ดอกไม้ 1 กำ
4. ฐูป 9 ดอก
5. เทียน 1 แท่ง
6. เงิน 12 บาท

บทไหว้ครูของคณะทองหล่อ

1. ตั้งนะโม 3 จบ

(นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมพุทฺธสฺส)

2. สวดชุมนุมเทวดา

(สกฺเค กาเม จ ฐูปे คิริสิขรตณฺเฑ จนฺตลิกุเข วิมานे ทีเป รกฺขเฐ จ คาเม ตรุ
วนคหเน เคาหตุณฺหิ เขตเต ภูมฺมา จายนฺตุ เทวา ชลธลวิสมเ ยกฺขคณฺธพฺพนาคา ติณฺฐนฺตา
สนฺติเก ยมฺมนิรจันฺเฐ สาธโวเม สุนนฺตุ ฐมฺมสวณกาโล อยมภทฺนฺตา ฐมฺมสวณกาโล อยมภทฺนฺตา
ฐมฺมสวณกาโล อยมภทฺนฺตา)

3. บอกเล่าครู – อาจารย์

(นายทองหล่อ ผลนัย ให้สัมภาษณ์)

เมื่อยกครูเรียบร้อยแล้วจึงให้นักดนตรีเริ่มบรรเลงดนตรีแห่รอบองค์หลวงพ่โต (พระพุทธรูปไสยาสน์) ตามจำนวนรอบของผู้ที่มาแก้บน

การจัดและการรับงาน

คณะทองหล่อจะมาตั้งคณะ ณ วัดสะตือ ทุกวันเสาร์และวันอาทิตย์ สำหรับในวันธรรมดา จันทร์ถึงศุกร์ จะแบ่งกับอีก 3 คณะ สลับกันมาวันละ 2 คณะ ตามลำดับ ทางคณะทองหล่อจะแบ่งนักดนตรีออกเป็น 3 – 4 วงเล็ก (มีเครื่องดนตรีอย่างละ 1 เครื่อง) เพื่อให้ผู้ที่มาแก้บนจะได้ไม่ต้องรอนานมาก และในการรับงานทางคณะทองหล่อได้แบ่งวงดนตรีออกเป็น 3 รูปแบบคือ

1. วงกลองยาว (ล้วน)
2. วงกลองยาวประยุกต์ (กลองยาวผสมแตรว)
3. วงแตรว (ล้วน)

ในการรับงานแต่ละงานต้องตามคิวกัน เนื่องจากทางวัดสะตือมีคณะดนตรีแก้บนหลวงพ่โตทั้งหมด 5 คณะ ดังนั้นการรับงานต้องเรียงกันตามคิว และต้องวนกัน เช่นถ้าเรียงคิววงที่ 1 คือคณะแม่บุญช่วยมิวสิค คณะที่ 2 คือคณะทองหล่อ คณะที่ 3 คือคณะทัตชน คณะที่ 4 คือคณะรุ่งฟ้าและคณะที่ 5 คือคณะสำรวย ถ้าวันเสาร์คณะที่ 1 คือแม่บุญช่วยรับเป็นคิวที่ 1 แล้ว ในวันอาทิตย์ คณะต่อไปที่จะเรียงคิวที่ 1 คือ คณะทองหล่อ ซึ่งจะเรียงคิวรับงานไปตามลำดับ

รายได้ในการบรรเลง

ก่อนการตั้งคณะ เมื่อสมัยก่อนนายทองหล่อเล่นดนตรีเพื่อสนุกอย่างเดียว รายได้ที่ได้ในขณะนั้นก็น้อย แต่ด้วยใจที่รักในดนตรี แต่เมื่อได้เข้ามาตั้งคณะดนตรีในพิธีแก้บน ณ วัดสะตือ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแห่งนี้ ก็ถือว่าสร้างรายได้ให้กับคนอายุค่อนข้างมากได้เป็นอย่างดีทีเดียว

สำหรับการคิดราคาในการรับงานนั้นทางวัดได้มีติดราคาได้ที่วัดดังนี้

รายการ	รอบ	ราคา/บาท
แตรว	3	300
แตรว	9	500
แตรว + กลองยาว	3	600
แตรว + กลองยาว	9	1100
แตรว + กลองยาว	99 - 100	4600

- ทุกการรวมค่ายกครูแล้ว

การคิดค่ายกครูคิดดังนี้

ทุกรายการจะคิดค่ายกครู 100 บาท โดยจะทำการบวกเข้ากับแตงกวและกลองยาว แล้ว ซึ่งถ้าทางเจ้าภาพต้องการนำเครื่องยกครูมาเองก็ได้ ซึ่งก็จะลดราคาลงอีก 100 บาท

ในการคิดเงินของคณะทองหล่อแต่เดิมได้เท่าไรก็หารทั้งหมดเท่ากัน เช่น วันนี้ได้เงิน มา 1000 บาท แล้วมีนักดนตรีทั้งหมด 10 คน หารเฉลี่ยแล้วจะได้คนละ 100 บาท แต่ในปัจจุบันนี้ (เริ่มมาประมาณ 2 – 3 เดือน)คณะนายทองหล่อขอคิดค่าเครื่องในวันอาทิตย์เท่ากับ 1 แรง เช่น ถ้าวันนี้ได้เงิน 1000 บาท โดยมีนักดนตรีทั้งหมด 10 คน การคิดเงินต้องเพิ่มค่าเครื่องดนตรีไปอีก 1 แรงดังนี้
$$\frac{1000}{10 + 1} = \text{ประมาณ } 90 \text{ กว่าบาท}$$

3.2.2 บทบาทของดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา คณะทองหล่อที่มีต่อ วิถีชีวิต ประเพณี อาชีพและเศรษฐกิจ

วิถีชีวิต

สมัยก่อนคณะทองหล่อยังไม่มีการเข้าไปอยู่ในวัดสะตืออย่างเป็นทางการเป็นรูปแบบอย่างสมัยนี้ คือถ้ามีงานมา หรือมีใครต้องการกลองยาวแก้บน ถ้าไม่ไปหาคณะแม่บุญช่วยก็มาหาคณะทองหล่อ เพราะในสมัยบริเวณชุมชนวัดสะตือนั้นมีเพียง 2 คณะที่เป็นที่รู้จักกันมาก งานในช่วงก่อนการเข้าไปอยู่ในวัดก็พอมีมาบ้าง พอมาช่วงหลังคนเริ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ชีวิตของคณะทองหล่อจึงวนเวียนอยู่ที่วัดสะตือ ชีวิตหลายคนก็เข้ามาร่วมงานในคณะก็ดีขึ้นจากแต่ก่อน

ประเพณี

เป็นที่ทราบกันดีว่าการแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ ด้วยดนตรีกลองยาวหรือแตงกวานั้นมีกันมานานมากแล้ว โดยเริ่มจากกลองยาวและเรื่อยมาจนเป็นแตงกว จนทำให้ประชาชนจำนวนมากรู้จักวัดสะตือ และแวะเวียนมาสักการะกันมากหน้าหลายตา จนสังเกตได้ว่าส่วนใหญ่ผู้ที่มาวัดสะตือแล้วมีอยู่ 2 ข้อคือ ถ้าไม่มาแก้บนก็มาบน (ไม่รวมงานบุญที่วัดหรืองานศพ)

ปัจจุบันนี้ชื่อเสียงในเรื่องการแก้บนด้วยกลองยาวหรือแตงกวเป็นที่เล่ากันไปไกล บางคนมาจากเชียงใหม่ เชียงราย บางคนมาจากนราธิวาสก็มี แถบอีสาน ภาคกลางก็มีมากมาย เหลือเกิน แก้บนด้วยกลองยาวหรือแตงกวจนกลายเป็นประเพณีนิยมกันไปแล้ว

อาชีพและเศรษฐกิจ

คณะทองหล่อถือว่าอาชีพการเล่นดนตรีในพิธีแก้บนนี้เป็นอาชีพหลักเลยก็ว่าได้ เพราะนักดนตรีส่วนมากในคณะนี้มีแต่คนเก่าคนแก่ ที่เป็นวัยรุ่นก็มีไม่มากนัก อาชีพการเล่นดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โตวัดสะตือจึงถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญกับตัวเองและครอบครัวเป็นอย่างมาก

ด้วยรายได้ที่ไม่มากและก็ไม่ค่อยไปทำให้คณะทองหล่ออยู่ได้อย่างสบายๆ และนอกจากการเล่นดนตรีในพิธีแก่นหลวงพ่อโต วัดสะตือของคณะทองหล่อจะสร้างอาชีพให้กับนักดนตรีในคณะแล้วยังสร้างอาชีพรับจ้างรับ ขายเป็นมาก(ในเวลาตอนกลางวันแดดค่อนข้างร้อนมากทำให้หมวกเป็นสินค้าที่ค่อนข้างขายได้ดี) รับฝากรถ (รถมากโดยเฉพาะวันเสาร์ – อาทิตย์)ขายอาหาร เสื้อผ้า ข้าวของต่างๆ (มีการจัดที่สำหรับขายของต่างๆ เป็นตลาดนัดบริเวณวัด) และอื่นๆ อีกมากมาย เป็นการสร้างเศรษฐกิจที่ดี และเป็นแหล่งท่องเที่ยวไปในตัว

3.2.3 การสืบทอดดนตรีในพิธีแก่นหลวงพ่อโต วัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะทองหล่อ

ประวัติหัวหน้าคณะทองหล่อ

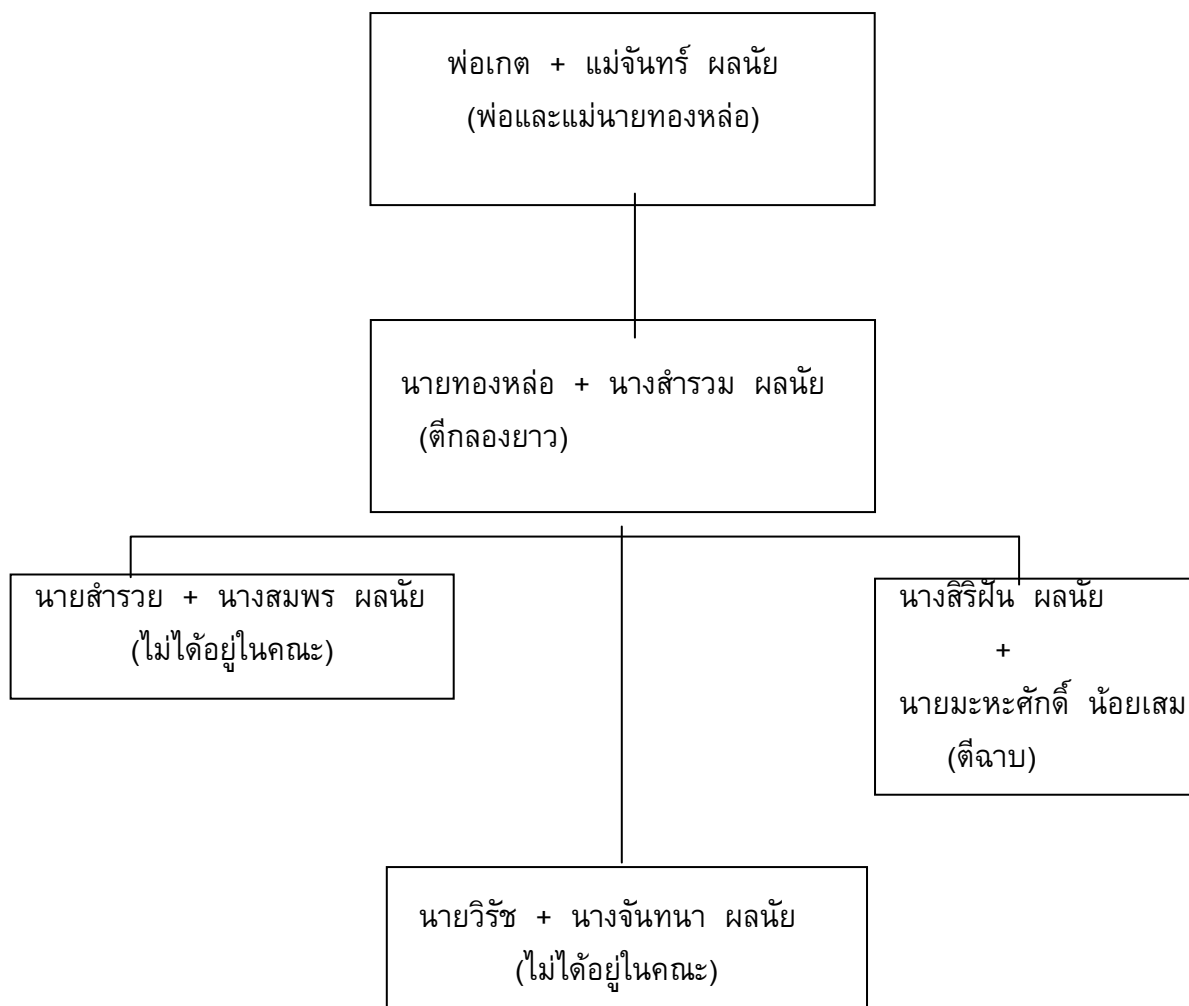

ภาพประกอบ 41 ภาพหัวหน้าคณะทองหล่อ

ชื่อ นายทองหล่อ นามสกุล ผลนัย
ก่อตั้งวงปี พ.ศ. 2525
เกิดวันที่ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2483 อายุ 67 ปี
ที่อยู่ บ้านเลขที่ 33/11 หมู่ที่ 1 ตำบลจำปา อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การสืบทอด

จากการศึกษาพบว่าคณะทองหล่อนั้นได้จัดตั้งคณะมาจนถึงปัจจุบันนี้เป็นระยะเวลา 26 ปี โดยเป็นการสืบทอดดนตรีมาตั้งแต่รุ่นพ่อ แต่สำหรับการสืบทอดดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โตวัดสะตื่อนั้น มีความชัดเจนในการสืบทอดทางเครือญาติ ดังจะเห็นได้ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 42 แผนภูมิแสดงการสืบทอดคณะทองหล่อ

นายทองหล่อเป็นลูกชายคนเล็กของพ่อเกตกับแม่จันทร์ บ้านเดิมอยู่ที่บ้านโพธิ์ อำเภอมหาราช เคยมีคณะกลองยาวอยู่แล้ว แต่พ่อได้เสียชีวิตตั้งแต่ตอนเด็กๆ เมื่อโตมานายทองหล่อได้เข้าเล่นกลองยาวอยู่ในคณะกลองยาวแม่บุญช่วยโดยในขณะนั้นยังไม่มีการเล่นที่วัด โดยผู้ที่ต้องการวงกลองยาวไปรำแก้บนจะมาหาที่บ้านแม่บุญช่วย งานที่วัดสะตื่อเริ่มมากขึ้นจนนักดนตรีเล่นกันไม่

ทัน นายทองหล่อจึงเห็นว่าที่บ้านของตน (บ้านโพธิ์ อำเภอมหาราช) ก็มีกลองยาวจึงได้ขอออกมาตั้งคณะกลองยาวโดยได้กลับบ้านไปเอากลองยาวของพ่อเกิด เพื่อออกมาตั้งคณะในปี พ.ศ. 2525 ซึ่งได้ชักชวนเพื่อนๆ ที่สามารถเล่นกลองยาวเป็น และรับงานแค้นหลวงพ่อโต ต่อมานายทองหล่อได้นำเอาปี่ชวาเข้ามาบรรเลงในวงกลองยาวด้วย ซึ่งเป็นผลดีทำให้นักดนตรีได้ผลัดกันพักมือได้บ้าง ดังนั้นคณะทองหล่อจึงเป็นคณะที่ได้นำเอาปี่ชวาเข้ามาเป็นเครื่องดำเนินทำนองสร้างความสนุกสนานได้มาก และหลังจากนั้นคณะอื่นๆ ได้นำเอาเครื่องดนตรีสากลเข้ามาบรรเลงบ้าง เพราะเนื่องจากการตีกลองยาวเป็นเวลานาน ทำให้มือเริ่มแตกและด้านมาก เครื่องดนตรีสากล (เครื่องเป่า และออร์แกน) ซึ่งสามารถช่วยผ่อนแรงนักดนตรีได้เป็นอย่างดี เมื่อเห็นดังนั้นแล้ว นายทองหล่อจึงได้นำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาบรรเลงในคณะในปี พ.ศ. 2533 เครื่องดนตรีที่นำเข้ามาบรรเลงในวงกลองยาวได้แก่ แซ็กโซโฟน ทรัมเป็ต ทรอมโบน (นักดนตรีเรียกสไลด์) กลองข้าง (Tenor Drum) คีย์บอร์ด โดยยังคงเครื่องดนตรีเดิมไว้ด้วยนั่นก็คือ กลองยาว แต่เมื่อพ่อไปซื้อเครื่องดนตรีที่จังหวัดสระบุรี ทางร้านไม่ยอมขายให้โดยให้เหตุผลว่า นายทองหล่อยังเป่าไม่เป็น แต่ไม่นานนายทองหล่อก็มีเครื่องดนตรี โดยได้ฝึกเป่าแบบงูๆ ปลาๆ ครูพักรักจำบ้าง ลองแกะเพลงตามวิทยุบ้าง และเมื่อนักดนตรีคนอื่นๆ เห็นดังนั้นก็ได้มาสมัครอยู่คณะทองหล่อแล้ว ได้ช่วยสอนคนในคณะจนสามารถเล่นเครื่องดนตรีสากลได้จนคล่องถึงทุกวันนี้ นายทองหล่อ ได้แต่งงานกับนางสาวรวม และมีลูกด้วยกันทั้งหมด 3 คน เป็นผู้ชาย 2 คน ผู้หญิง 1 คน โดยลูกสาวได้แต่งงานกับนายมะหะศักดิ์ น้อยเสม ซึ่งลูกเขยก็ได้มาช่วยงานที่คณะ โดยมาตีฉาบในวันเสาร์ – อาทิตย์ ส่วนลูกชายทั้งสองคนได้แต่งงานและประกอบอาชีพค้าขาย

การเรียนการสอน

การเรียนการสอนแบ่งได้ออกเป็น 2 แบบคือ

1. เรียนจากโรงเรียน มีเพียงนักดนตรีไม่กี่คนที่เรียนมาจากโรงเรียน
2. เรียนจากประสบการณ์

นักดนตรีส่วนใหญ่เป็นนักดนตรีเดิมจากวงกลองยาวและพ่อเริ่มมีการเล่นแถวเข้ามาก็ต้องมาฝึกกันโดยรับนักดนตรีที่เล่นเป็นอยู่แล้วมาด้วย การฝึกก็ต้องฝึกจากการตีเครื่องประกอบจังหวะ และฝึกการฟังเพลงให้มากๆ เนื่องจากผู้ที่จำเพลงได้มากจะสามารถฝึกดนตรีได้ค่อนข้างไว การฝึกซ้อมโดยส่วนใหญ่จะฝึกซ้อมกันตามคณะที่วัดและนัดกันเป็นครั้งคราวซ้อมที่บ้านนายทองหล่อ ผลนัย

บทเพลงที่นิยมบรรเลงในพิธีแค้นหลวงพ่อโต วัดสะตือ คณะทองหล่อ มีดังนี้

เพลงกลองยาวนิยมเล่นมีดังนี้

1. สามป่อม
2. เก็บดอกไม้

3. เชื้อ
4. เดิน
5. เหยื่อ
6. ไส้เดือน
7. มอญ
8. ย่าหน้ากลอง

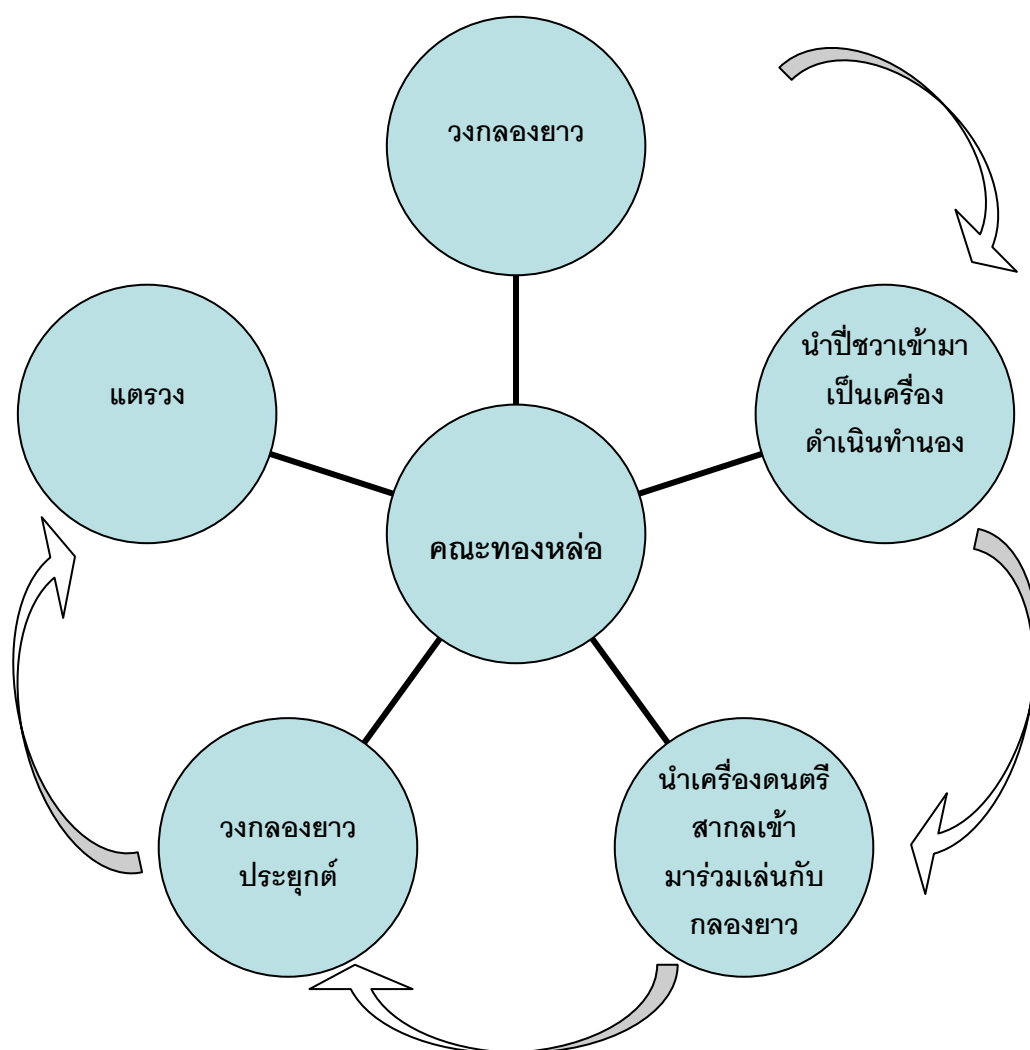
แต่ว่าที่นิยมเล่นแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. เพลงพิธี (มหาฤกษ์ มหาชัย)
2. เพลงรำวง (เพลงรำวงสระบุรี)
3. เพลงลูกทุ่งทั่วไป เช่น เพลงคุณลำไย เพลงหนุ่มบ่าวสาวปาน เพลงโนราโนรา เพลงโบว์รักสีดำ เพลงตุ๊กแก เพลงดีเข้า เพลงนั่งมอเตอร์ไซด์นั่งสั้น เพลงลูกเขยกำนัน เพลงสาวบางโพ เพลงหมอลำ เพลงปุนาขาเก เพลงต่างดาวกินกล้วย เพลงโบว์แดงแสงใจ เพลงสมชาย เพลงจะขอกี๋ขบอ เพลงมาลัยน้ำใจ เพลงสาวจันทร์

3.2.4 การศึกษาการพัฒนาดนตรีในพิธีกับนกลองพืด วัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อการสืบทอดสามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 รูปแบบดังนี้

3.2.4.1 การศึกษาการพัฒนาดนตรีในพิธีกับนกลองพืดของคณะทองหล่อตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คณะทองหล่อเป็นคณะดนตรีกับนกลองพืดที่ก่อตั้งมาเป็นคณะที่สองหลังจากคณะแม่บุญช่วยมิวสิก แต่เดิมนั้นคณะทองหล่อเป็นคณะดนตรีกับนกลองยาวล้วน แต่ได้มีการพัฒนารูปแบบวงโดยการนำเอาเครื่องดำเนินทำนองเข้ามาคือปี่ชวา และหลังจากที่คณะแม่บุญช่วยได้นำเอาเครื่องดนตรีสากลเข้ามาในคณะทองหล่อจึงหาเครื่องดนตรีสากลเข้ามาร่วมเล่นด้วยจนเป็นวงกลองยาวประยุกต์และเป็นแถวในปัจจุบันนี้

ภาพประกอบ 43 แผนผังแสดงการพัฒนารูปแบบวงดนตรีแก้บนของคณะทองหล่อ
ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3.2.4.2 การพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนของคณะทองหล่อ เพื่อการสืบทอด โดยการมีส่วนร่วมของผู้วิจัย

จากการศึกษาพบว่าคณะทองหล่อเป็นคณะดนตรีแก้บนที่เล่นกลองยาวมาก่อน เมื่อมีการนำแตรวางเข้ามาเล่นในคณะ นักดนตรีที่ตีกลองยาวบางส่วนจึงหันมาฝึกการเล่นแตรวาง โดยอาศัยการจดจำและฝึกซ้อมกันเอง ดังนั้นในเรื่องของวิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีที่ถูกต้องและการดูแลรักษาเครื่องจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เนื่องจากเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าจะต้องสัมผัสเหงื่อและน้ำลายอยู่ตลอด ซึ่งจะทำให้เครื่องดนตรีมีอายุการใช้งานที่สั้นลง โดยผู้วิจัยได้มีการพัฒนาดังนี้

ขั้นที่ 1 สังเกตนักดนตรีในคณะว่าก่อนและหลังการใช้เครื่องดนตรีจะปฏิบัติกับเครื่องดนตรีอย่างไร

ผลการสังเกตพบว่า นักดนตรีโดยส่วนใหญ่มีการเช็กเครื่องก่อนการใช้งานอยู่บ้าง เนื่องจากเครื่องดนตรีโดยส่วนใหญ่เป็นเครื่องดนตรีของนักดนตรีเอง

ขั้นที่ 2 ทางผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องการดูแลรักษาเครื่องดนตรีให้กับนักดนตรีในคณะทองหล่อ โดยมีข้อหลักๆ ในการสนทนาและสาธิตตามหัวข้อดังนี้

1. ก่อนการใช้เครื่องดนตรีทุกครั้งควรตรวจสอบเครื่องดนตรีก่อน เพราะถ้ามีการชำรุดจะได้สามารถแก้ไขได้ทัน
2. หลังจากใช้เครื่องเสร็จ ควรใช้ผ้าที่มีเยื่อนุ่ม ไม่มีขน เช่นผ้าอ้อม ผ้าฝ้าย เช็ดเครื่องให้สะอาด ไม่ควรใช้ผ้าที่มีขน เช่นผ้าขนหนู เพราะจะทำให้เครื่องเป็นรอย
3. ไม่ควรให้เครื่องโดนน้ำ เพราะจะทำให้วัสดุที่ผลิตเครื่องแต่ละชนิดแปรสภาพคุณภาพของเครื่องแย่ลง หากจำเป็นต้องโดนน้ำให้รีบเช็ดให้แห้งทันที
4. อุณหภูมิมีผลต่อเครื่องดนตรีทุกประเภทจึงไม่ควรเก็บเครื่องดนตรีไว้ในที่ร้อน ชื้น หรือเย็นจัด
5. สิ่งสำคัญสำหรับเครื่องเป่าคือ ก่อนใช้เครื่องดนตรีผู้เป่าควรทำความสะอาดช่องปากเสียก่อน ไม่ควรรับประทานอาหารหรือดื่มน้ำหวานขณะที่เป่า และหลังจากเป่าเสร็จควรใช้ผ้าที่มีคุณภาพในการซับน้ำได้ดี เช่นผ้าขาวบางเช็ดน้ำลายภายในเครื่องจากนั้นใช้กระดาษซับมันซึ่งมีคุณสมบัติบางและซับน้ำได้ซับนมให้แห้ง

ขั้นที่ 3 จำลองเหตุการณ์จริงในการดูแลและทำความสะอาดเครื่องดนตรี

ขั้นที่ 4 สังเกตการณ์ในขณะที่ก่อนและหลังการเล่นดนตรีของนักดนตรีในคณะทองหล่อ

ผลจากการสังเกตการณ์พบว่า นักดนตรีส่วนใหญ่มีความเข้าใจในการดูแลรักษาเครื่องดนตรีเป็นอย่างดี ด้วยคณะทองหล่อโดยปกติแล้วถ้าเป็นเครื่องดนตรีของนักดนตรีเองก็จะมี การดูแลกันเองแล้ว ยังทำอย่างเป็นประจำ เพราะฉะนั้นในการดูแลรักษาเครื่องดนตรีของคณะทองหล่อ นั้นจึงเป็นเรื่องที่สามารถทำได้โดยง่ายโดยเข้าไปเพิ่มในส่วนที่ไม่รู้และสาธิตในวิธีการที่ถูกต้องเพียงเท่านั้น

ตารางการพัฒนาคณะทองหล่อ

วัน/เดือน/ปี	ขั้นตอนในการพัฒนา
5 สิงหาคม 2550	ขั้นที่ 1 สังเกตนักดนตรีในคณะว่าก่อนและหลังการใช้เครื่องดนตรีจะปฏิบัติกับเครื่องดนตรีอย่างไร
27 มกราคม 2551	ขั้นที่ 2 ทางผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องการดูแลรักษาเครื่องดนตรีให้กับนักดนตรีในคณะทองหล่อ
	ขั้นที่ 3 จำลองเหตุการณ์จริงในการดูแลและทำความสะอาดเครื่องดนตรี
24 กุมภาพันธ์ 2551	ขั้นที่ 4 (1) สังเกตการณ์ในขณะก่อนและหลังการเล่นดนตรีของนักดนตรีในคณะทองหล่อ
2 มีนาคม 2551	ขั้นที่ 4 (2) สังเกตการณ์ในขณะก่อนและหลังการเล่นดนตรีของนักดนตรีในคณะทองหล่อ

ผลจากการให้ความรู้และแนะนำวิธีการดูแลรักษาเครื่องดนตรีให้แก่คณะทองหล้อมีดังนี้คือ นักดนตรีในคณะให้ความสนใจในการดูแลรักษาเครื่องเพิ่มมากขึ้น เรียนรู้วิธีการที่ถูกต้องมากขึ้น สามารถนำไปใช้ในคณะได้และนอกจากนี้ยังช่วยยืดอายุการใช้งานของเครื่องดนตรีให้ยาวนาน แต่การดูแลรักษาเครื่องภายในยังมีเพียงส่วนน้อยที่ทำเพราะเนื่องจากต้องใช้เวลา จึงใช้การเช็ดรอบนอกของเครื่องดนตรีเพียงอย่างเดียว และดูแลปากเป่า (Mouth Piece) ให้มากกว่าเดิม ไม่ทานอาหารตอนเป่าและนักดนตรีที่เป่าแซ็กโซโฟนรู้จักการซับนวมและนำไปใช้ได้ดี

3.3 คณะทัศน

ภาพประกอบ 44 ภาพป้ายคณะทัศน

3.3.1 สถานภาพของดนตรีกับนกลวงพ้อโต วัดสระต้อ อำเภอกำแพง จังหวัด พระนครศรีอยุธยา คณะทัศน

คณะทัศนเป็นคณะดนตรีกับนกลองพ้อโตที่ค่อนข้างมีคนรู้จักในชุมชนวัดสระต้อและชุมชนใกล้เคียง เป็นคณะกับนกลองพ้อโตในจำนวนทั้งหมด 5 มีหัวหน้าคณะคือ นางอภัสสร ดุเหว่าดำ

ประวัติความเป็นมาคณะทัศน

คณะทัศน แตรวง ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2536 โดยนายทัศน ดุเหว่าดำ เป็นผู้ก่อตั้ง ซึ่งก่อนหน้านี้จะทำงานอยู่บริษัทโรงปูน ทรายข้าง หลังจากเกษียณอายุและบังเอิญที่วัดสระต้อมีการเปิดหาวที่มาเล่นกับน นายทัศนซึ่งมีพื้นฐานในการตีกลองยาวอยู่แล้วจึงรวบรวมสมัครพักพวกมาจัดตั้งคณะกลองยาว ชื่อว่าคณะทัศน ซึ่งเป็นคณะที่ 3 ที่ได้ตั้งคณะกลองยาวในวัดสระต้อ โดยภายหลังได้มีการนำแตรวงเข้ามาเล่นผสมในวงกลองยาว โดยคณะทัศนจะรับทั้งงานกับนโดยกลองยาวและแตรวง โดยมีงานประจำอยู่ที่วัดสระต้อ (กับน) และรับงานนอกไปด้วย หลังจากที่นายทัศนเสียชีวิต ผู้ที่ได้รับตำแหน่งหัวหน้าคณะทัศนคือนางอภัสสร ดุเหว่าดำ อายุ 37 ปี เกิดวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2517 ซึ่งเป็นลูกสะใภ้ สามีนางอภัสสรคือนายสนทยา ดุเหว่าดำ เป็นลูกชายของนายทัศน ดุเหว่าดำ ผู้ก่อตั้งคณะ และมีลูกสาวด้วยกัน 1 คน ชื่อธนพร ดุเหว่าดำ โดยอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 37 หมู่ที่ 3 ตำบลท่าหลวง อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นางอาภัสสร ได้ทำหน้าที่หัวหน้าคณะและดูแลนักดนตรี โดยมีนายสนธยา มาช่วยตีเครื่องประกอบจังหวะในวันเสาร์-อาทิตย์

ในปัจจุบันนักดนตรีส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนจากโรงเรียนวัดหัวหิน (รับงานวันเสาร์-อาทิตย์) ในวันธรรมดามีนักดนตรีน้อยกว่าโดยจะเป็นผู้ใหญ่ที่อยู่มานาน

นักดนตรี

รายชื่อนักดนตรีคณะทัศนทั้งหมด 17 คน

ชื่อ - นามสกุล	อายุ	เครื่องดนตรีที่เล่น	อาชีพ
1. นางอาภัสสา ดุเหว่าดำ	37	ควบคุมวง	รับจ้าง
2. นายสำรวย ปิ่นแก้ว	29	คีย์บอร์ด	นักดนตรี
3. นายประวิทย์ ดงสดีตย์	18	คีย์บอร์ด	นักเรียน
4. นายณัฐพล ผิวจันทร์	15	คีย์บอร์ด	นักเรียน
5. นายเฉลิมพล ชื่นบุญ	15	คีย์บอร์ด	นักเรียน
6. นายประวิทย์ คงสดีตย์	15	คีย์บอร์ด	นักเรียน
7. นายเด่น เทียนหล่อ	43	แซกโซโฟน	ทำนา
8. นายอยุธยา พาคาพุด	15	แซกโซโฟน - ทรัมเปต	นักเรียน
9. เด็กชายตฤชนะ ผดุงโกชน	14	แซกโซโฟน	นักเรียน
10. เด็กชายศักดิ์ชัย ตรีสวัสดิ์	13	ทรัมเปต	นักเรียน
11. นายภาณุพงษ์ หมื่นไชย	17	ทรัมเปต	นักเรียน
12. นายศิริชัย ชื่นบุญ	17	ทรัมเปต กลองข้าง (Tenor Drum)	นักเรียน
13. นายกิจจา รื่นสุทธิ	18	กลองข้าง (Tenor Drum)	รับจ้างทั่วไป
14. นายณรงค์ มงคลศาสตร์	20	กลองข้าง (Tenor Drum)	รับจ้าง
15. นายสนั่น โพธิ์สง่า	70	ฉาบ	นักดนตรี
16. นายสนธยา ดุเหว่าดำ	37	ฉาบ	รับจ้าง
17. เด็กหญิงประกาย คงสดีตย์	14	ฉาบ	นักเรียน

ขั้นตอนในการประกอบพิธีแก้บนคณะทัตธน มีดังนี้

เมื่อผู้ที่มาแก้บนบอกกล่าวหลวงพ่อดำเป็นที่เรียบร้อยแล้ว คณะทัตธนจึงเริ่มการยกครู ขั้นตอนในการยกครูมีดังนี้

การบรรเลงดนตรีไม่ว่าจะเป็นการบรรเลงดนตรีในงานใดๆ ก็แล้วแต่ สิ่งที่ต้องทำก่อนการบรรเลงคือ “การบูชาครู”

สิ่งที่ต้องเตรียมของคณะทัตธนมี 6 อย่าง ดังนี้

1. เหล้าขาว 1 ขวด
2. บุหรี่ 1 ซอง
3. ดอกไม้ 1 กำ
4. รูป 9 ดอก
5. เทียน 1 แท่ง
6. เงิน 12 บาท

ขั้นตอนในการยกครูของคณะทัตธนมีดังนี้

1. ตั้งนะโม 3 จบ

(นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส)

2. กล่าวคำอาราธนาพระ

3. กล่าวคำบูชาสวดชุมนุมเทวดา

(สกฺเค กาเม จ รูปเ คิริสิขรตณฺเฏ จนฺตลิกฺเข วิมานเ ทิเป รณฺเฏ จ คาเม ตรุวนคฺชนเ เควตฺถุมฺหิ เขตฺเต ภูมฺมา จายนฺตุ เทวา ชลลวิสมเ ยกฺขคณฺธพฺพนาคา ติฏฺฐนฺตา สนฺติเก ยมฺนิวรจฺน์ สารโวเม สุนฺนตุ ฌมฺมสวณกาโล อยมฺภทฺนฺตา ฌมฺมสวณกาโล อยมฺภทฺนฺตา ฌมฺมสวณกาโล อยมฺภทฺนฺตา)

4. บอกเล่าครู – อาจารย์
5. รินเหล้า
6. เสสัง มังคะลา ยาจามิ

(นายสนั่น โพธิ์สง่า ให้สัมภาษณ์)

เมื่อยกครูเรียบร้อยแล้วจึงให้นักดนตรีเริ่มบรรเลงดนตรีแห่รอบองค์หลวงพ่อดำ (พระพุทธรูปไสยาสน์) ตามจำนวนรอบของผู้ที่มาแก้บน

การจัดและการรับงาน

คณะทัศน จะตั้งคณะที่วัดสะตือ โดยมีนางอาภัสสร ดุเหว่าดำ เป็นผู้รับงาน ซึ่งจะ เป็นผู้ดูแลทุกๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเครื่องดนตรี นักดนตรี การแบ่งคนในการรับงาน รวมทั้งในเรื่องของเวลาในการรับงานและเงินในการแบ่งจ่าย ในวันเสาร์ – อาทิตย์ นั้นคนมาเก็บน ก่อนข้างมาก จึงแบ่งนักดนตรีออกเป็นวงย่อยๆ ประมาณ 5 วงเล็ก โดยจะแบ่งตามคิวจากวงที่ 1-2 – 3 ตามลำดับ สำหรับการรับงานทั้ง 5 คณะนั้นจะสลับตามลำดับ ถ้าวางไหนได้คิวเป็นคณะแรกก็จะมีโอกาสรับงานเป็นคณะแรก

รายได้ในการบรรเลง

การแบ่งรายได้คณะทัศน นางอาภัสสร ดุเหว่าดำ แบ่งรายได้ให้นักดนตรีในทุกๆ เครื่องมือเป็นเงินที่หารเท่ากันทุกคน โดยทั้งได้คิดค่าเครื่องเป็นอีก 1 แรง โดยถือว่านางอาภัสสร ดุเหว่าดำ และค่าเครื่องรวมกันเป็น 2 แรง

ในวันเสาร์-อาทิตย์ เฉลี่ยรายได้ต่อคนประมาณ 300 – 500 บาท

ในวันธรรมดา เฉลี่ยรายได้ต่อคนประมาณ 150 – 300 บาท

สำหรับการคิดราคาในการรับงานนั้นทางวัดได้มีติดราคาได้ที่วัดดังนี้

รายการ	รอบ	ราคา/บาท
แตรวง	3	300
แตรวง	9	500
แตรวง + กลองยาว	3	600
แตรวง + กลองยาว	9	1100
แตรวง + กลองยาว	99 - 100	4600

- ทุกรายการรวมค่ายกครูแล้ว

การคิดค่ายกครูคิดดังนี้

ทุกรายการจะคิดค่ายกครู 100 บาท โดยจะทำการบวกเข้ากับแตรวงและกลองยาวแล้ว ซึ่งถ้าทางเจ้าภาพต้องการนำเครื่องยกครูมาเองก็ได้ ซึ่งก็จะลดราคาลงอีก 100 บาท

3.3.2 บทบาทของดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่อดโต วัดสะตือ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา คณะที่มัตถนที่มัตถอ วิถีมัตถน ประเพณี อาชีพและเศรษฐกิจ

วิถีมัตถน

คณะที่มัตถนแต่เดิมนักดนตรีส่วนใหญ่จะเป็นผู้ใหญ่ โดยเริ่มตั้งคณะนั้นจะมีเครื่องดนตรีคือกลองยาว แต่ด้วยความนิยมบวกกับงานที่มีมากและความแข็งแรงทางด้านร่างกายที่ทำให้คณะที่มัตถนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน วิถีมัตถนของนักดนตรีก็เปลี่ยนแปลงไปตามสมัย นักดนตรีต้องเริ่มฝึกการเล่นเครื่องดนตรีสากลเพิ่มขึ้น ต้องหัดฟังเพลงลูกทุ่งมากขึ้น ในการฝึกเครื่องดนตรีสากลเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายแต่ก็ไม่ยากจนเกินไปสำหรับคณะที่มัตถน ในตอนนี้นักดนตรีส่วนใหญ่ในคณะสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้ทั้งเครื่องดนตรีไทยและเครื่องดนตรีสากล ทำให้สามารถรับงานได้มากขึ้น และในขณะเดียวกันเด็กๆ จากโรงเรียนวัดหัวหินที่อยู่ในคณะทุกๆ วันเสาร์และวันอาทิตย์ จากที่เคยไปวิ่งเล่นกับเพื่อนๆ ตามประสาเด็กๆ ปัจจุบันนี้เริ่มทำงานโดยการเข้ามาอยู่ในคณะที่มัตถนและหารายได้ กลายเป็นอาชีพเสริมได้เป็นอย่างดี

ประเพณี

ชีวิตคนไทยผูกพันกับประเพณีมากเช่นเดียวกับคณะที่มัตถนที่ผูกพันกับประเพณีมาตลอด เป็นระยะเวลาประมาณ 14 ปีมาแล้ว จากรุ่นพ่อสู่รุ่นลูก เมื่อก่อนคณะที่มัตถนรับงานกลองยาวในงานประเพณีต่างๆ แต่ปัจจุบันนี้งานหลักที่รับคืองานแก้บนหลวงพ่อดโต วัดสะตือ จากการที่เล่นดนตรีแก้บนมานาน นักดนตรีในคณะที่มัตถนได้กล่าวว่า ไม่ว่าใครจะมาบนและแก้บนกับหลวงพ่อดโตส่วนใหญ่แล้วจะต้องแก้บนด้วยกลองยาวหรือแตรว เป็นอย่างนี้มานาน จึงน่าจะเรียกได้ว่าการแก้บนหลวงพ่อดโตด้วยกลองยาวหรือแตรวนี้กลายมาเป็นประเพณีนิยมไปเสียแล้ว

อาชีพและเศรษฐกิจ

คณะที่มัตถนในปัจจุบันนี้นักดนตรีส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น ซึ่งการมาเล่นดนตรีเป็นสิ่งที่ดีสำหรับเด็กๆ นี้ โดยเป็นการสร้างอาชีพเสริมให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดีและนอกจากนั้นผู้ใหญ่ก็สามารถทำเป็นอาชีพเสริมและหลักได้เป็นอย่างดี เมื่อคนมีอาชีพกันมากเศรษฐกิจก็ดีขึ้น มีการนำเงินออกมาใช้กันมากขึ้น ด้านการตลาดก็ขยับดีขึ้นตามลำดับ กลายเป็นลูกโซ่ต่อกันไปเรื่อยๆ

3.3.3 การสืบทอดดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอกำแพง จังหวัด พระนครศรีอยุธยา คณะทัศน

ประวัติหัวหน้าคณะทัศน

ภาพประกอบ 45 ภาพหัวหน้าคณะทัศน

ชื่อ นางอภัสสร นามสกุล ดุเหว่าดำ

ก่อตั้งวงปี พ.ศ. 2536

เกิดวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2517 อายุ 37 ปี

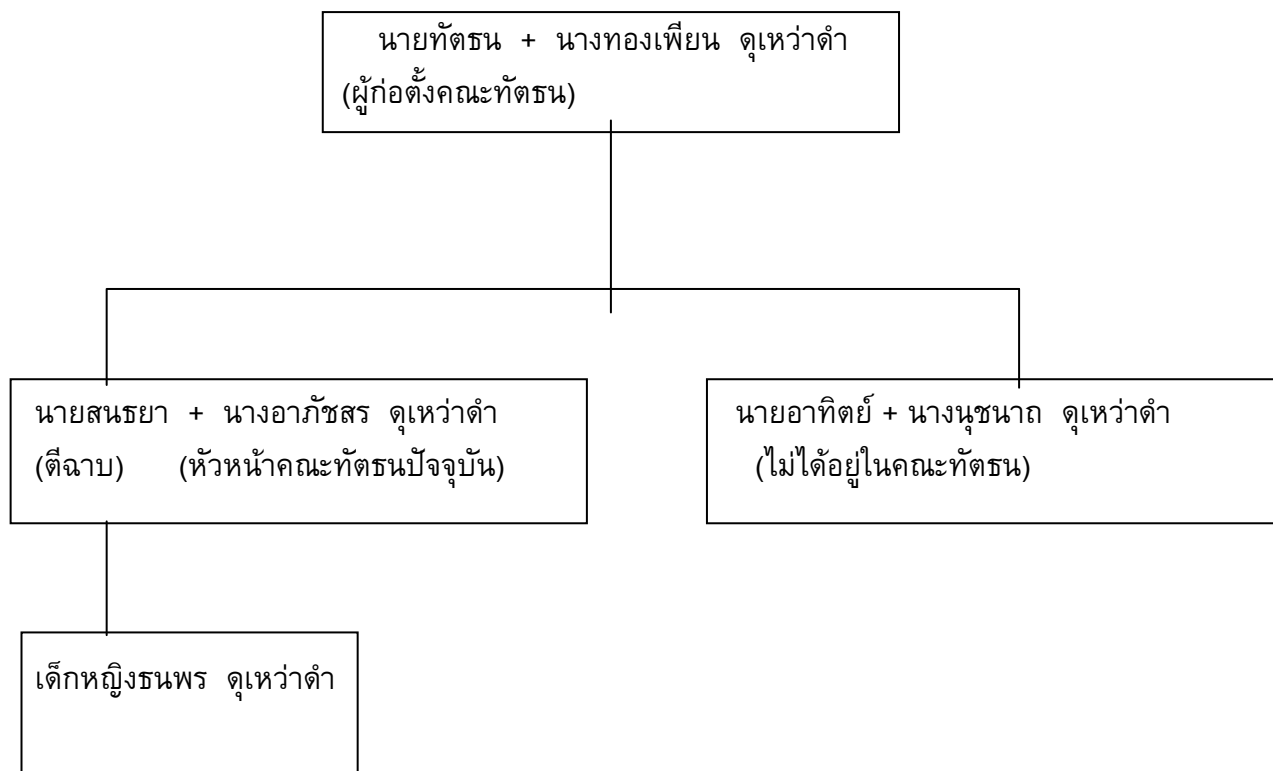
สามีชื่อ นายสนธยา ดุเหว่าดำ

ลูกสาวชื่อ นางสาวธนพร ดุเหว่าดำ

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 37 หมู่ที่ 3 ตำบลท่าหลวง อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การสืบทอด

จากการศึกษาพบว่าคณะทัศน นั้นได้จัดตั้งคณะมาจนถึงปัจจุบันนี้เป็นระยะเวลา 14 ปี โดยเป็นการสืบทอดดนตรีมาตั้งแต่รุ่นพ่อจะเห็นได้จากแผนภูมิดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 46 แผนภูมิแสดงการสืบทอดคณะทัศน

จากแผนภูมิจะเห็นได้อย่างชัดเจนเลยว่าการสืบทอดคณะทัศนทางเครือญาติถึงแม้ว่านักดนตรีหลักในคณะจะไม่ใช่ใครในตระกูลดุเหว่าดำ แต่มีการสืบทอดคณะและดูแลกิจการต่อมาถึงรุ่นที่ 2 นั่นคือนางอาภัสสร ดุเหว่าดำ หัวหน้าคณะคนเก่าก็คือนายทัศน ดุเหว่าดำ หลังจากที่เสียชีวิตแล้วนางอาภัสสร ลูกสะใภ้ได้รับหน้าที่ดูแลคณะทัศนต่อมาจนถึงปัจจุบัน และมีแนวโน้มว่าจะให้ลูกให้หลานสืบทอดต่อไปเรื่อยๆ ซึ่งนางอาภัสสรได้กล่าวว่า คณะทัศนนี้เป็นคณะที่ต้องดูแลและดำเนินกิจการต่อไปจะยุบเสียไม่ได้ สำหรับนักดนตรีในคณะส่วนใหญ่และจะเป็นนักเรียนจากโรงเรียนวัดหัวหิน ซึ่งจะมีพื้นฐานทางดนตรีมาแล้ว สามารถปรับและเล่นกับวงได้เป็นอย่างดี และนอกจากนั้นแล้วนักดนตรีเก่าๆ ก็ยังคงมีอยู่บ้าง

การเรียนการสอน

การเรียนการสอนแบ่งได้ออกเป็น 2 แบบคือ

1. เรียนจากโรงเรียน

นักดนตรีคณะทัศนส่วนใหญ่แล้วเป็นนักเรียนจากโรงเรียนวัดหัวหิน ดังนั้นการเรียนดนตรีส่วนใหญ่อาจารย์ที่โรงเรียนวัดหัวหินจะเป็นผู้สอนและฝึกซ้อม พร้อมกับต่อเพลงใหม่ๆให้เรื่อยๆ สำหรับเวลาในการเรียนก็คือในชั่วโมงเรียน และฝึกซ้อมตามที่อาจารย์นัด คือในเวลาตอนเช้าก่อนเข้าแถวและเวลาหลังเลิกเรียน เครื่องดนตรีที่ใช้ฝึกซ้อมและเรียนก็สามารถใช้ที่โรงเรียนได้

2. เรียนจากประสบการณ์

นักดนตรีอีกกลุ่มหนึ่งก็เล่นดนตรีได้เพราะจากประสบการณ์ กล่าวคือ นักดนตรีส่วนใหญ่ที่สนใจมาเล่นดนตรีถ้าเล่นเครื่องดนตรีไม่เป็น ทางคณะจะให้ฝึกตีฉาบไปก่อนเมื่อเห็นว่าเล่นได้แล้วก็ให้ร่วมแห่ในพิธีกับกันได้เลย เมื่อฝึกจนชำนาญและเริ่มสนใจเครื่องดนตรีชิ้นอื่นก็ขอหัวหน้าคณะเล่นโดยเริ่มจากการฝึกที่คณะโดยเพื่อนๆ นักดนตรีจะช่วยกันสอน ด้วยการฟังเพลงจนติดหูการเริ่มเพลงนั้นจึงเป็นเรื่องที่ไม่ยากเกินไป เพราะเพลงส่วนใหญ่ที่ทางคณะทัศนเล่นกันก็จะเป็นเพลงลูกทุ่งตามสมัย เมื่อเล่นได้แล้วทางคณะจะให้เข้าเล่นไปพร้อมวงอื่น (ในคณะทัศนจะแบ่งออกเป็นวงย่อยอีกประมาณ 4-5 วง) โดยต้องลงเล่นไปพร้อมนักดนตรีคนอื่นก่อน เมื่อทางคณะเห็นว่าชำนาญและสามารถออกเล่นเองได้แล้วจึงจัดให้อยู่ในวงของตน สำหรับเวลาในการฝึกซ้อมจะไม่ค่อยนัดซ้อมกันเนื่องจากเวลาแต่ละคนไม่ตรงกัน แต่จะมาซ้อมกันที่คณะ (คณะที่ตั้ง ณ วัดสะตือ) เพราะในตอนเช้ามีหลายคณะที่แห่และแต่ละคณะก็มีวงย่อยอีกหลายวง ดังนั้นการซ้อมจึงไม่เป็นการสร้างความรำคาญให้ใคร หรือไม่ก็ขอเข้าไปเล่นกับวงย่อยในคณะทัศน (เวลาแห่)

บทเพลงที่นิยมบรรเลงในพิธีกับหลวงพ่โต วัดสะตือ คณะทัศน มีดังนี้

เพลงกลองยาวนิยมเล่นมีดังนี้

1. สามป๋อม
2. เก็บดอกไม้
3. เชื้อ
4. เดิน
5. เหม่กระจาด
6. ไล่เดี่ยว
7. มอญ
8. ย่ำหน้ากลอง

แตงวอนที่นิยมเล่นแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. เพลงพิธี (มหาฤกษ์ มหาชัย)
2. เพลงรำวง (เพลงรำวงสระบุรี)

3. เพลงลูกทุ่งทั่วไป เช่น เพลงมาลัยน้ำใจ เพลงคุณลำไย เพลงหนุ่มบาวสาวปาน เพลงรักข้ามคลอง เพลงทำบุญร่วมชาติ เพลงจ๋าม่า เพลงฉันทนาที่รัก เพลงผู้ชายในฝัน เพลงปู่ไก่ไข่หลง เพลงเจ้าภาพงเจริญ เพลงโบว์รักสีดำ เพลงสาวบางโพ เพลงทำบุญร่วมชาติ เพลงโบว์แดงแสงใจ เพลงใกล้อีกนิด ชิดอีกหน่อย เพลงอะไรจะเกิด เพลงหมอลำซิ่ง เพลงอย่าขอหมอลำ เพลงสามสิบยังแจ๋ว เพลงปุนาซาก เพลงไร่อ้อยคอยรัก เพลงเด็กดอยใจดี เพลงหลวงปู่คุณ

3.3.4 การศึกษาการพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่อดโต วัดสะดือ อำเภอนาทวี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อการสืบทอดสามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 รูปแบบดังนี้

3.3.4.1 การศึกษาการพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนของคณะทัตถนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คณะทัตถนเป็นคณะดนตรีแก้บนที่เข้ามาในวัดสะดือเป็นคณะที่สาม โดยมีการพัฒนาหลายด้าน ด้านที่เห็นได้ชัดจนที่สุดคือรูปแบบวงดนตรี เนื่องจากเมื่อก่อนคณะทัตถนเป็นคณะดนตรีที่มีเพียงกลองยาวเพียงอย่างเดียวแต่มาในปัจจุบันนี้ได้พัฒนารูปแบบคณะให้มีเครื่องดนตรีสากลเข้ามาด้วย ได้แก่ คีย์บอร์ด(นักดนตรีในคณะเรียกออร์แกน) แซกโซโฟน ทรัมเป็ต กลองข้าง (Tenor Drum) ถึงคณะทัตถนจะมีการพัฒนาในเรื่องดนตรีโดยมีการเพิ่มเครื่องดนตรีสากลเข้าไปแต่ก็ยังไม่ทิ้งเครื่องดนตรีไทย ซึ่งก็คือ กลองยาว โดยยังมีวงกลองยาวประยุกต์อยู่ด้วย ซึ่งการนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาร่วมเล่นในคณะนั้นทำให้นักดนตรีต้องฝึกเครื่องดนตรีสากลเพิ่มเติมไปด้วย และนอกจากนั้นยังมีการนำเพลงลูกทุ่งใหม่ๆ เข้ามาบรรเลงอยู่เรื่อยๆ

3.3.4.2 การพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนของคณะทัตถน เพื่อการสืบทอด โดยการมีส่วนร่วมของผู้วิจัย

นักดนตรีในคณะทัตถนจะมีปัญหาในเรื่องของเทคนิคในการปฏิบัติเครื่องดนตรีและที่เป็นปัญหาอีกข้อคือ เรื่องการดูแลรักษาเครื่อง ผู้วิจัยจึงได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องของการดูแลรักษาเครื่องดนตรีอย่างถูกต้องและการฝึกเทคนิคที่ถูกต้องเพื่อให้เหนียวแน่นลง โดยมีผู้ให้ความรู้ถูกต้องดังนี้คือ คุณพีระพงษ์ ขอบชื่นสุข จากโรงเรียนสารสาสน์เอกตรา คุณพุดินัย ชาววิวัฒน์ จากโรงเรียนปากเกร็ด และคุณวัชร ตากเกิด นักดนตรีอาชีพ โดย ใช้สถานที่โรงเรียนวัดสะดือเป็นสถานที่ในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 เรื่องดังนี้

เรื่องการใช้เทคนิคพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้กับการเล่นดนตรีในพิธีกรรม โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 สังเกตนักดนตรีในขณะว่ามีวิธีปฏิบัติเครื่องดนตรีอย่างไร

จากการสังเกตพบว่านักดนตรีโดยส่วนใหญ่ มีเทคนิคอยู่บ้าง เนื่องจากหลายคนเรียนมาจากที่โรงเรียน โดยมีครูเป็นผู้แนะนำ ดังนั้นวิธีการเล่นดนตรีจึงค่อนข้างมีความถูกต้อง แต่สำหรับเด็กๆ ที่ฝึกเล่นดนตรีเองยังไม่มีเทคนิคและการแนะนำที่ดี สำหรับเครื่องเป่าเวลาเป่าจึงทำให้ต้องใช้แรงมาก ไม่มีการผ่อนแรง และสำหรับผู้เล่นออร์แกน(คีย์บอร์ด) จะเล่นเพียงสองนิ้วเท่านั้นเอง ทำให้ในบางเพลงที่ค่อนข้างเร็วจะเล่นไม่ค่อยทันและเล่นไปโดนลิ้มอื่นๆ ด้วย

ขั้นที่ 2 ทางผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องการใช้เทคนิคพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้กับการเล่นดนตรีในพิธีกรรม โดยมีหัวข้อดังนี้

แซกโซโฟน (Saxophone)

- การใช้ลม (Air)
- การใช้ลิ้น (Tounging)
- การฝึกนิ้ว (Fingering)

ทรัมเป็ต (trumpet)

- การใช้ลม (Air)
- การใช้ลิ้น (Tounging)
- การฝึกนิ้ว (Fingering)

คีย์บอร์ด

- การฝึกนิ้ว (Fingering)

หมายเหตุ (คณะทัศนมีเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าคือ ทรัมเป็ตและแซกโซโฟน ไม่มีทออมโบน)

อธิบายหัวข้อต่างๆ ให้นักดนตรีทราบทีละข้อโดยเริ่มจากหัวข้อที่กล่าวข้างต้นมาตามลำดับ หลังจากนั้นจึงให้นักดนตรีแยกตามกลุ่มของเครื่องดนตรีเพื่อให้ลองฝึกสิ่งที่แนะนำมา แล้วจึงมาเล่นดนตรีพร้อมกัน

จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) พบว่า นักดนตรีโดยส่วนใหญ่สามารถใช้ลมได้ดี มีความสม่ำเสมอมากขึ้น แต่นักดนตรีส่วนใหญ่ยังเน้นเรื่องการเป่าเสียงดังมากกว่าคุณภาพของเสียง ดังนั้นในเรื่องของคุณภาพของเสียงจึงยังไม่ดีนัก ในการฝึกการใช้ลิ้น (Tounging) และการใช้ลม (Air) นั้นจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ซึ่งจะสามารถช่วยผ่อนแรงนักดนตรีได้ นักดนตรีจะสามารถเป่าได้นานขึ้น มีความต่อเนื่องขึ้น สามารถแบ่งตัวโน้ตและเป่าได้ชัดเจนกว่าเดิม การใช้

นิ้วของคีย์บอร์ดนักดนตรีสามารถใช้นิ้วมากขึ้น จากเดิมใช้เพียง 2 – 3 นิ้ว ตอนนี้สามารถใช้นิ้วมากขึ้นแต่ยังติดการใช้แบบเดิมบ้าง และยังติดการสลับค้อนข้างมาก

ขั้นที่ 3 สังเกตนักดนตรีเมื่อบรรเลงดนตรีในพีธีกับนว่าสามารถนำเทคนิคต่าง ๆ ไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด

จากการสังเกตพบว่า นักดนตรีส่วนใหญ่ยังติดการเล่นแบบเดิมในเพลงที่มีจังหวะที่เร็ว และจะสามารถนำเทคนิคไปใช้ได้ดีในเพลงช้า เพราะในการเดินไปด้วยเล่นดนตรีไปด้วยทำให้นักดนตรีลืมว่าได้เทคนิคอะไรมาบ้าง สังเกตได้จากการที่ให้นักดนตรีนั่งบรรเลงดนตรี ซึ่งนักดนตรีสามารถนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ได้มากกว่าการเดินบรรเลง

ตารางการพัฒนานักดนตรีคณะทัศน เรื่องการใช้เทคนิคพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้ในการบรรเลงดนตรีในพีธีกับน

วัน/เดือน/ปี	ขั้นตอนในการพัฒนา
5 สิงหาคม 2550	ขั้นที่ 1 สังเกตนักดนตรีในคณะว่ามีวิธีปฏิบัติเครื่องดนตรีอย่างไร
27 มกราคม 2551	ขั้นที่ 2 ทางผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องการใช้เทคนิคพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้กับการเล่นดนตรีในพีธีกับน
17 กุมภาพันธ์ 2551	ขั้นที่ 3 (1) สังเกตนักดนตรีเมื่อบรรเลงดนตรีในพีธีกับนว่าสามารถนำเทคนิคต่าง ๆ ไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด
24 กุมภาพันธ์ 2551	ขั้นที่ 3 (2) สังเกตนักดนตรีเมื่อบรรเลงดนตรีในพีธีกับนว่าสามารถนำเทคนิคต่าง ๆ ไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด

เรื่องของการดูแลรักษาเครื่องดนตรีอย่างถูกต้อง

ขั้นที่ 1 สังเกตนักดนตรีในขณะว่าการดูแลรักษาเครื่องดนตรีอย่างไร

จากการสังเกตพบว่านักดนตรีโดยส่วนใหญ่ ก่อนการบรรเลงได้นำเครื่องดนตรีออกมา และไม่มีการตรวจสอบมากนัก ดูแค่ว่าสามารถเล่นได้ตามปกติเท่านั้น

ขั้นที่ 2 ทางผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องการดูแลรักษาเครื่องดนตรีให้กับนักดนตรีในคณะทัศน โดยมีข้อหลักๆ ในการสนทนาและสาธิตตามหัวข้อดังนี้

1. ก่อนการใช้เครื่องดนตรีทุกครั้งควรตรวจสอบเครื่องดนตรีก่อน เพราะถ้ามีการชำรุดจะได้สามารถแก้ไขได้ทัน
2. หลังจากใช้เครื่องเสร็จ ควรใช้ผ้าที่มีเยื่อนุ่ม ไม่มีขน เช่นผ้าอ้อม ผ้าฝ้าย เช็ดเครื่องให้สะอาด ไม่ควรใช้ผ้าที่มีขน เช่นผ้าขนหนู เพราะจะทำให้เครื่องเป็นรอย
3. ไม่ควรให้เครื่องโดนน้ำ เพราะจะทำให้วัสดุติดที่ใช้อยู่ผลิตเครื่องแต่ละชนิดแปรสภาพคุณภาพของเครื่องแย่ลง หากจำเป็นต้องโดนน้ำให้รีบเช็ดให้แห้งทันที
4. อุณหภูมิมีผลต่อเครื่องดนตรีทุกประเภทจึงไม่ควรเก็บเครื่องดนตรีไว้ในที่ร้อน ชื้น หรือเย็นจัด
5. สิ่งสำคัญสำหรับเครื่องเป่าคือ ก่อนใช้เครื่องดนตรีผู้เป่าควรทำความสะอาดช่องปากเสียก่อน ไม่ควรรับประทานอาหารหรือดื่มน้ำหวานขณะที่เป่า และหลังจากเป่าเสร็จควรใช้ผ้าที่มีคุณภาพในการซับน้ำได้ดี เช่นผ้าขาวบางเช็ดน้ำลายภายในเครื่องจากนั้นใช้กระดาษซับมันซึ่งมีคุณสมบัติบางและซับน้ำได้ซับนมให้แห้ง

ขั้นที่ 3 จำลองเหตุการณ์จริงในการดูแลและทำความสะอาดเครื่องดนตรี

พบว่านักดนตรีสามารถดูแลรักษาเครื่องดนตรีได้ตามที่แนะนำเป็นส่วนมาก

ขั้นที่ 4 สังเกตในขณะก่อนและหลังการเล่นดนตรีของนักดนตรีในคณะทัศน

ผลการสังเกตพบว่า นักดนตรีให้ความสนใจในการดูแลรักษาเครื่องมากขึ้น ข้อที่เห็นได้ชัดเจนนคือ นักดนตรีมีการเช็ดเครื่องและบางคนล้างปากเป่า (Mouth Piece) สำหรับแซ็กโซโฟนมีการเช็ดน้ำลายในเครื่อง นักดนตรีสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและให้ผลผลิตโดยเครื่องดนตรียังมีสภาพสะอาดขึ้นและมีกลิ่นอับน้อยลง

ตารางการดูแลรักษาเครื่องดนตรีอย่างถูกต้อง

วัน/เดือน/ปี	ขั้นตอนในการพัฒนา
5 สิงหาคม 2550	ขั้นที่ 1 สังเกตนักดนตรีในคณะว่าก่อนและหลังการใช้เครื่องดนตรีจะปฏิบัติกับเครื่องดนตรีอย่างไร
27 มกราคม 2551	ขั้นที่ 2 ทางผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องการดูแลรักษาเครื่องดนตรีให้กับนักดนตรีในคณะทัศน
	ขั้นที่ 3 จำลองเหตุการณ์จริงในการดูแลและทำความสะอาดเครื่องดนตรี
17 กุมภาพันธ์ 2551	ขั้นที่ 4 (1) สังเกตการณ์ในขณะก่อนและหลังการเล่นดนตรีของนักดนตรีในคณะทัศน
24 กุมภาพันธ์ 2551	ขั้นที่ 4 (2) สังเกตการณ์ในขณะก่อนและหลังการเล่นดนตรีของนักดนตรีในคณะทัศน

3.4 คณะรุ่มฟ้าแตรวงบ้านคร้ว

ภาพประกอบ 47 ภาพป้ายคณะรุ่มฟ้าแตรวงบ้านคร้ว

3.4.1 สถานภาพของดนตรีกับนหลวงพ่อโต วัดสะตือ อำเภอกำแพง จังหวัด พระนครศรีอยุธยา คณะรุ่มฟ้าแตรวงบ้านคร้ว

คณะรุ่มฟ้าแตรวงบ้านคร้วเป็นคณะดนตรีกับนที่รับงานกับนหลวงพ่อโต อยู่ ณ วัด สะตือ อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีหัวหน้าคณะคือ นางยุพิน กองโส

ประวัติคณะรุ่มฟ้าแตรวงบ้านคร้ว

วงรุ่มฟ้าแตรวงก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2525 โดยมีการก่อตั้งก่อนที่ที่จะเข้ามารับงานในวัด สะตือ หัวหน้าวงคือ นางยุพิน กองโส (แจ้ว) อายุ 48 ปี เกิดวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2507สามีคือ นายทองอยู่ กองโส มีบุตร 2 คน ลูกชายคนโตชื่อ นายพยุ่ง กองโส และลูกสาวคนเล็กชื่อ นางสาวรุ่มฟ้า กองโส อยู่บ้านเลขที่ 19 หมู่ 1 ตำบลบ้านคร้ว อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี โดยนางยุพิน กองโส สืบทอดวงมาตั้งแต่รุ่นพ่อ (นายบิน) และต่อมาจึงมาเป็นรุ่นปัจจุบัน แต่เดิมคณะรุ่มฟ้าแตรวงบ้านคร้วมีเครื่องดนตรีที่ใช้ในการกับนคือ “กลองยาว” โดยในสมัยนั้นมีคณะดนตรีกับนเพียงสามคณะเท่านั้น คือ คณะแรกคือ คณะแม่บุญช่วย มิวสิค คณะที่สองคือคณะทองหล่อ แล้วจึงมีคณะที่สามคือคณะทัศน และคณะรุ่มฟ้าแตรวงบ้านคร้วเป็นคณะที่สี่ โดยเป็นคณะกลองยาว ต่อมามีงานกับนมากขึ้น จึงทำให้คณะกลองยาวต้องรับงานมากขึ้นจึงทำให้นักดนตรีแต่ละคนตีกลองยาวจนมือแตก และตีจนไม่ไหว คณะทองหล่อจึงใช้ปี่ชวาเป็นการดำเนินทำนอง คณะแม่บุญช่วยจึงจัดหาเครื่องดนตรีที่ทนแรงนักดนตรีและให้ความสนุกสนานในการแห่ หลังจากนั้นคณะอื่นๆ ก็มีแตรวงเข้ามาร่วมเล่นในคณะ ในขณะนั้นได้นำแตรวงเข้ามาโดยในสมัย

นั้นจัดได้ว่าเป็นวงกลองยาวประยุกต์ ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการเกิดแถววงในการเก็บที่วัด
สะตือ หลังจากนั้นที่วัดสะตือจึงมีทั้งวงกลองยาวและแถววงมาจนถึงปัจจุบันนี้

นักดนตรีในวงมีทั้งหมด 21 คน

รายชื่อนักดนตรีคณะรุ่งฟ้าแถววงบ้านครัว

ชื่อ - นามสกุล	อายุ	เครื่องดนตรีที่เล่น	อาชีพ
1. นางยุพิน กองโส	44	หัวหน้าคณะรุ่งฟ้าแถววงบ้านครัว	แม่บ้าน / ดูแลคณะ
2. นายทองอยู่ กองโส	46	แซ็กโซโฟน	ช่วยดูแลคณะ
3. นางสาวรุ่งฟ้า กองโส	18	คีย์บอร์ด	นักเรียน
4. นายพยุ่ง กองโส	25	คีย์บอร์ด	พนักงานบริษัท
5. เด็กหญิงพัชรียา จันทะนา	14	คีย์บอร์ด	นักเรียน
6. นายสมหมาย ดวงไข	20	คีย์บอร์ด แซ็กโซโฟน ทรัมเปต ทรอมโบน (Trombone)	นักดนตรี
7. นายคมสัน ภาคาสิน	16	แซ็กโซโฟน	นักดนตรี
8. นายประจวบ กองโส	54	แซ็กโซโฟน	นักดนตรี รับจ้าง
9. นายอภิรักษ์ จันทางาม	15	แซ็กโซโฟน	นักเรียน
10. นายบอย ศรีเนตร	16	แซ็กโซโฟน ทรอมโบน (Trombone)	นักเรียน
11. นายวีระวัฒน์ แบะสกุล	16	แซ็กโซโฟน ทรอมโบน (Trombone)	นักเรียน
12. นายธนดูล ศรีเมือง	40	ทรัมเปต	พนักงานบริษัท
13. นายบุญเพ็ง สิ้นสุข	49	ทรัมเปต	พนักงานบริษัท
14. นายรุ่งรังสรรค์ กำเนิดบุญ	20	กลองข้าง (Tenor Drum) กลองยาว	รับจ้าง
15. นายปรีชา เพ็งเจริญ	25	กลองข้าง (Tenor Drum) กลองยาว	รับจ้าง
16. นายรังสรรค์ พุทธประถม	24	กลองข้าง (Tenor Drum) กลองยาว ฉาบ	รับจ้าง
17. เด็กชายบรรเจิด กองโส	14	ฉาบ	นักเรียน
18. เด็กชายกฤษฎา เขียวมา	14	ฉาบ	นักเรียน

19. นางสาวสุชาดา พูลจัน	17	ฉาบ	นักเรียน
20. เด็กชายอชิรา บุญรอด	14	ฉาบ	นักเรียน
21. นายนภดล เสาทอง	20	ฉาบ	รับจ้าง

ขั้นตอนในการประกอบพิธีกับคณะรุ่งฟ้าแตรวงบ้านครัว มีดังนี้

เมื่อผู้ที่มาแก่นบอกล่าวหลวงพ่อโตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว คณะรุ่งฟ้าแตรวงบ้านครัวจึงเริ่มการยกครู ขั้นตอนในการยกครูมีดังนี้

ขั้นตอนในการยกครูของคณะรุ่งฟ้าแตรวงบ้านครัวมีดังนี้

การบรรเลงดนตรีไม่ว่าจะเป็นการบรรเลงดนตรีในงานใดๆ ก็แล้วแต่ สิ่งที่ต้องทำก่อนการบรรเลงคือ “การบูชาครู”

สิ่งที่ต้องเตรียมของคณะรุ่งฟ้าแตรวงบ้านครัวมี 6 อย่าง ดังนี้

1. เหล้าขาว 1 ขวด
2. บุหรี่ 1 ซอง
3. ดอกไม้ 1 กำ
4. รูป 5 ดอก
5. เทียน 1 แท่ง
6. เงิน 12 บาท

ขั้นตอนในการยกครูของคณะรุ่งฟ้าแตรวงบ้านครัวมีดังนี้

1. ตั้งนะโม 3 จบ

(นะโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส)

2. สวดชุมนุมเทวดา

(สกุเค กาเม จ รูปे คิริสิขรตญเ จนตลิกเข วิมานे ที่เป รฎฐเ จ คาเม ตรวนคหเน เควหตุฎุมหิ เขตเต ภูมิมา จายนตุ เทวา ชลถลวิสเม ยกขคนธพพนาคา ติฏฐนุตา สนฺติเก ยมฺวนิรจัน สาทโวเม สุนนตุ ฐมฺมสวณกาโล อยมภทฺนตา ฐมฺมสวณกาโล อยมภทฺนตา ฐมฺมสวณกาโล อยมภทฺนตา)

3. บอกเล่าครู - อาจารย์

(ขอยกครูให้ครูแตร ครูกลองยาว ขอขมาเจ้าที่เจ้าทาง เจ้าป่า เจ้าเขา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่บริเวณนี้ ขออัญเชิญองค์พ่อแก่ ให้มาคุ้มครองและปกป้องรักษาให้ทำการแสดงให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี)

4. เล่นเพลงมหาฤกษ์มหาชัย

(นายพยุ่ง กองโส ผู้ให้สัมภาษณ์)

เมื่อยกครูเรียบร้อยแล้วจึงให้นักดนตรีเริ่มบรรเลงดนตรีแห่รอบองค์หลวงพ่โต (พระพุทธรูปไสยาสน์) ตามจำนวนรอบของผู้ที่มาแก้บน

การจัดและการรับงาน

คณะรุ่มฟ้าแตรวบ้านครัว จะตั้งคณะที่วัดสะตือ โดยมีนางยุพิน กองโส เป็นผู้รับงาน ซึ่งจะเป็นผู้ดูแลทุกๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเครื่องดนตรี นักดนตรี การแบ่งคนในการรับงาน รวมทั้งในเรื่องของเวลาในการรับงานและเงินในการแบ่งจ่าย ซึ่งคณะรุ่มฟ้าแตรวบ้านครัวจะมาตั้งคณะในวันเสาร์ – อาทิตย์

คณะรุ่มฟ้าแตรวบ้านครัวประจำ ณ วัดสะตือ ในวันเสาร์ – อาทิตย์ และทางคณะจะแบ่งนักดนตรีออกเป็น 4 – 5 วงเล็ก แต่ละวงเล็กก็จะมีเครื่องดนตรีอย่างละชิ้น ทำให้สามารถรับงานได้มาก โดยคณะรุ่มฟ้าแตรวบ้านครัวรับงานทั้งกลองยาวล้วน กลองยาวประยุกต์ (กลองยาวผสมแตรว) และแตรว ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้ที่มาแก้บนว่าบวงอะไรไป

นอกจากงานแก้บนแล้ว คณะรุ่มฟ้าแตรวบ้านครัวยังรับงานนอกต่างๆ อีกด้วยทั้งงานมงคล อวมงคล ทั้งวงกลองยาวและแตรว ในอดีตคณะรุ่มฟ้าแตรวบ้านครัวมีเพียงกลองยาวเพียงอย่างเดียว แต่ปัจจุบันนี้มีการพัฒนานำเครื่องดนตรีสากลเข้าร่วมเล่นด้วย ได้แก่ แซ็กโซโฟน ทรัมเป็ต สไลด์ (ทรอมโบน) โดยเป็นรูปแบบของวงกลองยาวประยุกต์ และจึงพัฒนามาเป็นแตรวอย่างเต็มรูปแบบ แต่วงเดิมเช่น วงกลองยาวก็ยังคงไว้ จนมาถึงทุกวันนี้

รายได้ในการบรรเลง

ตั้งแต่คณะรุ่มฟ้าแตรวบ้านครัวได้เข้ามาประจำ ณ วัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รายได้สามารถคำนวณได้เป็นรายเดือนและสามารถคาดคะเนเงินได้อย่างคร่าวๆ โดยทางวัดสะตือได้มีเกณฑ์การคิดราคาดนตรีในพิธีแก้บนไว้ดังนี้

รายการ	รอบ	ราคา/บาท
แตรว	3	300
แตรว	9	500
แตรว + กลองยาว	3	600
แตรว + กลองยาว	9	1100
แตรว + กลองยาว	99 - 100	4600

- ทุกการรวมค่ายครูแล้ว

การคิดค่ายกครูคิดดังนี้

ทุกรายการจะคิดค่ายกครู 100 บาท โดยจะทำการบวกเข้ากับแตรวงและกลองยาว แล้ว ซึ่งถ้าทางเจ้าภาพต้องการนำเครื่องยกครูมาเองก็ได้ ซึ่งก็จะลดราคาลงอีก 100 บาท

คณะรุ่มฟ้าแตรวงบ้านครัวจะมารับงานโดยจะประจำอยู่ที่วัดสะตือในวันเสาร์และวันอาทิตย์ โดยรายได้เฉลี่ยต่อคนประมาณเดือนละ 1600 ขึ้นไป ถ้าคิดเป็นวันตกวันละประมาณ 200 บาทขึ้นไป โดยการคิดค่าแรงให้กับนักดนตรีคณะรุ่มฟ้าแตรวงบ้านครัวจะคิดค่าเครื่องเพิ่มไปอีก 1 แรง วิธีการคิดยกตัวอย่างดังนี้คือ ถ้าในคณะมีนักดนตรี 21 คน จะต้องหารเฉลี่ย 22 แรง อัตรารายได้ในแต่ละอาทิตย์จะแตกต่างกันไปตามผู้ที่มาเก็บเงิน ถ้ามีมากค่าแรงก็ได้มาก หรือถ้าวันไหนที่ได้ออกรอบ (การเล่นดนตรีแห่รอบหลวงพ่อดโต) วันนั้นค่าแรงก็จะได้มากตามลำดับ

3.4.2 บทบาทของดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่อดโต วัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะรุ่มฟ้าแตรวงบ้านครัวที่มีต่อ วิถีชีวิต ประเพณี อาชีพและเศรษฐกิจ

วิถีชีวิต

การดำเนินชีวิตของนักดนตรีแต่ละคนในคณะรุ่มฟ้าแตรวงบ้านครัวเป็นไปอย่างเรียบง่าย โดยทุกอย่างขึ้นอยู่กับงานที่ผู้มาเก็บเงินมาว่าจ้าง งานมากเงินก็มากตาม ความเป็นอยู่ก็สบายขึ้น ชีวิตก็ดีขึ้นตามลำดับ นักดนตรีจากที่เมื่อก่อนในวันเสาร์ วันอาทิตย์ต้องอยู่บ้าน แต่ตอนนี้ได้มาทำงานหารรายได้เสริมแล้วยังมีความสุข สนุกสนาน นางยุพินหัวหน้าคณะได้กล่าวว่า จากเดิมบ้านหลังเล็กมากแต่ด้วยความศรัทธาในหลวงพ่อดโต และได้เข้ามาตั้งคณะรับงานแก้บน ณ วัดสะตือ ฐานะทางบ้านก็ดีขึ้น ปัจจุบันนี้ที่บ้านได้ต่อเติมจนหลังใหญ่ขึ้นมาก ลูกๆ ก็อยู่กันสบายขึ้น

ประเพณี

ประเพณีและพิธีกรรมเป็นของคู่กัน ในปัจจุบันนี้พิธีแก้บนหลวงพ่อดโต วัดสะตือได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในประเพณีไปแล้ว และนอกจากนั้นการดำเนินชีวิตของคณะรุ่มฟ้าแตรวงบ้านครัวในสมัยก่อนต้องเล่นตามงานประเพณี เรียกได้ว่าถ้าประเพณีคณะรุ่มฟ้าแตรวงบ้านครัวก็มีรายได้ ยิ่งถ้าช่วงไหนมีงานบวชมาก งานของคณะรุ่มฟ้าแตรวงบ้านครัวก็มากตามลำดับ ด้วยส่วนใหญ่แล้วดนตรีได้มีส่วนสำคัญในพิธีกรรมต่างๆ หรือประเพณีต่างๆ แต่มาในปัจจุบันนี้ ณ วัดสะตือที่เห็นได้ชัดก็คือมีการบนบานศาลกล่าวและแก้บนด้วยดนตรี จนปัจจุบันนี้การแก้บนคล้ายกับว่าผสมไปเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีไปเสียแล้ว เนื่องจากผู้คนที่มาจากทั่วสารทิศต่างก็แก้บนด้วยกลองยาวหรือแตรวงกันเป็นส่วนใหญ่

อาชีพและเศรษฐกิจ

ในอดีตสมัยที่นายบินเป็นหัวหน้าคณะกลองยาวนายบินนั้น การตีกลองยาวยังถือว่าเป็นอาชีพที่ยังไม่ค่อยสร้างรายได้ที่ดีนัก ได้เงินค่อนข้างน้อยแต่เล่นเอาความสนุกสนานกันมากกว่า แต่ในปัจจุบันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้จำวงกลองยาวธรรมดา ตอนนี้เครื่องดนตรีสากลเข้ามาทำให้สามารถรับทั้งงานกลองยาวและงานแต่งงานได้ รายได้ก็ดีขึ้นตามลำดับ ดังนั้นอาชีพนี้ถือว่าได้สร้างรายได้ได้เป็นอย่างดี ฐานะทางครอบครัวดีขึ้นเป็นการยับเศรษฐกิจในชุมชนให้ดีขึ้น

3.4.3 การสืบทอดดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะรุ่มฟ้าแตงกวบ้านครัว

ประวัติหัวหน้าคณะรุ่มฟ้าแตงกวบ้านครัว

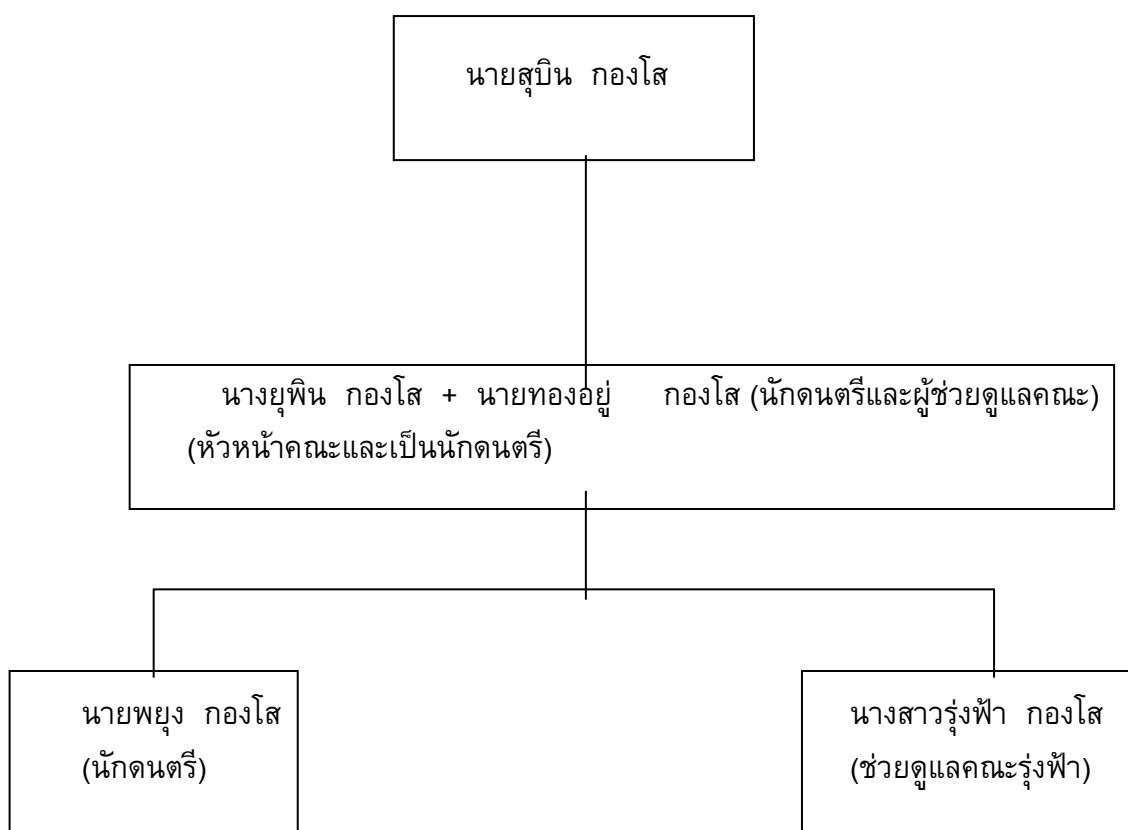
ภาพประกอบ 48 ภาพหัวหน้าคณะรุ่มฟ้าแตงกวบ้านครัว

ชื่อ นางยุพิน นามสกุล กองโส
 ก่อตั้งวงปี พ.ศ. 2525
 เกิดวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2507 อายุ 44 ปี
 สามีชื่อ นายทองอยู่ กองโส
 ลูกชายชื่อ นายพยุ กองโส
 ลูกสาวชื่อ นางสาวรุ่งฟ้า กองโส

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านครัว อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

การสืบทอด

จากการศึกษาพบว่าคณะรຸ່งฟ้าแตรวงบ้านครຸ່วนั้นได้จัดตั้งคณะมาจนถึงปัจจุบันนี้เป็นระยะเวลา 26 ปี โดยสามารถดูได้จากแผนผังข้างล่างนี้

ภาพประกอบ 49 แผนภูมิแสดงการสืบทอดคณะรຸ່งฟ้าแตรวงบ้านครຸ່ว

จากแผนภูมิข้างต้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าเป็นการสืบทอดแบบเครือญาติ จัดตั้งคณะเมื่อปี พ.ศ. 2525 โดยมีนางยุพิน กองโส เป็นหัวหน้าคณะ แต่งงานกับนายทองอยู่ กองโส และได้ช่วยกันดูแลคณะมาตลอด ก่อนหน้าการก่อตั้งคณะรຸ່งฟ้าแตรวงบ้านครຸ່วนั้น นายสุบิน กองโส ได้ตั้งคณะกลองยาวนายสุบินขึ้นมาก่อน นายสุบินเป็นพ่อของนายทองอยู่ กองโส ในขณะนี้นายสุบิน กองโส ได้เสียชีวิตไปแล้ว ในการเล่นดนตรีถ้าคนไม่พอนางยุพินก็เล่นเองบ้างตามสมควร นางยุพินและนายทองอยู่ กองโส มีลูกด้วยกัน 2 คน ผู้หญิงคน ผู้ชายคน ผู้หญิงชื่อนางสาวรຸ່งฟ้า

กองโส อยู่ในคณะทำหน้าที่ช่วยแม่ดูแลคณะ และลูกชายชื่อนายพยุ่ง กองโส อยู่ในคณะและทำหน้าที่เล่นคีย์บอร์ด และเครื่องดนตรีต่างๆ

การเรียนการสอน

การเรียนการสอนแบ่งได้ออกเป็น 2 แบบคือ

1. เรียนจากโรงเรียน

เรียนจากโรงเรียน คือ นักดนตรีในคณะบางคนเรียนการเล่นดนตรีมาจากโรงเรียนและมาร่วมคณะเป็นนักดนตรีในคณะรุ่งฟ้า โดยมีอาจารย์ที่โรงเรียนคอยต่อเพลงให้ เพลงส่วนใหญ่ที่เรียนจะเป็นเพลงลูกทุ่งโดยส่วนมาก เนื่องจากสามารถจดจำได้ง่าย และสามารถเล่นกับคณะรุ่งฟ้าได้ดี เวลาในการฝึกซ้อมส่วนใหญ่ก็จะอยู่ในตอนเช้าและเย็นตามเวลาที่อาจารย์นัดซ้อม สำหรับเครื่องดนตรีในการฝึกซ้อมจะใช้ของโรงเรียน นักดนตรีหลายคนในคณะรุ่งฟ้าแถวบ้านครัวเรียนมาจากโรงเรียนบ้านครัว

2. เรียนจากประสบการณ์

สำหรับคนที่เข้ามาในคณะรุ่งฟ้าโดยไม่เป็นเครื่องดนตรีได้เลย ก็จะเริ่มจากการตีฉาบ และเมื่อเล่นจนชำนาญ พร้อมทั้งฟังเพลงจนจำได้ก็เลื่อนมาเล่นเครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ ตามความสนใจและความถนัด หลังจากที่ได้เล่นเป็นเพลงแล้วจึงเข้าไปร่วมเล่นในเพลงที่เล่นได้บางเพลงไปก่อน ด้วยประสบการณ์ทำให้นักดนตรีหลายคนสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้หลายอย่าง สำหรับเครื่องดนตรีที่ใช้ซ้อมจะใช้ที่คณะ เวลาที่ซ้อมก็จะเป็นเวลาที่เครื่องว่าง

คณะรุ่งฟ้าแถวบ้านครัวจะนัดซ้อมกันทุกๆ วันเสาร์ที่บ้านนางยุพิน กองโส (บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านครัว อำเภอบ้านหม้อ จังหวัดสระบุรี)

บทเพลงที่นิยมบรรเลงในพิธีแก้บนหลวงพ่อดโต วัดสะตือ คณะรุ่งฟ้าแถวบ้านครัว มีดังนี้

เพลงกลองยาวนิยมเล่นมีดังนี้

1. สามป่อม
2. เก็บดอกไม้
3. เชื้อ
4. เดิน
5. เหยาะจาด
6. ไล่เดี่ยว
7. มอญ
8. ย่ำหน้ากลอง

แตงวรงที่นิยมเล่นแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. เพลงพิธี
2. เพลงรำวง
3. เพลงลูกทุ่งทั่วไป

3.4.4 การศึกษาการพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่อดโต วัดสะตือ อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อการสืบทอดสามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 รูปแบบดังนี้

3.4.4.1 การศึกษาการพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนของคณะรุ่งฟ้าแตงวรงบ้านครัว ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คณะรุ่งฟ้าแตงวรงบ้านครัวเป็นคณะดนตรีแก้บนที่เข้าทำในวัดสะตือเป็นคณะที่ 4 จากเดิมทีในคณะมีเพียงวงกลองยาวได้มีการพัฒนารูปแบบวงโดยนำเอาเครื่องดนตรีสากลหรือที่เรา รู้จักกันว่า “แตงวรง” ซึ่งนำเข้ามาผสมกับวงกลองยาวเรียกว่า “วงกลองยาวประยุกต์” และเล่นแตงวรงเพียงอย่างเดียวไปด้วย ส่วนราคาค่าแรงแต่ละวงก็ต่างกันไป ดังนั้นเราจะเห็นได้ชัดเจนว่ามีการ พัฒนาดนตรีไปเรื่อยๆ และนอกจากนี้แล้วยังมีการพัฒนาในด้านอื่นๆ อีกหลายด้านเช่น การรับงาน จากเดิมที่ไม่มีระบบ ในปัจจุบันนี้ได้มีระบบมากขึ้นโดยรับงานอย่างมีแบบแผนมากขึ้น มีการต่อคิว เหมือนการต่อคิวของวินมอเตอร์ไซด์

3.4.4.2 การพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนของคณะรุ่งฟ้าแตงวรงบ้านครัว เพื่อการสืบทอด โดยการมีส่วนร่วมของผู้วิจัย

นักดนตรีในคณะรุ่งฟ้าแตงวรงบ้านครัวหลายคนมีงานทำในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ (คณะรุ่งฟ้าแตงวรงบ้านครัวรับงานแก้บน ณ วัดสะตือ เฉพาะในวันเสาร์และวันอาทิตย์) ดังนั้นนักดนตรีในคณะจึงมีทั้งเด็กและผู้ใหญ่ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน แต่การเล่นดนตรีแตกต่างกันไปบ้าง เพราะจะมีการเรียนจากอาจารย์ที่โรงเรียนและมีการเรียนจากประสบการณ์ ในการฝึกซ้อมนั้นจะ ซ้อมเพลงกันมากกว่าโดยไม่ได้สนใจในเรื่องของเทคนิคต่างๆ เพราะต้องการเพลงและความดังในการบรรเลง ดังนั้นการฝึกเทคนิคจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเช่นกัน และนอกจากเรื่องเทคนิคต่างๆ เรื่องอื่นๆ ก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ผู้วิจัยจึงได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องของการดูแลรักษาเครื่องดนตรีอย่างถูกต้องและการฝึกเทคนิคที่ถูกต้องเพื่อให้เหนียวแน่นลง โดยมี ผู้ให้ความรู้ถูกต้องดังนี้คือ คุณพีระพงษ์ ขอบชื่นสุข จากโรงเรียนสารสาสน์เอกตรา คุณ พฤตินัย ชาววิวัฒน์ จากโรงเรียนปากเกร็ด และคุณวัชรระ ตาเกิด นักดนตรีอาชีพ โดยใช้สถานที่ โรงเรียนวัดสะตือเป็นสถานที่ในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 เรื่องดังนี้

เรื่องการใช้เทคนิคพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้กับการเล่นดนตรีในพิธีกรรม โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 สังเกตนักดนตรีในคณะว่ามีวิธีปฏิบัติเครื่องดนตรีอย่างไร

นักดนตรีโดยส่วนใหญ่ที่เข้าการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นเด็ก เทคนิคของแต่ละเครื่องก็มีบ้าง ในบางคนอาจไม่มี เพียงแค่สามารถเล่นได้เป็นเพลงเท่านั้น บางคนเป่าทรัมเป็ตโดยวางปากไม่ถูกต้อง และในการเล่นคีย์บอร์ดยังใช้นิ้วเพียง 2 – 3 นิ้วเท่านั้น ดังนั้นทำให้มีปัญหาในเพลงที่มีจังหวะเร็ว

ขั้นที่ 2 ทางผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องการใช้เทคนิคพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้กับการเล่นดนตรีในพิธีกรรม โดยมีหัวข้อดังนี้

แซกโซโฟน (Saxophone)

- การใช้ลม (Air)
- การใช้ลิ้น (Tounging)
- การฝึกนิ้ว (Fingering)

ทรัมเป็ต (trumpet)

- การใช้ลม (Air)
- การใช้ลิ้น (Tounging)
- การฝึกนิ้ว (Fingering)

ทรอมโบน (Trombone)

- การใช้ลม (Air)
- การใช้ลิ้น (Tounging)
- การใช้ปากบังคับเสียง (Lip slur)

คีย์บอร์ด

- การฝึกนิ้ว (Fingering)

ในจากจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องเทคนิคต่างๆ ของการเล่นดนตรีที่นำไปใช้ในการเล่นดนตรีกับนั้ได้นั้น จะจัดให้นักดนตรีฟังการแนะนำของแต่ละเครื่อง พร้อมทั้งลองฝึกปฏิบัติตามเครื่องดนตรีของตนด้วย หลังจากนั้นดูวิธีการสาธิตและแยกตามกลุ่มของเครื่องดนตรี เพื่อให้ได้พูดคุยและลองฝึกปฏิบัติกับผู้แนะนำ

จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องเทคนิคต่างๆ ของการเล่นดนตรีที่นำไปใช้ในการเล่นดนตรีกับนั้พบว่ นักดนตรีโดยส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามได้ดี เริ่มจากแซกโซโฟน รู้จักการใช้ลมมาก่อนแล้วแต่ยังแบ่งลมไม่ค่อยได้ มีการใช้ลิ้นที่ดี นักดนตรีที่เป่าทรัมเป็ตยังไม่ชินกับการวางปากกับ Mouth Piece ในลักษณะที่ถูกต้อง เพราะถ้าวางแบบใหม่นัก

ดนตรีจะไม่สามารถเป่าตามเสียงเดิมได้ กรณีจึงต้องใช้เวลาในการฝึกและพัฒนาตนเอง นอกจากนี้แล้วยังฝึกการบังคับปากโดยเป่าแต่ Mouth Piece ในเกิดเสียงโดยสามารถทำได้บ้าง เสียงยังไม่ชัดเจน สำหรับทอมโบนสามารถแบ่งลมได้ดี และคีย์บอร์ดเริ่มฝึกการใช้นิ้วที่มากขึ้น สามารถวางนิ้วได้เพิ่มจากเดิม ซึ่งอาจจะยังไม่ชินแต่นักดนตรีก็มีความพยายามมาก

ขั้นที่ 3 สังเกตนักดนตรีเมื่อบรรเลงดนตรีในพิธีกับว่าสามารถนำเทคนิคต่างๆ ไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด

จากการสังเกตพบว่า นักดนตรีโดยส่วนใหญ่แรกๆ ยังเกร็งอยู่ และมีการลืมนั่ง เพราะต้องเดินด้วยเล่นดนตรีไปด้วยดังนั้นจึงทำให้ยังไม่สามารถเล่นเทคนิคต่างๆ ได้เต็มที่ ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ การใช้ลมมีการแบ่งลมและสามารถช่วยผ่อนแรงนักดนตรีได้บ้าง

ตารางการพัฒนาดนตรีคณะรุ่งฟ้าตรวงบ้านครัว เรื่องการใช้เทคนิคพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้ในการบรรเลงดนตรีในพิธีกับ

วัน/เดือน/ปี	ขั้นตอนในการพัฒนา
5 สิงหาคม 2550	ขั้นที่ 1 สังเกตนักดนตรีในคณะว่ามีวิธีปฏิบัติเครื่องดนตรีอย่างไร
27 มกราคม 2551	ขั้นที่ 2 ทางผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องการใช้เทคนิคพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้กับการเล่นดนตรีในพิธีกับ
17 กุมภาพันธ์ 2551	ขั้นที่ 3 (1) สังเกตนักดนตรีเมื่อบรรเลงดนตรีในพิธีกับว่าสามารถนำเทคนิคต่างๆ ไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด
24 กุมภาพันธ์ 2551	ขั้นที่ 3 (2) สังเกตนักดนตรีเมื่อบรรเลงดนตรีในพิธีกับว่าสามารถนำเทคนิคต่างๆ ไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด

เรื่องของการดูแลรักษาเครื่องดนตรีอย่างถูกต้อง

ขั้นที่ 1 สังเกตนักดนตรีในขณะว่าการดูแลรักษาเครื่องดนตรีอย่างไร

จากการสังเกตพบว่า นักดนตรีมีการดูแลรักษาเครื่องคือการเช็ดเครื่อง ไม่มีการเช็ดนมของแซกโซโฟน ไม่มีการเช็ดน้ำลาย สำหรับเครื่องเป่าเมื่อถึงเวลาเล่นก็นำ Mouth Piece มาประกอบแล้วนำไปเป่าได้เลย

ขั้นที่ 2 ทางผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องการดูแลรักษาเครื่องดนตรีให้กับนักดนตรีในคณะรุ้งฟ้าแตรวงบ้านครัว โดยมีข้อหลักๆ ในการสนทนาและสาธิตตามหัวข้อดังนี้

1. ก่อนการใช้เครื่องดนตรีทุกครั้งควรตรวจสอบเครื่องดนตรีก่อน เพราะถ้ามีการชำรุดจะได้สามารถแก้ไขได้ทัน
2. หลังจากใช้เครื่องเสร็จ ควรใช้ผ้าที่มีเยื่อนุ่ม ไม่มีขน เช่นผ้าอ้อม ผ้าฝ้าย เช็ดเครื่องให้สะอาด ไม่ควรใช้ผ้าที่มีขน เช่นผ้าขนหนู เพราะจะทำให้เครื่องเป็นรอย
3. ไม่ควรให้เครื่องโดนน้ำ เพราะจะทำให้วัสดุที่ผลิตเครื่องแต่ละชนิดแปรสภาพคุณภาพของเครื่องแย่ลง หากจำเป็นต้องโดนน้ำให้รีบเช็ดให้แห้งทันที
4. อุณหภูมิมีผลต่อเครื่องดนตรีทุกประเภทจึงไม่ควรเก็บเครื่องดนตรีไว้ในที่ร้อน ชื้น หรือเย็นจัด
5. สิ่งสำคัญสำหรับเครื่องเป่าคือ ก่อนใช้เครื่องดนตรีผู้เป่าควรทำความสะอาดช่องปากเสียก่อน ไม่ควรรับประทานอาหารหรือดื่มน้ำหวานขณะที่เป่า และหลังจากเป่าเสร็จควรใช้ผ้าที่มีคุณภาพในการซับน้ำได้ดี เช่นผ้าขาวบางเช็ดน้ำลายภายในเครื่องจากนั้นใช้กระดาษซับมันซึ่งมีคุณสมบัติบางและซับน้ำได้ซับนมให้แห้ง

ขั้นที่ 3 จำลองเหตุการณ์จริงในการดูแลและทำความสะอาดเครื่องดนตรี

พบว่านักดนตรีสามารถดูแลรักษาเครื่องดนตรีโดยมีการทำความสะอาดหลังใช้งานเรียบร้อยแล้ว และทำความสะอาด Mouth Piece ด้วย

ขั้นที่ 4 สังเกตในขณะก่อนและหลังการเล่นดนตรีของนักดนตรีในคณะรุ้งฟ้าแตรวงบ้านครัว

จากการสังเกตพบว่า นักดนตรีโดยส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นมากขึ้น อย่างน้อยๆ ก็มาเช็ดเครื่องก่อนเก็บเข้ากล่อง แต่สำหรับแซกโซโฟนเครื่องค่อนข้างเก่ามาก การดูแลรักษาจึงเป็นเรื่องที่ลำบากมาก เพราะนมของเครื่องก็แก่แล้ว สภาพก็ต้องเปลี่ยนใหม่ แต่ตอนนี้ก็ยังพอใช้งานได้อยู่จึงดูแลได้ตามสภาพเครื่องที่เอื้ออำนวย

ตารางการดูแลรักษาเครื่องดนตรีอย่างถูกต้อง

วัน/เดือน/ปี	ขั้นตอนในการพัฒนา
5 สิงหาคม 2550	ขั้นที่ 1 สังเกตนักดนตรีในคณะว่าก่อนและหลังการใช้เครื่องดนตรีจะปฏิบัติกับเครื่องดนตรีอย่างไร
27 มกราคม 2551	ขั้นที่ 2 ทางผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องการดูแลรักษาเครื่องดนตรีให้กับนักดนตรีในคณะรุ่มฟ้าแตรวงบ้านคร้ว
	ขั้นที่ 3 จำลองเหตุการณ์จริงในการดูแลและทำความสะอาดเครื่องดนตรี
17 กุมภาพันธ์ 2551	ขั้นที่ 4 (1) สังเกตการณ์ในขณะก่อนและหลังการเล่นดนตรีของนักดนตรีในคณะรุ่มฟ้าแตรวงบ้านคร้ว
24 กุมภาพันธ์ 2551	ขั้นที่ 4 (2) สังเกตการณ์ในขณะก่อนและหลังการเล่นดนตรีของนักดนตรีในคณะรุ่มฟ้าแตรวงบ้านคร้ว

3.5 คณะสำรวจ

ภาพประกอบ 50 ป้ายชื่อคณะสำรวจ

3.5.1 สถานภาพของดนตรีกับนหลวงพ่อโต วัดละต้อ อำเภอบำเหน็จ จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา คณะสำรวจ

คณะสำรวจเข้ามาในวัดละต้อในฐานะคณะกับนหลวงพ่อโตคณะหนึ่งในจำนวนทั้งหมด 5 คณะ และก็เป็นคณะที่ 5 โดยงานหลักคือการรับงานกับนหลวงพ่อโต ณ วัดละต้อ อำเภอบำเหน็จ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ดูแลหรือหัวหน้าคณะคือ นายสำรวจ ดาวสุข

ประวัติคณะสำรวจ

คณะสำรวจตรวจตั้งอยู่ ณ วัดละต้อ บริเวณองค์หลวงพ่อโตด้านนอก ในวันธรรมดา จะมาตั้งคณะ 2 – 3 วัน เวลาตั้งแต่ 06.00 - ตอนเย็น สลับกับคณะอื่นๆ ไปตามคิว ในวันเสาร์ - อาทิตย์ มาตั้งคณะตั้งแต่เวลา 06.00 – ตอนเย็น คณะสำรวจก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2544 ถือได้ว่าเป็นคณะที่ 5 ของคณะกับนหลวงพ่อโต วัดละต้อทั้งหมด 5 คณะ โดยนายสำรวจ ดาวสุข เป็นหัวหน้าคณะ อายุ 55 ปี เมื่อก่อนทำงานบริษัทหลังจากที่ออกจากงานแล้ว จึงชวนลูกเขยมาทำวงกลองยาวและตรวจสำหรับกับนหลวงพ่อโตวัดละต้อ โดยลูกเขยนั้นเป็นนักดนตรีคณะแม่บุญช่วยมาก่อน ต่อมาจึงได้ชวนพรรคพวกและนักเรียนที่เรียนโรงเรียนนิศยานกุลและโรงเรียนวัดหัวหินมาช่วยกันเล่นดนตรีโดยนักดนตรีผู้ใหญ่ในการดูแลนักดนตรีเด็กๆ ซึ่งมีนายสำรวจ ดาวสุข เป็นผู้ควบคุมวงและดูแลในเรื่องของเครื่องดนตรีรวมทั้งการรับงานต่างๆ

นักดนตรี

รายชื่อนักดนตรีคณะสำราญทั้งหมด 23 คน

ชื่อ - นามสกุล	อายุ	เครื่องดนตรีที่เล่น	อาชีพ
1. นายสำราญ ดาวสุข	55	ควบคุมวง	หัวหน้าคณะดนตรี
2. นางมาลิน ดาวสุข	50	ช่วยควบคุมวง	แม่บ้าน
3. นางมณีรัตน์ ดาวสุข	30	ช่วยควบคุมวง	บริษัท
4. นายเอกรัตน์ ระหารักษ์	25	ทุกเครื่องดนตรี	รับจ้าง
5. นายชลที ระหารักษ์	20	ทุกเครื่องดนตรี	นักเรียน
6. นายสันติ ประตุคำ	30	ทุกเครื่องดนตรี	รับจ้าง
7. นายวิเชียน จันทโชติ	45	แซ็กโซโฟน	ทำนา
8. นายธเนศ เทษมยา	38	แซ็กโซโฟน	รับจ้าง
9. นายสมหวัง เกตุอำ	30	แซ็กโซโฟน	รับราชการ
10. นายสุมิธ สำราญจิต	28	แซ็กโซโฟน	รับจ้าง
11. นายพรเทพ ชุ่มสาย ณ อยุธยา	20	แซ็กโซโฟน	ทำงานโรงงาน
12. เด็กชายศิลา อินทรโชติ	12	แซ็กโซโฟน	นักเรียน
13. เด็กชายพิสินธุ์ อยู่จำเริญ	12	แซ็กโซโฟน	นักเรียน
14. นายอตินาท พุ่มวันเพ็ญ	30	ทรมเป็ต	รับจ้าง
15. เด็กชายสุริยา จิตรแก้ว	12	ทรมเป็ต	นักเรียน
16. เด็กชายนพนันท์ ดวงประเสริฐ	13	ทรมเป็ต	นักเรียน
17. นายดิเรก สุนทรโทก	30	ทรมโบน (สไลด์)	รับจ้าง
18. นายวิโรจน์ สุนทรโทก	30	เครื่องเป่า	นักดนตรี
19. นายวิชาญ อยู่สะอาด	25	กลองข้าง (Tenor Drum)	ลูกจ้างรัฐ
20. นายกิตติศักดิ์ สิงห์หน	26	กลองข้าง (Tenor Drum)	ทำนา
21. นายสุชาติ ผดุงชีพ	19	ฉาบ กลองยาว	นักเรียน
22. นางวรรณนา ศรีญะกร	49	ฉาบ	นักดนตรี
23. นายสุนทร สารทขุนทด	25	ฉาบ	รับจ้าง

ขั้นตอนในการยกครูของคณะสำราญมีดังนี้

การบรรเลงดนตรีไม่ว่าจะเป็นการบรรเลงดนตรีในงานใดๆ ก็แล้วแต่ สิ่งที่ต้องทำก่อนการบรรเลงคือ “การบูชาครู”

สิ่งที่ต้องเตรียมของคณะสำราญมี 6 อย่าง ดังนี้

1. เหล้าขาว 1 ขวด

2. บุหรี่ 1 ซอง
3. ดอกไม้ 1 กำ
4. รูป 5 ดอก
5. เทียน 1 แท่ง
6. เงิน 12 บาท

ขั้นตอนในการยกครูของคณะสำรวจมีดังนี้

1. ตั้งนะโม 3 จบ
2. กล่าวบทสวดดังนี้

ตะมัตถัง ประภาเสณโต สัตถา อะหะมิมะ อะวิตะธู อะมิมะสะ นะโม นมัสการ
ข้าพเจ้าจะนมัสการ พระพุทฺธ คุณณัง พระธรรมะ คุณณัง พระสังฆคุณณัง เชิญคุณ
พระพุทฺธเจ้า อยู่เหนือเกล้า เหนือผม ขอเชิญพระพรหม มาอยู่ตาค้าย พระนารายณ์มาอยู่ตาขวา
ขอเชิญนางพระคงมาเป็นน้ำลาย ขอเชิญพระพายมาเป็นลมปาก ขอเชิญพระยานาคเข้ามาเป็น
สร้อยสังวาล ขอเชิญพระกาฬเข้ามาเป็นหัวใจ ข้าพเจ้าจะทำการสิ่งใดๆ ขอให้ประสิทธิ์ทุกเมื่อผิ
ลองอันใด อย่าได้รู้เบื่อหน่าย เดชะครูที่บรรยายอันศักดิ์สิทธิ์ล้ำเลิศ พระครูผู้อยู่ในถ้ำจงมา
ข้าพเจ้าทำการ อติเมแห่งข้าพเจ้าสารพัดศัตรูวินาศสันติ

(นายสำรวจ ดาวสุข ผู้ให้สัมภาษณ์)

เมื่อยกครูเรียบร้อยแล้วจึงให้นักดนตรีเริ่มบรรเลงดนตรีแห่รอบองค์หลวงพ่อดโต
(พระพุทฺธไสยาสน์) ตามจำนวนรอบของผู้ที่มาแก้บน

การจัดและการรับงาน

คณะสำรวจรับงานแก้บนหลวงพ่อดโต วัดสะตือ จะตั้งคณะที่วัดสะตือ บริเวณองค์
หลวงพ่อดโตรอบนอก โดยมีนายสำรวจ ดาวสุข เป็นผู้รับงาน ซึ่งจะเป็นผู้ดูแลทุกๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็น
เป็นเครื่องดนตรี นักดนตรี การแบ่งคนในการรับงาน รวมทั้งในเรื่องของเวลาในการรับงาน
และเงินในการแบ่งจ่าย ในวันเสาร์ – อาทิตย์ นั้นคนมาแก้บนค่อนข้างมาก จึงแบ่งนักดนตรี
ออกเป็นวงย่อยๆ ประมาณ 5 วงเล็ก โดยจะแบ่งตามคิวจากวงที่ 1- 2 – 3 ตามลำดับ สำหรับการ
รับงานทั้ง 5 คณะนั้นจะสลับตามลำดับ ถ้าวางไหนได้คิวเป็นคณะแรกก็จะมีโอกาสรับงานเป็นคณะ
แรก

รายได้ในการบรรเลง

สำหรับการคิดราคาในการรับงานนั้นทางวัดได้มีติดราคาได้ที่วัดดังนี้

รายการ	รอบ	ราคา/บาท
แต้วรง	3	300
แต้วรง	9	500
แต้วรง + กลองยาว	3	600
แต้วรง + กลองยาว	9	1100
แต้วรง + กลองยาว	99 - 100	4600

- ทุกรายการรวมค่ายกครูแล้ว

การคิดค่ายกครูคิดดังนี้

ทุกรายการจะคิดค่ายกครู 100 บาท โดยจะทำการบวกเข้ากับแต้วรงและกลองยาวแล้ว ซึ่งถ้าทางเจ้าภาพต้องการนำเครื่องยกครูมาเองก็ได้ ซึ่งก็จะลดราคาลงอีก 100 บาท

3.5.2 บทบาทของดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่อดำ วัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะสำราญที่มีต่อ วิถีชีวิต ประเพณี อาชีพและเศรษฐกิจ

วิถีชีวิต

คณะสำราญ โดยหัวหน้าคณะคือนายสำราญ ดาวสุข หลังจากที่ได้ออกจากงานแล้ว ได้มาตั้งคณะดนตรีแก้บนหลวงพ่อดำ ณ วัดสะตือแห่งนี้ ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงไปมาก จากมีเพียงเครื่องดนตรีและนักดนตรีไม่มากนัก ปัจจุบันด้วยแรงศรัทธาของผู้คนที่มาสักการะหลวงพ่อดำ ณ วัดสะตือ ทำให้มีนักดนตรีมาร่วมคณะอีกหลายคน จนตอนนี้คณะสำราญมีนักดนตรีในคณะประมาณ 20 คน แต่ละคนในคณะต่างมีความเห็นตรงกันว่า การเล่นดนตรีแก้บนเป็นการสร้างอะไรในชีวิตหลายๆ อย่าง เช่นการสร้างอาชีพ ความรู้เรื่องดนตรี ประสบการณ์ ชื่อเสียง และอีกหลายอย่าง จากเด็กน้อยที่วันเสาร์วันอาทิตย์ไม่ได้ทำอะไร ตอนนี้มาเล่นดนตรีหาค่าขนมให้ตนเอง และยังช่วยแบ่งเบาภาระให้ครอบครัวด้วย

ประเพณี

การบนบานศาลกล่าวในปัจจุบันนี้กลายมาเป็นเรื่องใกล้ตัวมากๆ ที่ไหนใครว่าดี ใครว่าศักดิ์สิทธิ์ ที่นั่นต้องมีคนไปไหว้ขอพร และบนบานศาลกล่าว ที่วัดสะตือก็เช่นเดียวกัน สำหรับ

คณะสำรวจแล้วเป็นคณะที่เข้าเป็นอันดับที่ 5 ซึ่งนายสำรวจหัวหน้าคณะได้กล่าวว่า ในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ หลวงพ่อโตท่านศักดิ์สิทธิ์มาก จนทำให้ประชาชนมาจากทั่วสารทิศ ไม่ว่าจะเป็นเหนือ – ใต้ – ออก – ตก ต่างก็มาบนแล้วก็มาแก้บนจนกลายเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับคนในชุมชนไปแล้ว นอกจากความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อโตแล้ว คนในชุมชนต่างก็เชื่อกันว่าหลวงพ่อโตท่านชอบกลองยาว ดังนั้นในอดีตชาวบ้านจึงนิยมการบนกลองยาว จนในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของเครื่องดนตรีและรูปแบบของวงดนตรีมาเป็น กลองยาว กลองยาวประยุกต์ และแตรวง ในปัจจุบันผู้คนที่มาแก้บนอาจไม่รู้ว่าเพราะอะไรถึงต้องแก้บนด้วยกลองยาวหรือแตรวง แต่รู้เพียงแต่ว่าเขาเชื่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จนกลายมาเป็นเหมือนประเพณีอย่างหนึ่งในการแก้บน

อาชีพและเศรษฐกิจ

ปัจจุบันอาชีพการเล่นดนตรีถือได้ว่าเป็นอาชีพหลักสำหรับนักดนตรีที่มีอายุก่อนข้างมาก เนื่องจากไม่ได้ทำงานประจำ แต่สำหรับนักดนตรีเด็กๆ ในคณะถือว่าเป็นอาชีพเสริมเนื่องจากยังเรียนหนังสือกันอยู่ ซึ่งการเล่นดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่อโต วัดสะตอถือว่าเป็นอาชีพที่ดีอาชีพหนึ่ง ซึ่งสามารถสร้างรายได้ สร้างประสบการณ์ และอื่นๆ อีกมากมาย นอกจากนี้อาชีพต่างๆ ก็ตามมากมายเป็นลูกโซ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่เป็นทอดๆ สร้างอาชีพและสร้างรายได้ ทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้นตามลำดับ เงินทองหมุนเวียนในชุมชนค่อนข้างมาก เพราะในทุกๆ วันเสาร์วันอาทิตย์ผู้คนจะเดินทางมาสักการะหลวงพ่อโตมากเป็นพิเศษ พร้อมกับที่วัดสะตอมียตลาดนัด ด้านเศรษฐกิจในชุมชนจึงดีขึ้นตามลำดับ

3.5.3 การสืบทอดดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่อโต วัดสะตอ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะสำรวจ

ประวัติหัวหน้าคณะสำรวจ (อ้อด)

ภาพประกอบ 51 ภาพหัวหน้าคณะสำรวจ

ชื่อ นายสำรวย นามสกุล ดาวสุข

ก่อตั้งวงปี พ.ศ. 2544

เกิดวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2495 อายุ 55 ปี

ภรรยาชื่อ นางมาลิน ดาวสุข

ลูกสาวคนที่ 1 ชื่อ นันจนา ดาวสุข

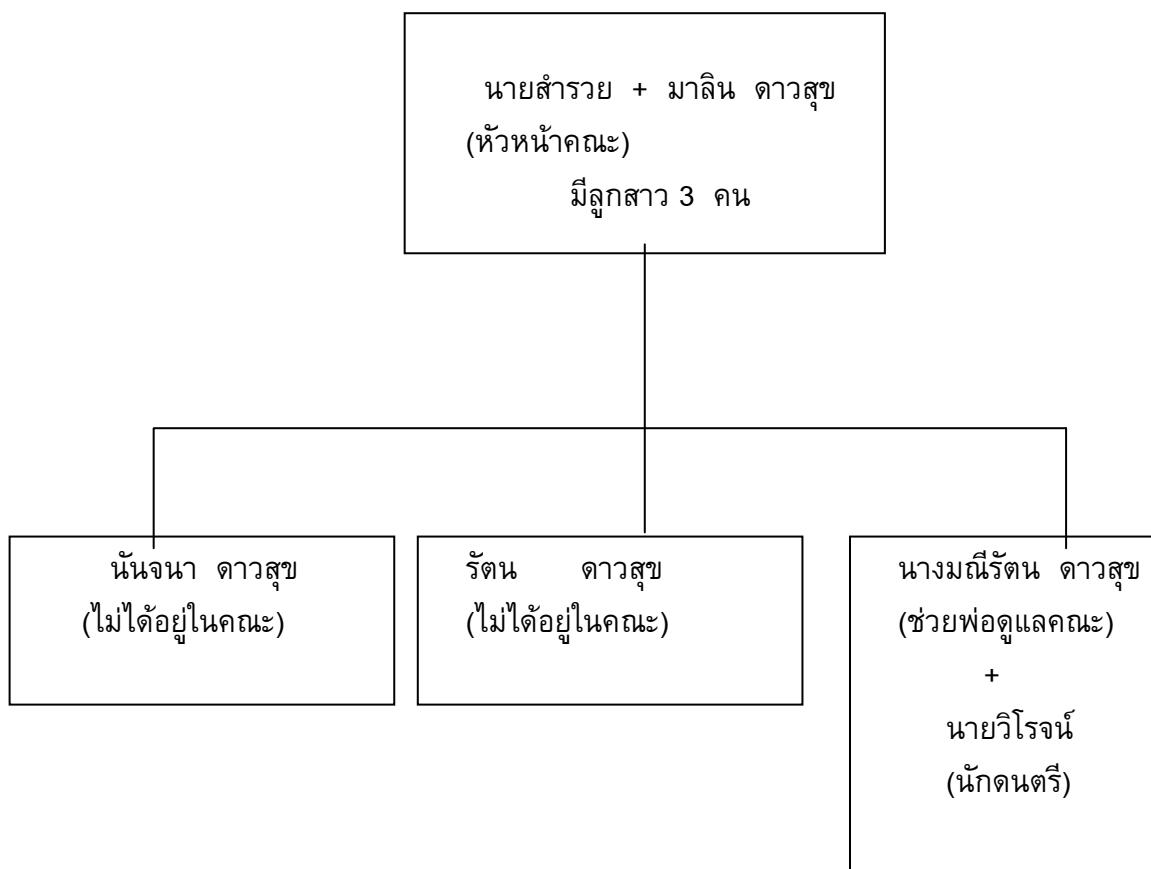
ลูกสาวคนที่ 2 ชื่อ รัตน์ ดาวสุข

ลูกสาวคนที่ 3 ชื่อ มณีรัตน์ ดาวสุข

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 77/1 หมู่ที่ 6 ตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การสืบทอด

จากการศึกษาพบว่าคณะสำรวจ นั้นได้จัดตั้งคณะมาจนถึงปัจจุบันนี้เป็นระยะเวลาไม่นานนักทำให้การสืบทอดยังไม่ชัดเจนในทางเครือญาตินัก เพราะนายสำรวยเป็นผู้ก่อตั้งคณะดังจะเห็นได้จากแผนภูมิดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 52 แผนภูมิแสดงการสืบทอดคณะสำรวย

นายสำรวย ดาวสุข อายุ 55 แต่งงานกับนางมาลิน ดาวสุข มีลูกด้วยกัน 3 คน เป็นผู้หญิงทั้ง 3 คน โดยมีลูกสาวคนสุดท้ายคือ มณีรัตน์ ดาวสุข อยู่ในคณะสำรวยและทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยดูแลคณะอีกคนหนึ่ง โดยได้แต่งงานกับนายวิโรจน์ ซึ่งตอนนี้อยู่ในคณะสำรวยได้ช่วยดี ฉาบ แต่เดิมนายสำรวย ดาวสุข ได้ทำงานบริษัท หลังจากที้ออกจากงานแล้ว พอดีทางวัดสระต้อ ได้เปิดรับคณะดนตรีที่เล่นดนตรีในพิธีกับนประจำวัด นายสำรวยจึงได้ชวนสมัครพรรคพวกมาเล่น ดนตรีโดยเล่นทั้งกลองยาวและแตรวง ซึ่งอาชีพนี้ก็ได้ถือว่าเป็นอาชีพที่สุจริตและสร้างรายได้ให้กับ ครอบครัวเป็นอย่างดี นายสำรวยและนางมาลิน ภรรยา ก็ได้มาดูแลคณะโดยมีลูกสาวคนสุดท้ายมา ช่วยดูแลอีกคน

การเรียนการสอน

การเรียนการสอนแบ่งได้ออกเป็น 2 แบบคือ

1. เรียนจากโรงเรียน

นักดนตรีคณะสำรวยที่มาการเรียนดนตรีที่โรงเรียนมีไม่มากนัก โดยส่วนใหญ่แล้ว นักดนตรีจะมีแต่ผู้ใหญ่ แต่การเรียน และการฝึกซ้อมก็ไม่ได้แตกต่างอะไรกับโรงเรียนมากมาย เพราะเนื่องจากทางคณะสำรวยได้นำอาจารย์มาฝึกให้ที่บ้านนายสำรวย โดยมาอ่านโน้ตแต่เป็น โน้ตเพลงไทย และนัดกันฝึกซ้อมกันที่บ้านนายสำรวย สำหรับเรื่องเวลาในการฝึกซ้อมไม่แน่นอน ไม่มีการนัดกันเป็นรายวัน รายสัปดาห์ หรือรายเดือน ถ้าพร้อมเมื่อไหร่จึงนัดซ้อมหรือถ้ารับงาน นอกจึงนัดซ้อมกัน

2. เรียนจากประสบการณ์

นักดนตรีหลายคนในคณะสำรวยสามารถเล่นดนตรีได้เพราะจากประสบการณ์ กล่าวคือ นักดนตรีที่เมื่อก่อนตีได้แต่ฉาบ มาในปัจจุบันสามารถเล่นดนตรีได้เกือบทุกอย่างหรือไม่ก็ เล่นได้ทุกเครื่องมือเลยทีเดียว สำหรับการฝึกซ้อมได้มีการฝึกการอ่านโน้ต แต่เป็นโน้ตเพลงไทย (เพลงพิธี) แต่ถ้าเป็นเพลงลูกทุ่ง โดยส่วนมากมักจะต่อมือ (เป็นการต่อแบบเล่นให้ดูแล้วเล่นตาม กัน) โดยจะมีคีย์บอร์ดเป็นเครื่องนำ (คนเล่นคีย์บอร์ดจะเป็นผู้แกะเพลงจากเทปเพลง) การ ฝึกซ้อมจะนัดกันเป็นครั้ง ๆ ไป

บทเพลงที่นิยมบรรเลงในพิธีแก้บนหลวงพ่อดโต วัดสะตือ คณะสำรวยมีดังนี้

เพลงกลองยาวนิยมเล่นมีดังนี้

1. สามป่อม
2. เก็บดอกไม้
3. เช็ง
4. เดิน
5. เหน้กระจาด
6. ไล่เดี่ยว
7. มอญ
8. ย่ำหน้ากลอง

แต่ว่าที่นิยมเล่นแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. เพลงพิธี (ไม่ค่อยเล่นในพิธีแก้บน)
2. เพลงร่ำวง
3. เพลงลูกทุ่งทั่วไป

3.5.4 การศึกษาการพัฒนาดนตรีในพิธีกับนหลวงพ่อโต วัดสะดือ อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อการสืบทอดสามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 รูปแบบดังนี้

3.5.4.1 การศึกษาการพัฒนาดนตรีในพิธีกับนของคณะสำรวจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คณะสำรวจเป็นคณะดนตรีกับนที่เข้ามาตั้งคณะอยู่ในวัดสะดือเป็นคณะที่ 5 คณะสำรวจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการพัฒนาในหลายๆ ด้าน ด้านที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ การพัฒนารูปแบบของวงดนตรี กล่าวคือ จากเดิมที่มีเพียงวงกลองยาวเพียงอย่างเดียวได้มีการพัฒนาโดยมาเป็นวงกลองยาวประยุกต์และเป็นเครื่องในปัจุบันนี้ นอกจากนี้แล้วจากเดิมที่ฝึกเล่นกันเองในปัจุบันนี้ได้มีครูมาสอนและฝึกซ้อมที่บ้านนายสำรวจ มีการรับงานที่มากขึ้นซึ่งรวมทั้งงานนอกด้วย มีการนำเพลงใหม่ๆ เข้ามาเล่น และสามารถอ่านโน้ต(โน้ตเพลงไทย) ได้ด้วย

3.5.4.2 การพัฒนาดนตรีในพิธีกับนของคณะสำรวจ เพื่อการสืบทอด โดย การมีส่วนร่วมของผู้วิจัย

คณะสำรวจเป็นคณะดนตรีที่มีครูคอยฝึกและสอนให้ที่บ้านนายสำรวจ ซึ่งในเรื่องของเทคนิคและวิธีการบรรเลงตลอดจนเพลงที่ใช้ในการบรรเลงนั้นมีผู้ที่ฝึกและจัดหาให้ แต่สิ่งที่คณะสำรวจต้องการในขณะนี้คือเรื่องการดูแลรักษาเครื่องดนตรี เพราะเครื่องดนตรีที่ใช้เป็นเครื่องดนตรีของทางคณะสำรวจ และเวลาเก็บคณะสำรวจก็ต้องเป็นผู้จัดการทุกอย่าง จึงเป็นเรื่องที่ควรเอาใจใส่มากเป็นพิเศษ เพราะเวลาต้องซ่อมเครื่องดนตรีที่ต้องหมดเงินไปมากทีเดียว ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวทางในการดูแลรักษาเครื่องดนตรีที่เหมาะสมสำหรับการดูแลรักษาเครื่องดนตรีสำหรับดนตรีกับนอย่างง่าย ๆ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 สังเกตนักดนตรีในคณะว่าการดูแลรักษาเครื่องดนตรีอย่างไร

จากการสังเกตพบว่านักดนตรีแต่ละคนเมื่อเล่นดนตรีเสร็จแล้วจะเก็บเครื่องใส่กล่องโดยไม่ได้ทำความสะอาดเลย เพราะเหนื่อยมาจากการเล่นดนตรีแล้ว

ขั้นที่ 2 ทางผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องการดูแลรักษาเครื่องดนตรีให้กับนักดนตรีในคณะสำรวจ โดยมีข้อหลักๆ ในการสนทนาและสาธิตตามหัวข้อดังนี้

1. ก่อนการใช้เครื่องดนตรีทุกครั้งควรตรวจสอบเครื่องดนตรีก่อน เพราะถ้ามีการชำรุดจะได้สามารถแก้ไขได้ทัน
2. หลังจากใช้เครื่องเสร็จ ควรใช้ผ้าที่มีเยื่อนุ่ม ไม่มีขน เช่นผ้าอ้อม ผ้าฝ้าย เช็ดเครื่องให้สะอาด ไม่ควรใช้ผ้าที่มีขน เช่นผ้าขนหนู เพราะจะทำให้เครื่องเป็นรอย

3. ไม่ควรให้เครื่องโดนน้ำ เพราะจะทำให้วัตถุดิบที่ใช้ผลิตเครื่องแต่ละชนิดแปรสภาพคุณภาพของเครื่องแย่ลง หากจำเป็นต้องโดนน้ำให้รีบเช็ดให้แห้งทันที

4. อุณหภูมิมีผลต่อเครื่องดนตรีทุกประเภทจึงไม่ควรเก็บเครื่องดนตรีไว้ในที่ร้อน ชื้น หรือเย็นจัด

5. สิ่งสำคัญสำหรับเครื่องเป่าคือ ก่อนใช้เครื่องดนตรีผู้เป่าควรทำความสะอาดช่องปากเสียก่อน ไม่ควรรับประทานอาหารหรือดื่มน้ำหวานขณะที่เป่า และหลังจากเป่าเสร็จควรใช้ผ้าที่มีคุณภาพในการซับน้ำได้ดี เช่นผ้าขาวบางเช็ดน้ำลายภายในเครื่องจากนั้นใช้กระดาษซับมันซึ่งมีคุณสมบัติบางและซับน้ำได้ซับนมให้แห้ง

ขั้นที่ 3 จำลองเหตุการณ์จริงในการดูแลและทำความสะอาดเครื่องดนตรี

นักดนตรีส่วนใหญ่ให้ความสนใจและเมื่อเล่นเสร็จแล้วจะทำทำความสะอาดและสามารถทำตามคำแนะนำได้ดี แต่ในส่วนของการทำความสะอาดด้านในของตัวเครื่องเป็นเรื่องที่นักดนตรียังให้ความสำคัญน้อยอยู่ (สำหรับเครื่องเป่า)

ขั้นที่ 4 สังเกตในขณะก่อนและหลังการเล่นดนตรีของนักดนตรีในคณะสำรวจ

นักดนตรีส่วนมากเมื่อเล่นดนตรีเสร็จแล้วเริ่มมีการเช็ดทำความสะอาดตัวเครื่องดนตรี แต่บางคนรีบมากก็ไม่มีเวลาทำความสะอาดอย่างที่ได้นำไป เพราะยังต้องมียานนอกอีก ต้องรอให้เลิกเสร็จงานนอกเมื่อไหร่และพอมีเวลาเหลือนักดนตรีก็จะเช็ดและทำความสะอาด Mouth Piece นักดนตรีในคณะสำคัญแต่ยังปฏิบัติได้ไม่ครบตามขั้นตอนที่กำหนดให้

ตารางการดูแลรักษาเครื่องดนตรีอย่างถูกต้อง

วัน/เดือน/ปี	ขั้นตอนในการพัฒนา
5 สิงหาคม 2550	ขั้นที่ 1 สังเกตนักดนตรีในคณะว่าก่อนและหลังการใช้เครื่องดนตรีจะปฏิบัติกับเครื่องดนตรีอย่างไร
27 มกราคม 2551	ขั้นที่ 2 ทางผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เรื่องการดูแลรักษาเครื่องดนตรีให้กับนักดนตรีในคณะสำรวจ

	ชั้นที่ 3 จำลองเหตุการณ์จริงในการดูแลและทำความสะอาด เครื่องดนตรี
17 กุมภาพันธ์ 2551	ชั้นที่ 4 (1) สังเกตการณ์ในขณะก่อนและหลังการเล่นดนตรีของ นักดนตรีในคณะสำรวจ
24 กุมภาพันธ์ 2551	ชั้นที่ 4 (2) สังเกตการณ์ในขณะก่อนและหลังการเล่นดนตรีของ นักดนตรีในคณะสำรวจ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย : การศึกษาดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอกำแพง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพตามกระบวนการมานุษยวิทยา
(Ethnomusicology) ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้ คือขั้น
รวบรวมข้อมูล ขั้นรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ขั้นศึกษาข้อมูล ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและขั้นสรุป
ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอกำแพง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าของงานวิจัยไว้ 4 ข้อ คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพของดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โตวัดสะตือ อำเภอกำแพง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาบทบาทของดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โตวัดสะตือ อำเภอกำแพง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดดนตรีแก้บนหลวงพ่โตวัดสะตือ อำเภอกำแพง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. เพื่อพัฒนาดนตรีแก้บนหลวงพ่โตวัดสะตือเพื่อการสืบทอด
จากการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพของดนตรีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอกำแพง

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วัดสะตือ อยู่ในอำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีหลวงพ่โตประดิษฐานอยู่
สถานที่ในการแก้บนจะอยู่บริเวณลานรอบองค์หลวงพ่โต (พระนอน) สิ่งของที่นำมาแก้บนโดย
ส่วนมากแล้วจะเป็นการแก้กลองยาวหรือแตงวง หัวหมู ข้าวต้ม ขนมน้ำยา มะพร้าวอ่อน เป็นต้น
วัดสะตือมีคณะดนตรีแก้บนทั้งหมดจำนวน 5 คณะ คือ

1. คณะแม่บุญช่วยมิวสิค
2. คณะทองหล่อ
3. คณะทัตชน
4. คณะรุ่งฟ้าแตงวงบ้านครัว
5. คณะสำราญ

นักดนตรีในแต่ละคณะมีจำนวนประมาณคนละ 15 – 28 คน เครื่องดนตรีที่ใช้ในการ
แก้บนได้แก่ กลองยาว แซกโซโฟน ทรัมเป็ต สไลด์(ทรอมโบน) กลองข้าง(กลองเทเนอร์)

ออร์แกน(คีย์บอร์ด) โดยมีคณะแม่บุญช่วยมิวสิก และคณะทัศนที่ไม่มีสไลด์ (ทอมโบน) สำหรับพิธีกรรมก่อนการเล่น คณะทั้ง 5 คณะ จะต้องยกครูก่อนแสดงสิ่งที่ต้องเตรียมมีดังนี้ คือ

1. รูป 9 ดอก
2. เทียน 1 เล่ม
3. เหล้า 1 ขวด
4. บุหรี่ 1 ซอง
5. ดอกไม้ 1 กำ
6. เงิน 12 บาท

ยกเว้นคณะรุ่งฟ้าแถววงบ้านครัว ใช้รูป 5 ดอก

เพลงที่ใช้ในการบรรเลงได้แบ่งออกเป็น 3 แบบ

1. เพลงพิธี
2. เพลงร่ำวง
3. เพลงลูกทุ่งทั่วไป

รายได้ในการบรรเลง

จากการศึกษาพบว่า ทั้ง 5 คณะจะมีรายได้ทั้งจากการรับงานในพิธีกับบนหลวงพ่โตวัดเสด็จและการบรรเลงนอกสถานที่ตามแต่จะรับการว่าจ้างไม่ว่าจะเป็นงานบุญต่างๆ รวมทั้งงานกับบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสถานที่อื่นซึ่งไม่มีความแน่นอน นักดนตรีส่วนใหญ่จึงสนใจที่จะทำงานประจำกันมากกว่า แต่ในสมัยปัจจุบันนี้ทางวัดได้จัดที่ให้ทั้ง 5 คณะมาตั้งอยู่ในวัดเสด็จทำให้รายได้ของนักดนตรีดีขึ้น แต่ไม่สามารถบอกจำนวนที่แน่นอนได้ เนื่องจากต้องขึ้นอยู่กับจำนวนผู้มาแก้และจำนวนรอบที่บรรเลงด้วย แต่โดยเฉลี่ยแล้วในวันธรรมดารายได้อยู่ที่ประมาณ 150 บาทขึ้นไปต่อคน สำหรับวันเสาร์ วันอาทิตย์และวันหยุดรายได้เฉลี่ยประมาณ 200 บาทขึ้นไปต่อคน

การจัดและการรับงาน

คณะดนตรีแต่ละคณะจะจัดนักดนตรีออกเป็นวงเล็กๆ บางคณะมีวงเล็กประมาณ 4 – 6 วงด้วยกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าคณะไหนมีนักดนตรีมากน้อยเพียงใด โดยส่วนมากนักดนตรีในแต่ละคณะจะอยู่ที่ประมาณ 18 - 25 คน นักดนตรีคณะไหนถึงคิวแล้วขาดคนเล่น หรือเล่นดนตรีจนเหนื่อยมาก ทางคณะนั้นก็จะจ้างนักดนตรีคณะอื่น โดยอาจจะคิดเงินเพิ่มต่างหาก

สำหรับการกับบนที่มารอบ เช่น การบนดนตรี 999 รอบ ซึ่งทางคณะแต่ละคณะที่ได้รับงานก็จะจัดนักดนตรีในคณะซึ่งแบ่งออกเป็นวงย่อย โดยถ้าคณะไหนมี 5 วงเล็ก ก็จะทำให้ทั้ง 5 วงเล็กออกแห่รอบองค์หลวงพ่โตพร้อมกัน โดยจะคิดรอบแยกกันในแต่ละวงดังนี้คือ

รอบที่ 1	แห่ทั้ง 5 วง	คิดเท่ากับ 5 รอบ
รอบที่ 2	แห่ทั้ง 5 วง	คิดเท่ากับ 10 รอบ
รอบที่ 100	แห่ทั้ง 5 วง	คิดเท่ากับ 500 รอบ
รอบที่ 150	แห่ทั้ง 5 วง	คิดเท่ากับ 750 รอบ
รอบที่ 199	แห่ทั้ง 5 วง	คิดเท่ากับ 995 รอบ
รอบที่ 200	แห่ 4 วง	คิดเท่ากับ 999 รอบ

หมายเหตุ ตั้งแต่รอบที่ 1 – 199 แห่ทั้ง 5 วง รอบที่ 200 แห่เพียง 4 วง

การรับงานในแต่ละคณะ หัวหน้าคณะจะเป็นผู้รับงาน และดูแลจัดการทุกอย่าง เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเครื่องดนตรี นักดนตรี การแบ่งคนในการรับงาน รวมทั้งในเรื่องของเวลาในการรับงานและเงินในการแบ่งจ่าย ในวันเสาร์ – อาทิตย์ นั้นคนมาแกับนค่อนข้างมาก จึงแบ่งนักดนตรีออกเป็นวงย่อยๆ ประมาณ 5 วงเล็กเรียงลำดับกันไป สำหรับการรับงานทั้ง 5 คณะนั้นจะสลับตามลำดับสำหรับในวันธรรมดา (จันทร์ – ศุกร์) จะได้คณะมาให้บริการเพียง 2 คณะเท่านั้น โดยจะสลับกัน 4 คณะ คือ 1. คณะทองหล่อ 2. คณะแม่บุญช่วยมิวสิก 3. คณะทัตธนและ 4. คณะสำรวย ทั้ง 4 คณะจะจับคู่กันมาโดยสลับวันกัน แต่ถ้าเป็นวันหยุดทุกคณะจะมาให้บริการครบทั้ง 5 คณะ

ราคาในการรับงานนั้นทางวัดได้มีติดราคาได้ที่วัดดังนี้

รายการ	รอบ	ราคา/บาท
แตรวง	3	300
แตรวง	9	500
แตรวง + กลองยาว	3	600
แตรวง + กลองยาว	9	1100
แตรวง + กลองยาว	99 - 100	4600

- ทุกรายการรวมค่ายกฐณแล้ว

2. บทบาทของดนตรีในพิธีแกับนหลวงพ่อดำ วัดสะตือ อำเภอกำแพง จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

2.1 วิถีชีวิต

ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีการเคารพบูชาเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หลังจากที่มิดนตรีในพิธีแกับนทำให้วิถีชีวิตของนักดนตรีและคนในชุมชนดีขึ้น เห็นได้จากการที่วัดสะตือเริ่มเป็นที่รู้จักกันมากขึ้น นักดนตรีมีงานเพิ่มขึ้น มีรายได้ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2.2 ด้านประเพณี

ดนตรีในพิธีแก้บนเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่เมื่อกล่าวถึงหลวงพ่โตวัดสะตือแล้วต้องนึกถึงดนตรีแก้บน ซึ่งดนตรีแก้บนหลวงพ่โตวัดสะตือได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของประเพณี เนื่องจากประชาชนจากทุกท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับการบนบานศาลกล่าวเป็นอย่างมาก และเมื่อต้องการแก้บนสิ่งแรกที่นึกถึงและสามารถเห็นได้ชัดเจนคือการแก้บนด้วยดนตรีไม่ว่าจะเป็นวงกลองยาวหรือแตรวงก็ตาม

2.2 อาชีพและเศรษฐกิจ

อาชีพนักดนตรีแก้บนที่วัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแห่งนี้ เป็นอาชีพที่สร้างรายได้และสร้างชื่อเสียงให้กับคณะและนักดนตรีเป็นอย่างมาก เมื่อมีดนตรีในพิธีแก้อาชีพที่เกิดขึ้นตามมาคือ การรับจ้างรำแก้บน ร้านค้าต่างๆ และอาชีพอีกหลายอย่าง ซึ่งเป็นลูกโซ่ต่อกันมาตามลำดับ เมื่อมีอาชีพที่หลากหลายขึ้นทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้นตามมา

3. ศึกษาการสืบทอดดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โตวัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 คณะ ได้แก่คณะแม่บุญช่วยมิวสิค คณะทองหล่อ คณะทัตธน คณะรุ่งฟ้าแตรวงบ้านครัว และคณะสำรว

การสืบทอดดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ ทั้ง 5 คณะ การสืบทอดโดยส่วนใหญ่พบว่าเป็นการถ่ายทอดแบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติ จากพ่อแม่สู่รุ่นลูก รุ่นหลาน โดยไม่มีข้อจำกัดทางด้านเพศ แต่โดยมากที่พบผู้ชายจะเป็นผู้เล่นดนตรีไม่ว่าจะเป็นกลองยาวหรือเครื่องดนตรีสากล มีนักดนตรีผู้หญิงบ้าง การที่ผู้ชายมีมากกว่าผู้หญิงสาเหตุหนึ่งคือ เครื่องดนตรีส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นเครื่องดนตรีไทยภาคกลางหรือเครื่องดนตรีสากล ต่างก็ต้องอาศัยการแห่ (รอบองค์หลวงพ่โต) ดังนั้นนอกจากต้องเล่นดนตรีและต้องเดินแห่ไปด้วย จึงเป็นสาเหตุให้มีนักดนตรีเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง และอีกประการหนึ่งคือ รูปร่างที่ต่างกันระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย เช่น ความสูง จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้หญิงไม่ถนัดในการเล่นดนตรี

4. การศึกษาการพัฒนาดนตรีในพิธีแก้บนหลวงพ่โตวัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

คณะดนตรีทั้ง 5 คณะได้มีการพัฒนาจากเดิมหลายอย่าง เช่นในเรื่องของเครื่องดนตรีที่แต่เดิมนั้นมีเพียงวงกลองยาว คณะทองหล่อเป็นผู้นำปี่ชวาเข้ามา หลังจากนั้นคณะแม่บุญช่วยมิวสิคจึงได้นำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาร่วมเล่นในคณะทำให้เป็นที่ชื่นชอบของผู้ที่มาแก้บนและนักดนตรีด้วยกันเอง เพราะช่วยทุ่นแรงนักดนตรีได้เป็นอย่างมาก หลังจากนั้นทุกคณะในวัดสะตือจึงมีทั้งกลองยาวและแตรวงมาจนถึงทุกวันนี้

นักดนตรีส่วนใหญ่จะฝึกจากประสบการณ์ และให้ความสำคัญน้อยกับเรื่องของคุณภาพเสียง ผู้วิจัยจึงได้มีสร้างความเชื่อมั่นและหาวิธีการที่ถูกต้องเพื่อเป็นการพัฒนาเทคนิคในการนำไปใช้กับการบรรเลงดนตรีในพีธีแก้บน จึงได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติเรื่องเทคนิคของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด โดยใช้แบบฝึกหัดในแต่ละเครื่องมือประกอบการอบรม และเน้นแนวทางการพัฒนาเรื่องการดูแลรักษาเครื่องดนตรี ผลการพัฒนาพบว่า สำหรับคณะทัศนและคณะรุ่งฟ้าแตรวงบ้านครัวที่มีการฝึกการเทคนิค นักดนตรีส่วนใหญ่สามารถใช้ลมและการใช้นิ้วได้ดีกว่าเดิม ใช้ลมได้ยาวและเสียงชัดเจขึ้น สามารถนำไปใช้ในการเล่นดนตรีในพีธีแก้บนได้เป็นอย่างดี ในเทคนิคการใช้ลิ้น นักดนตรีหลายคนทำได้มาก่อนและเมื่อมีการอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งทำให้สามารถใช้ลิ้นได้ดีขึ้นแต่ต้องอาศัยการฝึกอยู่เรื่อยๆ และการให้ความรู้เรื่องการดูแลรักษาเครื่องดนตรีทั้ง 5 คณะนั้นพบว่า นักดนตรีโดยส่วนใหญ่เอาใจใส่และดูแลเครื่องดนตรีดีกว่าแต่ก่อน แต่จะทำความสะอาดโดยการเช็ดเครื่องด้านนอกของเครื่องดนตรี

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องการศึกษและพัฒนาดนตรีในพีธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอนาทม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ดนตรีในพีธีแก้บนเป็นความเชื่อของคนในชุมชนวัดสะตือ และประชาชนทั่วไปที่มีศรัทธาต่อหลวงพ่โต และยังมีความเชื่อว่าการแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือนั้นต้องแก้บนด้วยดนตรี ผู้คนต่างมาแก้บนกันมากจนทำให้เกิดคณะดนตรีแก้บนขึ้นถึง 5 คณะ ได้แก่คณะแม่บุญช่วยมิวสิก คณะทองหล่อ คณะทัศน คณะรุ่งฟ้าแตรวงบ้านครัวและคณะสำราญ แต่ละคณะเป็นคณะดนตรีที่เริ่มจากการเป็นวงกลองยาวมาก่อน และมีการพัฒนารูปแบบวงมาเรื่อยๆ จนในปัจจุบันนี้มีรูปแบบวงดนตรีขึ้นมาถึง 3 รูปแบบดังนี้คือ วงกลองยาว วงกลองยาวประยุกต์และแตรวงตามลำดับ

บทเพลงสำหรับวงกลองยาวในปัจจุบันนี้มีเหลือเพียง 8 เพลง และส่วนแตรวงที่เล่นในปัจจุบันนี้จะบรรเลงเพลงลูกทุ่งตามสมัยเป็นส่วนใหญ่ สำหรับเพลงไทยยังพอมืออยู่บ้าง ส่วนเพลงพิธีจะใช้เพียงสองเพลงคือ เพลงมหาฤกษ์และเพลงมหาชัย

การสืบทอดนั้นโดยส่วนใหญ่จะเป็นการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าครอบครัวยังคงเป็นหลักสำคัญที่สามารถถ่ายทอดวิชาชีพทางด้านดนตรีให้กับสมาชิกในครอบครัวได้อย่างดีเยี่ยม รวมไปถึงความคุ้นเคยและประสบการณ์ที่ทำให้ซึมซาบในดนตรี บทเพลง และนอกจากการสืบทอดทางเครือญาติแล้วการสืบทอดจากครูและการจดจำจากประสบการณ์ก็ยังคงเป็นส่วนช่วย และทำให้มีการสืบทอดดนตรีจากรุ่นสู่รุ่น ในการเรียนการสอนโดยส่วนใหญ่คนเล่นออร์แกน(เคียบอร์ด) จะเป็นคนแกะเพลงแล้วให้เครื่องดนตรีอื่นๆเข้ามาต่อจากตน

ดนตรีในพีธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของนักดนตรีและผู้คนในชุมชนเป็นอย่างมากเนื่องจากเมื่อเข้ามาเล่นดนตรีในพีธีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ ชีวิตเริ่มดีขึ้นอย่างแรกจะมีงานทำ อย่างที่สองคือมีรายได้เสริมช่วยครอบครัวได้ดี ในด้านการพัฒนาดนตรีในพีธีแก้

บนหลวงพ่โต หลังจากที่ได้มีการพัฒนาแล้วผลออกมาเป็นที่น่าพอใจ โดยนักดนตรีในแต่ละคณะ ได้ทำความเข้าใจและให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาเครื่องดนตรี และสำหรับอีก 2 คณะที่ต้องการในเรื่องของเทคนิคนั้น นักดนตรีส่วนใหญ่สามารถฝึกเรื่องของการใช้ลมและการใช้นิ้วได้ดีกว่าการฝึกเทคนิคแบบอื่น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาศึกษาข้อมูลเรื่องดนตรีในพิธีกับบนหลวงพ่โต วัดสะดือ อำเภอนาทวี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

ในการศึกษาครั้งต่อไปควรจะศึกษาและเข้าไปพัฒนาด้านดนตรีในเรื่องของโน้ตเพลงสากล และการอ่านโน้ตสากล เพื่อที่ในการสืบทอดของนักดนตรีจะได้เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีแบบแผนที่ดีต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจนา อินทรสุณานนท์. (2536). *พื้นฐานมานุษยวิทยาภาควิชาวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จิระ สัตตะพันธ์ศิริ. (2549). *แตงกวาบ้าน กรณีศึกษาแตงกวาคณะสุนิศา บ้านท่ามะขาม ตำบลดอนทราย อำเภอบัวชุม จังหวัดราชบุรี*. ปรินทิพนิพนธ์ ศป.ม. (ดนตรีชาติพันธุ์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ณรงค์ชัย ปิฎกธวัช. (2537, เมษายน – กันยายน). มนุษยดนตรีวิทยา. *วารสาร ปาริชาติ*. 8(1) : 37
- ณรงค์ชัย ปิฎกธวัช ; นิรันดร์ ภักดี ; และเอกราช แพร่ม่วง. (2542). *ดนตรีชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงสะกอ ในพื้นที่มูเสคี่*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทวีสิทธิ์ ไทรวิจิตร. (2522). *สังคีตนิยม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ 860 – 862 ว่างบูรพา.
- ทิพย์สุดา ญาณโกมุท. (2543). *ดนตรีชาวเผ่าอีเก้อ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่*. ปรินทิพนิพนธ์ ศป.ม. (มนุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิตยพรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. (2540). *มนุษย์วิทยาสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประเวศ วะสี. (2537). *วัฒนธรรมกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- ปริญา รัตนแสนสุข. (2546). *การศึกษาและสัญญาที่ใช้อยู่ในกองทัพไทย*. ปรินทิพนิพนธ์ ศป.ม. (มนุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปรีชา ออกกิจวัตร. (2548). *แตงกวาบ้าน : กรณีศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของแตงกวาในจังหวัดสมุทรสาคร*. ปรินทิพนิพนธ์ ศป.ม. (มนุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2546). *ประวัติการดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- พงศ์ศักดิ์ สิงหนัด. (2538). *วิเคราะห์บทไหว้ครูโขนและละคร*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ.
- พระยาอนุมานราชธน. (2546). *ชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บรรณาคาร.
- พรรณศิริ จุลภาพ. (2542). *ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรีไทยในตำบลบางปลา : กรณีศึกษาดนตรีไทยในคณะชุดประเสริฐ*. ปรินทิพนิพนธ์ ศป.ม. (มนุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- พูนพิศ อมาตยกุล. (2539). *ดนตรีวิจักษ์: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับดนตรีไทยเพื่อความชื่นชม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สยามสมัย.
- โพธิ์ ศานติกุล. (2525). *แตงกวาทหารอากาศ* (อนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ นาวาอากาศตรี โพธิ์ ศานติกุลและฉาปนกิจศพนางเปี่ยม ศานติกุล) : กรุงเทพฯ.
- มณี พะยอมยงค์. (2529). *ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย*. เชียงใหม่ : ส.ทรัพย์การพิมพ์.
- มนตรี ถิขวิทย์วรกุล. (2547). *กลองยาว : คู่มือหลักสูตรท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้านของไทยทุกภาค*. นครศรีธรรมราช : โรงเรียนวัดนางตรา.
- รสสุคนธ์ อินคง. (2546). *การสืบทอดปี่พาทย์ในจังหวัดอ่างทอง*. ปรินิพนธ์ ศป.ม. (มนุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- เรณู โกศินานนท์. (2539). *การแสดงเพลงพื้นบ้านในประเทศไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- เลิศเกียรติ จงจิรจิต. (2548). *แบบฝึกหัดทรมเปทประจำวัน / เลิศเกียรติ จงจิรจิต*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เอ็ม.ซี.ดี.การพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด.
- วิมาลา ศิริพงษ์. (2534). *การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยในสังคมปัจจุบัน : ศึกษากรณีสกุล พาทย์โกสัลและสกุลศิลปประหลาด*. วิทยานิพนธ์ สม.บ. (มานุษยวิทยา). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วิไลเลขา ถาวรธนสารและคนอื่นๆ. (2531). *พื้นฐานวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศรัณย์ นักรบ. (2541). *ดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า กรณีศึกษาหมู่บ้านผาดื่อ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย*. ปรินิพนธ์ ศป.ม. (มนุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีศักร์ วัลลิโภดม ; และคนอื่นๆ. (2535). *ดนตรีและนาฏศิลป์กับเศรษฐกิจสังคมสยาม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธนาคารกรุงเทพจำกัด.
- สงบศึก ธรรมวิหาร. (2545). *ดุริยางค์ไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรัญญา บำรุงสวัสดิ์. (2540). *การศึกษาเปรียบเทียบการรำก๊บบน ที่วัดโสมนัสราชวรวิหาร ศาลพระพรหมเอราวัณ และศาลพระกาฬ*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (นาฏศิลป์) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุกรี เจริญสุข. (2536). *สถานภาพการวิจัยสาขาศิลปะการแสดงในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุกรี เจริญสุข. (2539). *แดรและแดรวงของชาวมสยาม*. กรุงเทพฯ : Dr. Sax.
- สุธี ชำนาญสุธี. (2545). *แดรวงชาวบ้าน : กรณีศึกษาแดรวงในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัด*

- สมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สุดแดน สุขเกษม. (2542). *แตรงชาวบ้านกับการรับใช้สังคม : กรณีศึกษาคณะถนอมศิลป์*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัตรา สุภาพ. (2528). *สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภาพรณ พลอยบุษย์. (2547). *การศึกษาดนตรีในพิธีแห่เจ้าเข็น*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มนุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุนมมาลย์ นิ่มเนติพันธ์. (2524). *เอกสารประกอบการสอนวิชาดุริยาง 101 : ดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา.
- สุรพล สุวรรณ. (2549). *ดนตรีไทยในวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรศักดิ์ พุ่มวันเพ็ญ. (2543). *ที่นี้สถานี่ท่าเรือ*. : พระนครศรีอยุธยา.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2537). *วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนว มานุษยวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ นาคคง. (2537). *ยังไม่สิ้นเสียงกลอง : ในที่ระลึกงานไหว้ครูดนตรีไทยประจำปีการศึกษา 2537 ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- อำนาจ บุญอนันท์. (2546). *ดนตรีตับเต่า จังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม (วัฒนธรรมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- เอกสารประกอบการบูรณะองค์พระพุทธรูปไสยาสน์ (หลวงพ่อด) วัดสะตือ ตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- Tim Lautzenheiser ; et al. (1999). *ESSENTIAL ELEMENTS 2000 Comprehensive Band Method For Bb TRUMPET*. Halleonard Corporation.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

สภาพทั่วไปของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสภาพทางธรณีสัณฐานที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากจังหวัดอื่นๆ หลายประการ เช่น พื้นที่ของจังหวัดมีถึง 2,547,661 ตารางกิโลเมตร แต่เป็นที่ราบลุ่มทั้งหมด ไม่มีภูเขาไม่มีป่าไม้ ไม่ติดทะเล เป็นที่ราบลุ่มที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุดซึ่งเหมาะแก่การทำเกษตรกรรมอย่างยิ่ง เพราะอยุธยาแม่น้ำสำคัญ 4 สายไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำน้อย เมื่อถึงฤดูน้ำหลาก น้ำจะท่วมพื้นที่ทั้งหมด และจะขังอยู่ในท้องทุ่งนานานถึง 4 เดือน คือตั้งแต่เดือน 8 ถึงเดือน 11

ที่ตั้ง ขนาด และอาณาเขต

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย ระหว่างเส้นละติจูด 14 องศา 21 ลิปดาเหนือ ลองละติจูด 101 องศา 34 ลิปดา 38 ฟลิปดา ตะวันออก อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ยประมาณ 3.50 เมตร อยู่ห่างทิศเหนือของกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ถนนสายเอเชียประมาณ 75 กิโลเมตร และทางเรือ (แม่น้ำเจ้าพระยา) ประมาณ 177 กิโลเมตร นับว่าเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 62 ของประเทศไทย และเป็นอันดับที่ 11 ของจังหวัดทั้ง 22 จังหวัดในภาคกลาง รวมเนื้อที่ประมาณ 2,547,661 ตารางกิโลเมตร มีรูปร่างคล้ายรูปหกเหลี่ยม โดยมีสายนกว้างและส่วนยาวไม่ต่างกันมากนัก ส่วนกว้างที่สุดวัดจากทิศตะวันออกสุดถึงทิศตะวันตกสุด หรือจากบ้านหนองโสม ตำบลโพสาวหาญ อำเภอกุทัย ถึงบ้านบ่อกรวด ตำบลเทพมงคล อำเภอบางซ้าย มีส่วนยาวประมาณ 60 กิโลเมตร ส่วนยาวที่สุดวัดจากทิศเหนือสุดถึงทิศใต้สุด หรือจากบ้านคลองวัว ตำบลสองห้อง อำเภอบ้านแพรก ถึงบ้านปากคลอง ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอบางปะอิน มีความยาวประมาณ 74 กิโลเมตร ส่วนแคบที่สุด อยู่ที่อำเภอมหาราชมีความยาวประมาณ 6.5 กิโลเมตร

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	เขตอำเภอฟักไผ่ อำเภอบางบาล อำเภอบ้านแพรก อำเภอมหาราช อำเภอนครหลวง อำเภอกำแพงแสน ติดต่อกับจังหวัดอ่างทอง และ จังหวัดลพบุรี
ทิศใต้	เขตอำเภอลาดบัวหลวง อำเภอบางไทร อำเภอบางปะอิน อำเภอมโนรมย์ ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันออก	เขตอำเภอกำแพงแสน อำเภอภาชี อำเภอกุทัย และอำเภอมโนรมย์ ติดต่อกับจังหวัดสระบุรี

ทิศตะวันตก เขตอำเภอผักไห่ อำเภอบางซ้าย อำเภอลาดบัวหลวง ติดต่อกับจังหวัด
สุพรรณบุรี และจังหวัดนครปฐม

การเดินทาง

ทางรถยนต์ จากกรุงเทพฯ สามารถเดินทางไปจังหวัดอยุธยา ได้หลายเส้นทางดังนี้ - ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ผ่านประตูน้ำพระอินทร์ แล้วแยกเข้าทางหลวงหมายเลข 32 ไปยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา - ใช้ทางหลวงหมายเลข 304 (ถนนแจ้งวัฒนะ) หรือทางหลวงหมายเลข 302 (ถนนงามวงศ์วาน) เลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 306 (ถนนติวานนท์) ข้ามสะพานนนทบุรีหรือสะพานนวจร ไปยังจังหวัดปทุมธานีต่อด้วยเส้นทาง ปทุมธานี-สามโคก-เสนา (ทางหลวงหมายเลข 3111) แล้วแยกขวาที่อำเภอเสนา เข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 3263 ไปยังตัวเมืองพระนครศรีอยุธยา - ใช้เส้นทางกรุงเทพฯ-นนทบุรี-ปทุมธานี ทางหลวงหมายเลข 306 ถึงทางแยกสะพานปทุมธานี เลี้ยวเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 347 ผ่านศูนย์ศิลปาชีพบางไทร อำเภอบางปะอิน เข้าสู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทางรถโดยสารประจำทาง กรุงเทพฯ-พระนครศรีอยุธยา มีรถโดยสารทั้งรถธรรมดาและรถปรับอากาศ รถออกจากสถานีขนส่งสายตะวันออกเจียงเหนือ ถนนกำแพงเพชร 2 ทุกวันๆ ละหลายเที่ยว

ทางรถไฟ สามารถใช้ขบวนรถโดยสารที่มีปลายทางสู่ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะผ่านจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในเขตอำเภอบางปะอิน อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอวาปี ทางรถไฟจะแยกไปสายเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สถานีชุมทางบ้านภาชี เส้นทางสายเหนือจะผ่านอำเภอท่าเรือด้วย ในแต่ละวันจะมีรถไฟบริการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารขึ้นลงวันละหลายเที่ยว นอกจากนี้ การรถไฟฯ ยังจัดขบวนรถจักรไอน้ำเดินระหว่างกรุงเทพฯ- สถานีอยุธยา-กรุงเทพฯ ในโอกาสพิเศษ ปีละ 4 ขบวน คือวันที่ 26 มีนาคม สถานีรถไฟกรุงเทพฯ

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ซึ่งเกิดจากการที่แม่น้ำไหลพัดพาเอาเศษหิน ดิน ทราย ละตะกอนมาทับถมกันเป็นเวลานาน จนกลายเป็นที่ราบอันกว้างใหญ่ บริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตพื้นที่ภาคกลาง นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนาแต่ไม่มีภูเขาไม่มีป่าไม้ บริเวณศูนย์กลางของจังหวัดเรียกมาตั้งแต่เดิม ตามลักษณะที่มีสายน้ำล้อมรอบว่า เกะเมือง คู่กับเกาะที่อยู่ตรงข้ามทางด้านเหนือซึ่งเรียกว่าเกาะลอยด้วยเหตุที่มีแม่น้ำสายต่างๆ ไหลผ่าน

อำเภอท่าเรือ

ประวัติความเป็นมา

อำเภอท่าเรือเป็นอำเภอที่มีประวัติความเป็นมาเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา นับเป็นเวลากว่าสามร้อยปีเศษ และจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทางโบราณคดี เดิมอำเภอท่าเรือเรียกว่า “อำเภอนครน้อย” ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2459 ทางกรมได้เปลี่ยนชื่อเป็น “อำเภอท่าเรือ” ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาไว้ซึ่งประวัติและสภาพของท้องถิ่น ซึ่งเคยมีความสำคัญอย่างมากในสมัยโบราณ กล่าวคือ เมื่อประมาณ 354 ปีก่อน สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีของไทย ในรัชกาลแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม ได้มีการค้นพบรอยพระพุทธรูป (ในท้องที่จังหวัดสระบุรีในปัจจุบัน) โดยนายพราน ชื่อ พรานบุญ และความได้ล่วงรู้ถึงพระกรรมของพระเจ้าทรงธรรมจวบกับสมัยนั้นเป็นสมัยที่ว่างเว้นจากการทำศึกสงคราม ประกอบกับพระเจ้าทรงธรรมเป็นผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว พระองค์ได้ประจักษ์ในสำคัญของสถานที่แห่งนี้ จึงได้มีพระราชดำริจัดทำมณฑปขึ้นครอบรอยพระพุทธรูปและในขณะเดียวกัน ถ้าพิจารณาตามเส้นทางคมนาคมโดยทางเรือ ซึ่งขณะนั้นจะเป็นเส้นทางที่สะดวกที่สุด เมื่อพระองค์ได้เสด็จโดยทางชลมารคไปทางลำน้ำป่าสักจากกรุงศรีอยุธยา เพื่อไปนมัสการพระพุทธรูปแล้ว การที่จะเสด็จต่อไปโดยทางชลมารคไปยังพระพุทธรูป พระองค์ต้องเสด็จขึ้นบกโดยพักเรือไว้ที่สถานที่อันเป็นอำเภอท่าเรือปัจจุบัน ดังนั้นอำเภอท่าเรือ(นครน้อย) จึงได้เป็นที่จอดพักของขบวนเรือพระที่นั่งของพระมหากษัตริย์ในครั้งโบราณสืบมา ในรัชกาลของสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมนั้น ได้โปรดเกล้าฯ ให้ชาวต่างประเทศมาทำการสำรวจแล้วสร้างเส้นทางจากตำบลท่าเรือไปยังอำเภอพระพุทธรูปเพื่อให้เป็นเส้นทางเสด็จทางสถลมารคด้วย

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์(พระโอรสในรัชกาลที่ 4) ได้ทรงสร้างทางรถไฟเล็กบนสายนี้ เพื่อใช้เป็นเส้นทางคมนาคม รับ-ส่ง คนโดยสารที่จะไปนมัสการรอยพระพุทธรูป ราษฎรจึงพากันเรียกว่า “รถไฟกรมพระนรา” ต่อมาภายหลังการคมนาคมสะดวกขึ้น มีเส้นทางรถยนต์ ติดต่อไปมาสะดวก และรวดเร็วราษฎรจึงไม่นิยมโดยสารรถไฟสายเล็ก ผู้รับมรดกจึงได้ขายสัมปทานให้แก่รัฐบาลซึ่งได้ปรับปรุงเป็นทางหลวงจังหวัด เชื่อมโยงระหว่างอำเภอท่าเรือกับอำเภอพระพุทธรูป เส้นทางคมนาคมขนส่งสินค้าสายหนึ่ง และเส้นทางสายนี้ยังได้ผ่านอำเภอบ้านหมอของจังหวัดสระบุรีด้วย

ภูมิศาสตร์

อยู่ทางทิศเหนือของตัวจังหวัด ห่างจากจังหวัดโดยทางรถประมาณ 60 กิโลเมตร หรือทางรถไฟประมาณ 30 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 116 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอภาชี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอนครหลวง

ลักษณะภูมิประเทศ

เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเกษตรกรรม สูงกว่าระดับน้ำประมาณ 7 เมตรมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน ตำบลท่าเรือ ตำบลท่าหลวง ตำบลจำปา ตำบลเจ้าสนุก ตำบลศาลาลอย ตำบลวังแดง ตำบลโพธิ์เอน และตำบลปากน้ำ

- ลำน้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำป่าสัก สำหรับลำคลองที่สำคัญได้แก่คลองรพีพัฒน์
- ทรัพยากรธรรมชาติได้แก่ โคลน (ซึ่งได้จากแม่น้ำป่าสักและลำคลองอื่นๆส่งป้อนโรงงานปูนซีเมนต์) ทราบ
- การคมนาคม การติดต่อระหว่างอำเภอกับตำบล หมู่บ้าน โดยทางรถยนต์และทางน้ำได้ทุกอย่างฤดูกาลและสามารถติดต่อกับอำเภออื่นและจังหวัดได้โดยทางหลวงจังหวัด

3 สาย ได้แก่

สายที่ 1 สายท่าเรือ – ท่าลาน

สายที่ 2 สายท่าเรือ – พระพุทธบาท

สายที่ 3 สายท่าเรือ - อ่างทอง

- ทางหลวงชนบทมี 7 สายได้แก่
 1. สายท่าเรือ – บ้านร่อม
 2. สายท่าเรือ – ปากท่า
 3. สายท่าหลวง – วัดยางนม
 4. สายท่าลาน – วัดสะตือ
 5. สายวังแดง – วัดบึง
 6. สายท่าลาน – วัดเวียง
 7. บ้านไร่ – วัดสะตือ

ทางรถไฟ มีรถไฟสายเหนือผ่านอำเภอท่าเรือ

การคมนาคมทางน้ำโดยแม่น้ำป่าสัก

ท่าเรือ

ท้องที่อำเภอท่าเรือมีแม่น้ำไหลผ่านและมีปริมาณน้ำพอสำหรับใช้เรือทุกชนิดเดินขน-ส่งสินค้าระหว่างอำเภอท่าเรือ กับจังหวัดได้ตลอดปี ได้แก่ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ข้าว หินโม ปูนซีเมนต์ เป็นต้นสินค้าดังกล่าวนี้ปีหนึ่งๆ เป็นจำนวนหลายร้อยตัน จึงมีเรือต่อ

รับจ้างบรรทุกสินค้าและรถยนต์รับจ้างลากจูงเรือบรรทุกสินค้า จอดรับและลากจูงอยู่เป็นประจำ

- สถานที่ท่องเที่ยวได้แก่ เขื่อนพระราม 6
- สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้แก่ พระพุทธไสยาสน์ และพ่อโต

การปกครอง

- การบริหารราชการส่วนภูมิภาคมี 10 ตำบล 83 หมู่บ้าน
- การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นมี เทศบาล 1 แห่ง คือเทศบาลตำบลท่าเรือ และ สุขาภิบาลท่าหลวง

การสาธารณสุข

มีโรงพยาบาล 1 แห่ง สถานีอนามัย 10 แห่ง โรคที่มีผู้ป่วยมากในท้องที่คือ อากาศและ ภาวะที่กำหนดไม่แน่ชัด

การอาชีพและธุรกิจ

การทำนา การประมง การพาณิชย์กรรม การธนาคาร 5 แห่ง ได้แก่ ธนาคาร ออมสิน ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารกรุงไทย และธนาคารกรุงศรีอยุธยา การอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่มีโรงสีข้าว โรงงานอบข้าวโพด โรงงานผลิตปูนซีเมนต์ โรงเลื่อย

การศึกษาและศาสนา

- โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 26 แห่ง
- โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาล 3 แห่ง
- โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา 2 แห่ง
- โรงเรียนสังกัดสำนักงานเอกชน 2 แห่ง

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดพุทธศาสนา 38 วัด มัสยิด มี 1 แห่ง ที่ตำบลปากท่า

ตำบลท่าหลวง

ประวัติความเป็นมา

ตำบลท่าหลวงเดิมชื่อตำบลยางนม ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นตำบลท่าหลวง เนื่องจาก ร.5 ได้เสด็จทางเรือ และได้จอดเรือในบริเวณดังกล่าวเพื่อทอดพระเนตรการก่อสร้างเขื่อนพระราม 6 ราษฎรในพื้นที่จึงเรียกบริเวณที่ว่า ท่าหลวง

สภาพทั่วไปของตำบล

เป็นพื้นที่ราบ มีแม่น้ำไหลผ่าน 1 สาย คือ แม่น้ำป่าสัก และมีคลองชลประทาน 1 สาย ชื่อ คลองระพีพัฒน์

ทิศเหนือ จรด ต.บ้านคร้ว อ.บ้านหมอ จ.สระบุรี

ทิศใต้ จรด ต.หนองแค อ.หนองแค จ.สระบุรี

ทิศตะวันออก จรด ต.จำปา อ.ท่าเรือ จ.พระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก จรด ต.เริงราง อ.เสนาให้ จ.สระบุรี

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,213 คน ชาย 1,040 คน หญิง 1,173 คน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลัก ทำนา

อาชีพเสริม รับจ้าง

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

1 เขื่อนทดน้ำพระราม 6

2 วัดไก่อัน

3 วัดหัวหิน

เส้นทางการคมนาคม การเดินทางเข้าสู่ตำบล

- จากกรุงเทพ เดินทางโดยถนนสายเอเชีย เลี้ยวเข้าอำเภอนครหลวง แยกเข้าอำเภوتاเรือระยะทาง รวม 115 กม.
- จากกรุงเทพ เดินทางโดยรถไฟมาลงสถานีรถไฟท่าเรือ และต่อรถสองแถวมาลง ต.ท่าหลวงระยะทาง 90 กม.

- จากกรุงเทพฯ เดินทางโดยถนนสายพหลโยธิน มาลงสระบุรี และนั่งรถสายสระบุรี-สุพรรณบุรี มา 15 ก.ม.

ประวัติโดยสังเขปของวัดเสด็จ

วัดเสด็จตั้งอยู่เลขที่ 140 บ้านท่างาม หมู่ที่ 6 ตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัด 15 ไร่ 1 งาน 80 ตารางวา โฉนดเลขที่ 699 อาณาเขตทิศเหนือยาว 240 เมตร ติดต่อกับที่ตั้งบ้านเรือนของประชาชน ทิศใต้ยาว 40 เมตร ติดต่อกับที่ตั้งบ้านเรือนของประชาชน ทิศตะวันออกยาว 160 เมตร ติดต่อกับแม่น้ำแควป่าสัก ทิศตะวันตกยาว 240 เมตร ติดต่อกับถนนเข้าหมู่บ้าน

พื้นที่ตั้งวัด เป็นที่ราบอยู่ริมแม่น้ำแควป่าสัก อาคารเสนาสนะต่างๆ มีอุโบสถกว้าง 8 เมตร ยาว 22.90 เมตร สร้างเมื่อปีพุทธศักราช 2502 โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ศาลาการเปรียญกว้าง 12.75 เมตร ยาว 21.50 เมตร สร้างพุทธศักราช 2515 เป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้น กุฏิ จำนวน 7 หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ นอกจากนี้มีวิหาร หอระฆัง ศาลาบำเพ็ญบุญ และฌาปนสถาน สำหรับปฐนียวัตถุ มีพระประธานในพระอุโบสถ พระพุทธรูปไสยาสน์ ประดิษฐานอยู่ทางทิศใต้ของวัด ขนาดยาว 25 วา สร้างขึ้นในสมัยรัชการที่ 5 ปีมะเมีย พุทธศักราช 2413 โดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) พรหมรังสี วัดระฆังโฆสิตาราม กรุงเทพฯ ได้ดำเนินการจัดสร้างขึ้นเป็นที่ระลึก สำหรับบ้านเกิดของท่าน

วัดเสด็จ สร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ พุทธศักราช 2400 เดิมตั้งอยู่ทางทิศเหนือขึ้นไปไม่ไกลนัก ที่เรียกว่า “วัดเสด็จ” เพราะมีต้นเสด็จใหญ่ เป็นนิมิตร ต่อมาเมื่อ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) พรหมรังสี ได้มาดำเนินการสร้างพระพุทธรูปไสยาสน์แล้ว เรียกตามชื่อตำบลว่า “วัดท่างาม” กาลต่อมาสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง รัชการที่ 5 ได้เสด็จไปทรงนมัสการพระพุทธรูป ได้เสด็จขึ้นที่หน้าตำบสนี้ จำนวน 2 ครั้ง แต่นั้นมาจึงเรียกตำบลว่า “ตำบลท่าหลวง” และเรียกนามวัดว่า “วัดท่าหลวง” ต่อมากลับไปเรียกอีกว่า “วัดเสด็จ” ตามเดิมอีก และเสด็จไปประพาสต้นครั้งที่ 2 ตามจดหมายรัชกาลที่ 5 ระบุไว้ตอนหนึ่งว่า (วันที่ 31 กรกฎาคม ร.ศ. 125 (พุทธศักราช 2449) ได้กินข้าวกลางวัน “วัดท่างาม” วัดท่างามตามจดหมายเหตุดังกล่าวนี้หมายถึง “วัดเสด็จ” ในปัจจุบันที่วัดนี้มีโรงเรียนประถมศึกษาของทางราชการตั้งอยู่ในที่ดินวัด เนื้อที่ 7 ไร่ อีกด้วย วัดเสด็จได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ครั้งหลังวันที่ 8 กันยายน พุทธศักราช 2498 และในปีพุทธศักราช 2514 ได้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของกรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)

ประวัติของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ ในตอนเยาว์วัยนั้นกล่าวกันว่าท่านศึกษาอักขระสมัยในสำนักเจ้าคุณอรัญญิก วัดอินทวิหาร ครั้นถึงปีวอก พ.ศ. 2342 อายุได้ 12 ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณร โดยท่านเจ้าคุณพระบวรวิริยเถระ (อยู่) วัดสังเวชวิศยาราม (ก่อนเรียกว่าวัดบางลำภูบน) เป็นพระอุปัชฌาย์ ภายหลังได้ย้ายไปอยู่วัดระฆังโฆสิตาราม เพื่อศึกษาพระปริยัติธรรม ในสมัยที่เจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าเป็นสามเณรปรากฏว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อยังดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร ทรงโปรดฯ มาก ทรงรับไว้ในพระราชูปถัมภ์ ถึงได้พระราชทานเรือกันยา หลังคากระแซง ให้ท่านใช้สอยตามอัธยาศัย แม้กระทั่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ก็ทรงพระเมตตา ครั้นถึงอายุครบอุปสมบทเมื่อปี พ.ศ. 2350 ปีเถาะ ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สามเณรโต ได้รับการอุปสมบทเป็นนาคหลวง ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) โดยสมเด็จพระสังฆราช (สุก) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นพระอุปัชฌาย์ โดยปกติเจ้าประคุณ “สมเด็จพระพุฒาจารย์” ท่านไม่ยินดีในสมณศักดิ์ เป็นผู้สมถะมักน้อยสันโดษ ไม่ยึดติดในลาภยศ สรรเสริญ ในปี พ.ศ. 2395 อายุได้ 64 พรรษา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้พระราชทานสมณศักดิ์แต่งตั้งพระราชาคณะที่ “พระธรรมกิตติ” ตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดระฆังโฆสิตาราม บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ถึงปี พ.ศ. 2397 (ปีขาล) อายุ 66 พรรษา ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เลื่อนขึ้นเป็น “พระเทพกวี” และถึงวันพฤหัสบดี ขึ้น 9 ค่ำ เดือนยี่ ปี พ.ศ. 2407 (ปีชวด) อายุได้ 76 พรรษา ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ให้เป็น สมเด็จพระราชาคณะที่ “สมเด็จพระพุฒาจารย์” ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ ได้เกิดอาพาธด้วยโรคชรา ถึงแก่กรรมภาพ ในวันเสาร์ แรม 2 ค่ำ เดือน 8 (ต้น) ปีวอก จ.ศ. 1234 ตรงกับวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2415 เวลา 24.00 น. บนศาลาใหญ่วัดบางขุนพรหมนอก (ปัจจุบันคือวัดอินทวิหาร) ขณะอายุได้ 84 ปี 2 เดือน 5 วัน อุปสมบทเป็นภิกษุรวมได้ 64 พรรษา

อนุสรณ์แห่งเจ้าประคุณ “สมเด็จพระพุฒาจารย์” ท่านได้ทรงสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ปางไสยาสน์ มีพระนามว่า “พระพุทธรูปไสยาสน์” (แต่ชาวบ้านโดยทั่วไปมักเรียกว่า “หลวงพ่โต”) ณ วัดสะตือ ต.ท่าหลวง อ.ท่าเรือ จ.พระนครศรีอยุธยา เพื่อไว้เป็นอนุสรณ์ว่าท่านเกิด ณ ที่แห่งนี้ “หลวงพ่โต วัดสะตือ” พวกเราชาวพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปต่างนับถือว่าเป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่พึ่งทางใจแก่ทุกคนหลายคนปรารถนาในสิ่งที่ตนหวังและต้องการ ก็มักจะเดินทางไปวัดสะตือ แล้วอธิษฐานจิตขอพรจากท่าน ก็มักจะประสบผลสำเร็จตามใจปรารถนาที่ตั้งไว้ทุกประการ ซึ่งเราจะสังเกตได้จากทุกวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ หรือวันหยุดตามประเพณีหรือวันหยุดอื่นๆ จะมีพุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นและต่างท้องถิ่นโดยทั่วไป นำขนมจีมน้ำใจมาไหว้องค์ท่าน พร้อมกันร่ำกลองยาวถวายตามจำนวนรอบที่ได้ตั้งใจไว้ ตั้งแต่ 3 รอบ 9 รอบ จนถึงร้อย ๆ รอบ ก็มี ส่วนแถวกลองยาวที่บรรเลงก็ไม่ต้องไปหาที่ไหน จะมีคณะแถวและกลองยาวหลายคณะ

รอกอยจ้างบรรเลงให้กับทุกท่านอยู่ในบริเวณวัดและใกล้เคียง ส่วนใหญ่ก็ราคา 3 รอบก็ขึ้นอยู่กับการตกลงกันส่วนใหญ่ก็ราคา 100 บาท ในแต่ละปีจะมีงานประเพณี “ปิดทองไหว้พระ องค์หลวงพ่อด” วัดสะตือ ปีละ 2 ครั้ง ๆ แรก จะเป็นช่วงกลางเดือนห้า จะมีงานรวม 3 วัน 3 ค่ำ คือวัน 13 – 15 ค่ำ ซึ่งตรงกับวันงาน “ประเพณีลอยกระทง” ของไทยเราพอดี ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าจะมีพุทธศาสนิกชนจากทั่วสารทิศ ต่างหลั่งไหลมาร่วมงานในช่วงดังกล่าวอย่างล้นหลามทุก ๆ ปี

นอกจากนั้น เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ ยังได้ทรงสร้างพระพุทธรูปปางสมาธิประทับนั่งขนาดใหญ่ มีนามว่า “พระพุทธรูปมหาพิมพ์” เป็นพระก่ออิฐถือปูนหน้าตักกว้าง 8 วา นิ้ว สูง 1 วา 1 ศอก 7 นิ้ว ณ วัดเกตุไชโยรวิหาร ต.ไชโย จ.อ่างทอง เพื่อเป็นอนุสรณ์ว่าท่านได้สอนนิกายนั้น และนอกจากนี้ท่านยังได้สร้างพระพุทธรูปปางประทับยืนบนปทุมชาติ อัมบาตรโปรดเวไนยสัตว์ มีพระนามว่า “พระพุทธรูปศรีอริยเมตไตรย” หรือคนทั่วไปเรียกว่า “หลวงพ่อด” เป็นพระพุทธรูปยืนองค์ใหญ่ ขนาดสูง 16 วา กว้าง 5 วา ศอก สถิตย์อยู่ ณ วัดบางขุนพรหมนอก (วัดอินทรวินัย) แขวงบางขุนพรหม เขตพระนคร สร้างไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์ว่า ท่านเจริญเติบโตขึ้นเดินได้ทีนั้น นอกจากนี้แล้วท่านยังได้สร้างหลวงพ่อดนั่งกลางแจ้งที่วัดพิศเพียน (กุฎิทอง) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 องค์ (สูง 6 วาเศษ) ฯลฯ เป็นที่นึ่งเกิดว่าพระพุทธรูปท่านสร้างแต่ละแห่งแต่ละองค์ล้วนมีขนาดใหญ่โต ตามนามของท่านนั่นเอง

สิ่งที่สำคัญที่สุดในการสร้างอนุสรณ์ต่าง ๆ ของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์) ได้ทรงสร้างภาพพิมพ์ชนิดต่าง ๆ ไว้เป็นจำนวนมาก ว่ากันว่าสร้างถึง 84,000 องค์เท่ากับจำนวนพระธรรมขันธ์เรียกกันเป็นสามัญว่า “พระสมเด็จ” ส่วนมูลเหตุที่เจ้าประคุณสมเด็จฯ ท่านสร้างพระพิมพ์ขึ้นนั้นสืบเนื่องมาแต่ท่านได้ปรารภถึงพระเถระในปางก่อนว่ามักสร้างพระพิมพ์บรรจุไว้ในปูชนียวัตถุสถานเช่นเจดีย์ เพื่อการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา โดยถือว่าเมื่อต่อไปข้างหน้าถึงพระเจดีย์จะสูญไป ใครไปขุดพบพระพิมพ์ ก็จะได้เห็นพระพุทธรูป และรู้ว่าพระพุทธรูปเจ้าเคยมี เคยโปรดเวไนยสัตว์ในโลกนี้ ชวนให้ระลึกถึงพระคุณต่อไปจึงได้สร้างพระพิมพ์ขึ้นไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งบรรดาสาธุศิษย์ที่เคารพนับถือท่านรับจัดทำถวาย ในตอนแรกใช้หินลับมีดโกนแกะเป็นแม่พิมพ์ ต่อมาใช้หินอ่อนบ้าง ไม้แก่นบ้าง ดังนั้น “พระสมเด็จ” จึงมีหลายแบบหลายพิมพ์ วัตถุที่ใช้ทำนั้นก็หลายอย่างต่างกัน คือผงดินสอ (ที่ได้จากการเรียนมูลกัจจายน์ ตามวิธีโบราณ) ดินสอเหลือง ปูนขาว เกษรดอกไม้ เปลือกกล้วยหอม เปลือกกล้วยน้ำว้า ชนหมาก ใบลานเผา อาหารส้ารวมและน้ำอ้อย (ว่ากันว่า “พระสมเด็จ” บางชนิดทำด้วยวัตถุสิ่งเดียว บางชนิดทำด้วยวัตถุหลายสิ่ง) ในการสร้างพระสมเด็จครั้งแรก เจ้าประคุณสมเด็จฯ จันทกัลยาแล้วเอากัลยาใส่ภาชนะเก็บไว้ ท่านมีดินสอเหลืองอยู่ก้อนหนึ่ง จึงให้นายน้อยลูกศิษย์ผู้เป็นน้องยอ เอาเลื่อย ๆ ดินสอเหลืองเป็นชิ้นเล็ก ๆ ผสมเปลือกกล้วย แล้วเจือด้วยน้ำผึ้งบ้าง น้ำอ้อยเคี้ยวบ้าง ตำจนละเอียดเข้ากันดีแล้ว จึงให้นายน้อยกับเจ้าคุณธรรมถาวร (สมุหฐานานุกรมของท่าน) ช่วยกันพิมพ์ จนเพียงพอแก่ความต้องการ แล้วท่านก็เริ่มพิธีปลุกเสกวันละ 3 ครั้ง (เช้า – กลางวัน – เย็น) เป็นนิมิตได้ขาด แล้วเอาออกแจกจ่ายแก่ผู้ที่ต้องการทุกคน ต่อมาก็ทำโดยวิธีนั้นอีกแต่วิธีพิมพ์ต่าง

ออกไป คือเมื่อผสมผสงที่ได้แล้วเอาออกมาปั้นแล้วคลึงเป็นท่อนยาวคล้ายค้อนเทียน แล้วตัดเป็นข้อ ๆ ฝักกลางเอากดลงในพิมพ์ เมื่อแกะออกจากพิมพ์แล้วท่านเอามีดเจียนหัวท้ายและข้าง ๆ ให้มน แล้วเอาเข้าพิธิปลุกเสกเช่นเคย ว่ากันว่าท่านได้นำแจกจ่ายแก่ชาววัง เวลาท่านออกบิณฑบาตเสมอ ๆ ท่านทำดังนี้จนหมดดินสอเหลือง ภายหลังท่านใช้ดินสอขาวที่ทำเป็นแท่งแล้วลงอักขระลบเอาผงเก็บสะสมไว้จนพอแก่ความต้องการ ท่านจึงให้แกะกระเทาะปูนขาวที่ล่อน ๆ ตามกำแพงโบสถ์บ้าง เสมาบ้าง ซึ่งมีตระไคร้ น้ำเกาะอยู่เป็นจำนวนมาก นำมาตำผสมกับดินสอขาวที่ท่านทำไว้ แล้วจึงพิมพ์ คราวนี้พิมพ์เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า องค์พระเป็นปรกโพธิ์แบบทรงเจดีย์และชนิดอื่น ๆ จึงได้ความว่าพระสมเด็จบางองค์เนื้อเหลือง บางองค์เนื้อขาวเจือเขียวเล็กน้อย ก็เพราะกะเทาะเอาปูนขาวมาผสมนั่นเอง

เล่ากันว่า เมื่อประคุณสมเด็จพระสังฆราชสร้างพระพิมพ์เสร็จแล้วท่านให้ใส่บาตรใส่กระบุงและสัดไปตั้งไว้บนหอสวดมนต์ ตรงหน้าพระพุทธรูป แล้วโยงสายสิญจน์จากพระพุทธรูปไปวางไว้ที่พระพิมพ์นั้น แล้วบอกกับพระสงฆ์ที่มาประชุมเจริญพระพุทธรูปมนต์ ในพรรษาว่า ขอให้ช่วยปลุกเสกพระของท่านด้วย ต่อมาจึงให้ไปบรรจุไว้ในพระเจดีย์ตามวัดต่าง ๆ เช่นที่ วัดระฆัง วัดชีปะขาว วัดศรีสุทธาราม วัดไชโย (จ.อ่างทอง) วัดตะไกร (จ.พระนครศรีอยุธยา) ต่อมาจึงขนานนามสมเด็จพระสังฆราชว่า “ กรูวัดนั้น กรูวัดนี้ ” ส่วนกรูวัดใหม่อมตรส นั้นสืบเนื่องมาจาก “ เสมียนตราเจิม ” บิดาพระอักษรสุมบัตติ บ้านบางขุนพรหมได้สร้างพระเจดีย์ใหญ่ขึ้น 1 องค์ เพื่อบรรจุอัฐิธาตุของสกุลวงศ์ ประสงค์จะสร้างพระพิมพ์บรรจุไว้ในเจดีย์นั้นด้วย จึงได้ขอผงทำพระจากเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช ได้ผงมาบาตรหนึ่ง จึงเอาผงเคล้ากับปูนขาวและน้ำอ้อยใส่ครกโขลกต่อหน้าเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งนิมนต์ไปฉันเพลในวันนั้น ณ วัดอินทรวินัย แล้วเอาพระที่ทำทั้งหมดบรรจุไว้ในพระเจดีย์นั้นจึงเรียกว่า “ พระสมเด็จกรูใหม่อมตรส ” หรือที่เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า พระสมเด็จวัดใหม่บางขุนพรหม มีลักษณะเป็นพระนั่งขัดสมาธิบนแท่น 3 ชั้น มีเส้นนูนขึ้นมา 1 เส้น เป็นรูปโค้งครึ่งวงรูปไข่รอบองค์พระ และเล่ากันมาว่า มีพระภิกษุรูปหนึ่ง (ไม่ทราบนาม) อยู่วัดพลับ (วัดราชสิทธิาราม) ไปรู้ตงค์ได้ว่าชนิดต่าง ๆ มากมาย แล้วไปขอทำพระจากท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช ได้ผงมาเล็กน้อยจึงผสมกันทำเป็นพระพิมพ์ขึ้นชนิดหนึ่ง ลักษณะนั่งขัดสมาธิบ้าง เป็นพระนอนบ้าง เป็นพระปิดตาบ้างเรียกนามกันว่า “ พระสมเด็จกรูวัดพลับ ”

ภาคผนวก ข
ตารางการลงพื้นที่และรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

**ตารางการลงพื้นที่ สัมภาษณ์หัวหน้าคณะและนักดนตรีในพิธีเก็บนหลวงพ่อโต
วัดเสด็จ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**

ครั้งที่	คณะแม่บุญช่วย มวิสิต	คณะทองหล่อ	คณะทัตธน	คณะรุ่งฟ้า แตรวงบ้านครัว	คณะสำรวย
1	5 สิงหาคม 2550	5 สิงหาคม 2550	5 สิงหาคม 2550	5 สิงหาคม 2550	5 สิงหาคม 2550
2	30 กันยายน 2550	30 กันยายน 2550	30 กันยายน 2550	30 กันยายน 2550	30 กันยายน 2550
3	28 ตุลาคม 2550	28 ตุลาคม 2550	28 ตุลาคม 2550	28 ตุลาคม 2550	28 ตุลาคม 2550
4	27 มกราคม 2551	27 มกราคม 2551	27 มกราคม 2551	27 มกราคม 2551	27 มกราคม 2551
5	17 กุมภาพันธ์ 2551	17 กุมภาพันธ์ 2551	17 กุมภาพันธ์ 2551	17 กุมภาพันธ์ 2551	17 กุมภาพันธ์ 2551
6	24 กุมภาพันธ์ 2551	24 กุมภาพันธ์ 2551	24 กุมภาพันธ์ 2551	24 กุมภาพันธ์ 2551	24 กุมภาพันธ์ 2551
7	2 มีนาคม 2551	2 มีนาคม 2551	2 มีนาคม 2551	2 มีนาคม 2551	2 มีนาคม 2551
8	20 มีนาคม 2551	20 มีนาคม 2551	-	20 มีนาคม 2551	-
9	14 เมษายน 2551	14 เมษายน 2551	14 เมษายน 2551	14 เมษายน 2551	14 เมษายน 2551

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

เกศร ชันสุวรรณ (หัวหน้าคณะแม่บุญช่วยมิวสิค) ,เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,วัดสระต้อ 140 บ้านท่างาม
หมู่ที่ 6 ตำบล ท่าหลวง อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดพิจิตร

ทองหล่อ ฝนชัย (หัวหน้าคณะทองหล่อ) ,เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,วัดสระต้อ 140 บ้านท่างาม หมู่ที่ 6 ตำบล
ท่าหลวง อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดพิจิตร

ยุพิน กองใส (หัวหน้าคณะรุ่งฟ้าแตงกวาบ้านครัว) ,เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,วัดสระต้อ 140 บ้านท่างาม
หมู่ที่ 6 ตำบลท่าหลวง อำเภอกำแพงเพชร จังหวัด พิจิตร

อาภัสสร ดูเหว่าดำ (หัวหน้าคณะทัศน) , เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,วัดสระต้อ 140 บ้านท่างาม หมู่ที่ 6
ตำบลท่าหลวง อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดพิจิตร

ลำรวบ ดาวสุข (หัวหน้าคณะลำรวบ) ,เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,วัดสระต้อ 140 บ้านท่างาม หมู่ที่ 6 ตำบล
ท่าหลวง อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดพิจิตร

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์เพื่องานวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่องานวิจัย

เรื่องการศึกษาและพัฒนาดนตรีในพิธีกับนหลวงพ่อโต วัดเสด็จ
อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. ชื่อคณะ.....
2. หัวหน้าคณะชื่อ.....นามสกุล.....
3. ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
4. รายชื่อนักดนตรีในคณะ

[illegible]

6. การสืบทอดดนตรีแก้บนหลวงพ่โต วัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. การเรียนการสอนดนตรี

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. วิธีการถ่ายทอดดนตรี

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. การฝึกซ้อมดนตรี

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. ขั้นตอนในการหาดนตรีกับนหลวงพ่อโต วัดสะตือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. บทเพลงกลองยาวที่ใช้ในการบรรเลง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. บทเพลงแทรกวงที่ใช้ในการบรรเลง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

13. ปัญหาในคณะที่ต้องการแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....

วัน.....เดือน.....ปี.....ที่ให้สัมภาษณ์

ภาคผนวก ง
โน้ตเพลงกลองยาว

โน้ตกลองยาว

เพลงสามบ่อม

ลูกขึ้น

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ป	- - - พ

โหม่ง

กลอง
ยาว

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - ป	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- พ - -	พ พ พ พ	- พ - ป

เนื้อ (1)

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - -	- พ - ป	- พ - ป	- พ - ป	- - - -	- พ - ป	- พ - ป	- พ - ป

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - -	- พ - ป	- พ - ป	- พ - ป	- - - -	- พ - ป	- พ - ป	- พ - ป

เนื้อ (2)

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- ป - -	- พ - -	- ป - -	- พ - -	- ป - -	- พ - -	- พ - -	- พ - พ

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- ป - -	- พ - -	- ป - -	- พ - -	- ป - -	- พ - -	- พ - -	- พ - พ

ສູງ

- - - ມ	- - - ມ	- - - ມ	- - - ມ	- - - ມ	- - - ມ	- - - ມ	- - - ມ
- - - -	- ພ - ປ	- ພ - -	- ພ - ປ	- - - -	- ພ - ປ	- - - -	- ພ - ປ

- - - ມ	- - - ມ	- - - ມ	- - - ມ	- - - ມ	- - - ມ	- - - ມ	- - - ມ
- - - ພ	- - - ພ	- - - ພ	- - - ພ	- - - ພ	- ພ - -	- ພ - ພ	- ປ - ພ

โน้ตกลองยาว

เพลงเก็บดอกไม้

ลูกขึ้น

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - พ

โหม่ง

กลอง
ยาว

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - ป	- - - พ	- - - ป	- - - พ	- - - ป	- - - พ	- - - พ	- - - พ

เนื้อ (1)

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - พ พ	- ป - พ	- - พ พ	- ป - พ	- - พ พ	- ป - พ	- ป - พ	- ป - พ

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - พ พ	- ป - พ	- ป - พ	- ป - พ	- - พ พ	- ป - พ	- ป - พ	- ป - พ

เนื้อ (2)

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - พ	- - - พ	- พ - -	- ป - พ	- ป - พ	- ป - พ	- พ - -	- ป - พ

ลูกลง

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - พ	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- พ - -	- พ - พ	- ป - พ

โน้ตกลองยาว

เพลงเข็ญ

ลูกขึ้น

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ม
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

โหม่ง

กลอง
ยาว

เนื้อ (1)

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - ป	- พ - ป	- พ - ป	- พ - พ	- - - ป	- พ - ป	- พ - ป	- พ - พ

ลูกลง

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - พ	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- พ - -	- พ - พ	- ป - พ

โน้ตกลองยาว

เพลงเดิน

ลูกขึ้น

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ม
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

โหม่ง

กลอง
ยาว

เนื้อ

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - -	- - - พ	- พ - -	- พ - พ	- ป - -	- ป - พ	- พ - -	- พ - พ

ลูกลง

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - พ	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- พ - -	- พ - พ	- ป - พ

โน้ตกลองยาว

เพลงเห่กระเจาด

เนื้อ (1)

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - -	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- ป - -	- ป - พ	- พ - -	- พ - ป

โหม่ง

กลอง
ยาว

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - -	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- ป - -	- ป - พ	- พ - -	- พ - ป

เนื้อ (2)

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - -	- - - พ	- พ - พ	- พ - พ	- ป - -	- ป - พ	- พ - -	- พ - ป

ลูกกล

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - พ	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- พ - -	- พ - พ	- ป - พ

โน้ตกลองยาว

เพลงไล่เดี่ยว

ลูกขึ้น

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ม
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

โหม่ง

กลอง
ยาว

เนื้อ (1)

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- ป - -	- พ - -	- ป - -	- พ - -	- ป - -	- พ - -	พ พ พ พ	- พ - -

เนื้อ (2)

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- พ - ป	- พ - ป	- พ - ป	- พ - ป	- พ - ป	- พ - ป	- พ - ป	- พ - ป

เนื้อ (3)

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - ป	- - - ป	- - - ป	- - - ป	- - - ป	- - - ป	- - - ป	- - - ป

ลูกลง

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - พ	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- พ - -	- พ - พ	- ป - พ

โน้ตกลองยาว

เพลงมอญ

เนื้อ

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - -	- - - พ	- พ - -	- พ - -	- ป - ป	- ป - พ	- พ - -	- พ - ป

โหม่ง

กลอง
ยาว

ลูกกลอง

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - พ	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- พ - -	- พ - พ	- ป - พ

โน้ตกลองยาว

เพลงย่ำหน้ากลอง

ลูกขึ้น

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ม
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

โหม่ง

กลอง
ยาว

เนื้อ

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - -	- พ - ป	- - - -	- พ - ป	- - - -	- พ - ป	- พ - พ	- พ - ป

ลูกลง

- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม	- - - ม
- - - พ	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- - - พ	- พ - -	- พ - พ	- ป - พ

ภาคผนวก จ
โน้ตเพลงแตรวง

เพลง มหาฤกษ์

เพลง มหาชัย

เพลง ทำบุญร่วมชาติ

6

10

14

19

23

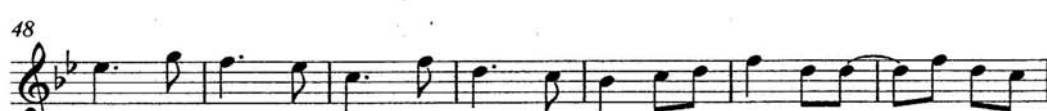
27

32

36

41

เพลง มาลัยหัวใจ

เพลง จำเริญ

5

10

15

19

23

28

32

36

41

46

เพลง ตารีกีปัส

4

8

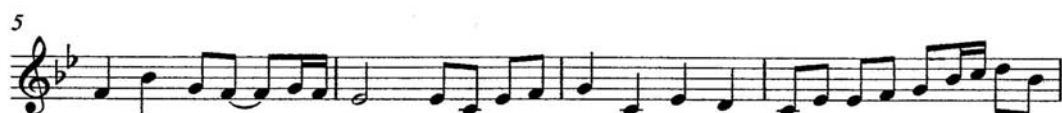
12

A

B

C

เพลง จันทนาที่รัก

เพลง สำรวยลืมคำ

เพลง เจ้าภาพจงเจริญ

9

15

22

28

35

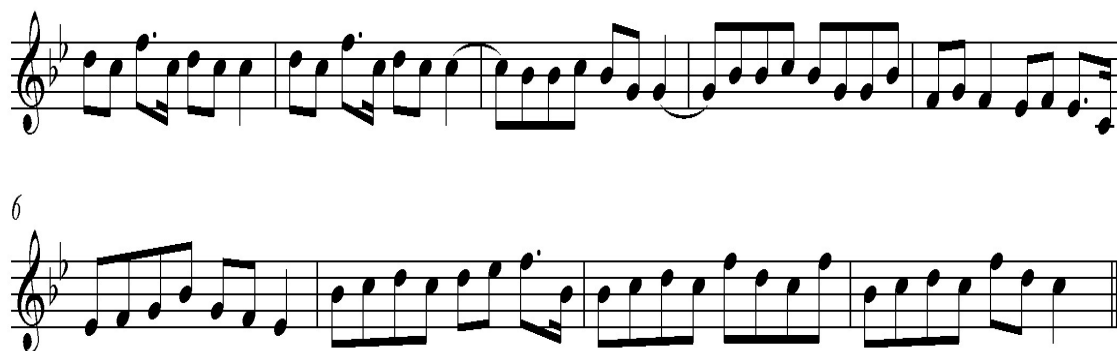
42

47

เพลง ตามองตา

เพลงพม่ากลองยาว

เพลง บัวไข่ไก่หลง

เพลง กระแซะเข้ามาซิ

6

11

16

22

27

32

37

42

47

52

เพลง กิ๋นอะไรถึงได้สวย

9

17

25

33

41

48

55

63

71

78

84

เพลง ไก่ นาตาฟาง

7

13

18

23

29

35

41

47

53

59

62

เพลง ขาดคนหุงข้าว

8

16

23

30

36

43

49

56

62

69

เพลง คนขี้หลังควาย

9

17

24

31

38

46

54

62

69

75

เพลง ทหารใหม่ไปกอง

เพลง สาวสวนแตง

เพลง ไอ้หนุ่มตุ้เพลง

6

11

16

21

26

31

36

41

44

ภาคผนวก จ

ภาพประกอบ 53 นามบัตรคณะแม่บุญช่วยมิวสิค

ภาพประกอบ 54 นามบัตรคณะทองหล่อ

ภาพประกอบ 55 นามบัตรคณะทัดธน

ภาพประกอบ 56 นามบัตรคณะรุ่งฟ้าแตรวงบ้านครัว

ภาพประกอบ 57 นามบัตรคณะสำรวจ

ภาพประกอบ 58 ผู้วิจัยสัมภาษณ์นางอาภัสสร ดุเหว่าดำ หัวหน้าคณะทัศน

ภาพประกอบ 59 ผู้วิจัยสัมภาษณ์นายสำรวย ดาวสุข หัวหน้าคณะสำรวย

ภาพประกอบ 60 ผู้วิจัยสัมภาษณ์นายทองหล่อ ผลนัย หัวหน้าคณะทองหล่อ

ภาพประกอบ 61 ผู้วิจัยสัมภาษณ์นางยุพิน กองโส หัวหน้าคณะรณรงค์ไฟฟ้าแรงบ้านครัว

ภาพประกอบ 62 ผู้วิจัยสัมภาษณ์นางสมบัติ จัทรืที นางสาวหัวหน้าคณะรณรงค์ไฟฟ้าแรงบ้านครัว

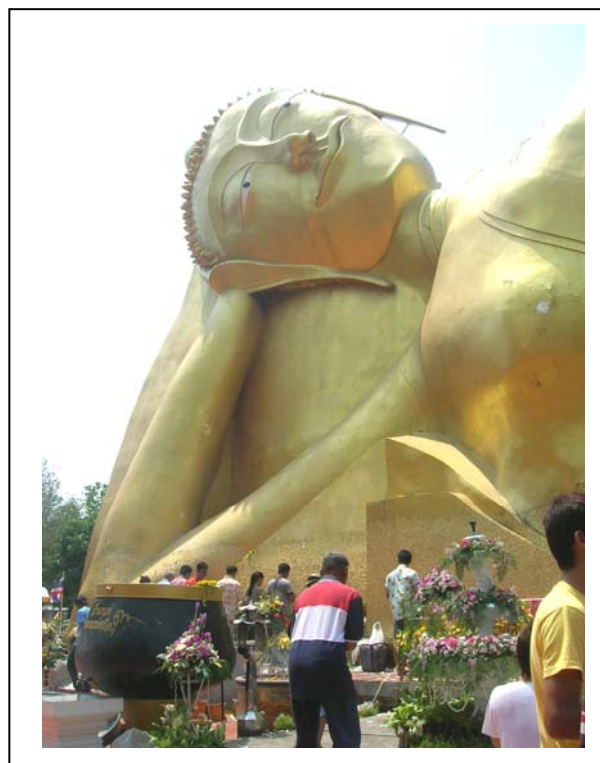
ภาพประกอบ 63 ผู้วิจัยแจกแบบสัมภาษณ์

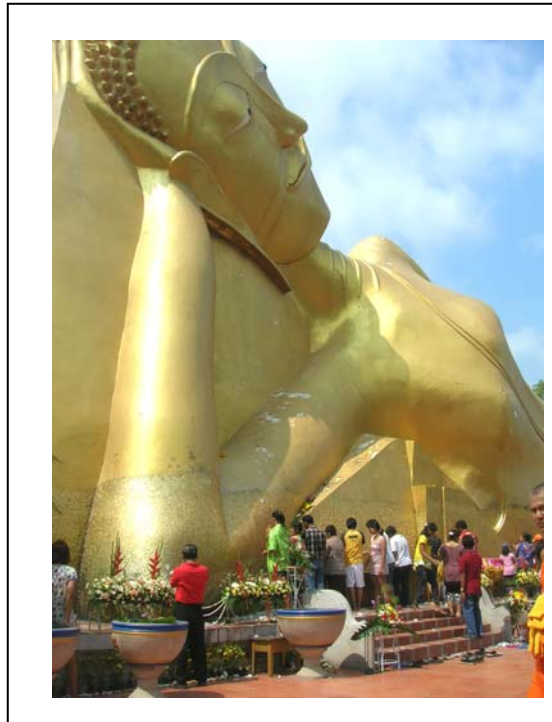
ภาพประกอบ 64 นักดนตรีกรอแบบสอบถาม

ภาพประกอบ 65 บริเวณที่ตั้งกระแกับทั้ง 5 คณะ

ภาพประกอบ 66 บริเวณลานหน้าองค์หลวงพ่โต

ภาพประกอบ 67 ประชาชนเฝ้าทององค์หลวงพ่อโต

ภาพประกอบ 68 ประชาชนที่มาสักการะหลวงพ่อโต

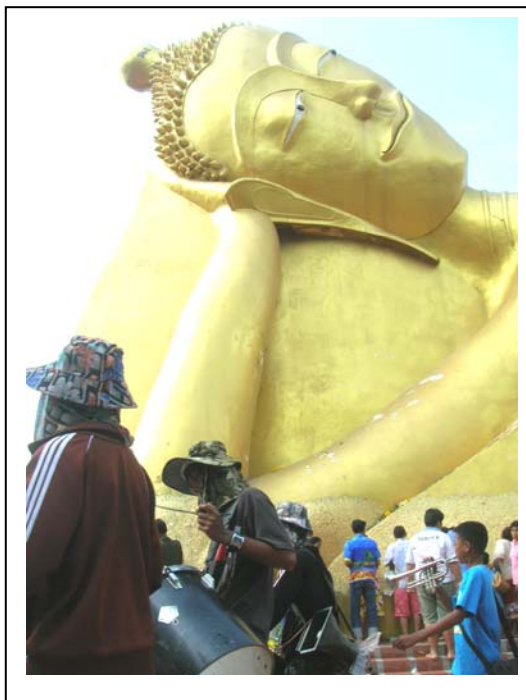
ภาพประกอบ 69 ประชาชนนำอาหารคาวหวานมาแก้บน

ภาพประกอบ 70 บริเวณที่จัดอาหารแก้บน

ภาพประกอบ 71 ประชาชนมาแก้บนรอบองค์หลวงพ่อโต วัดสะตือ

ภาพประกอบ 72 ดนตรีแก้บน (1)

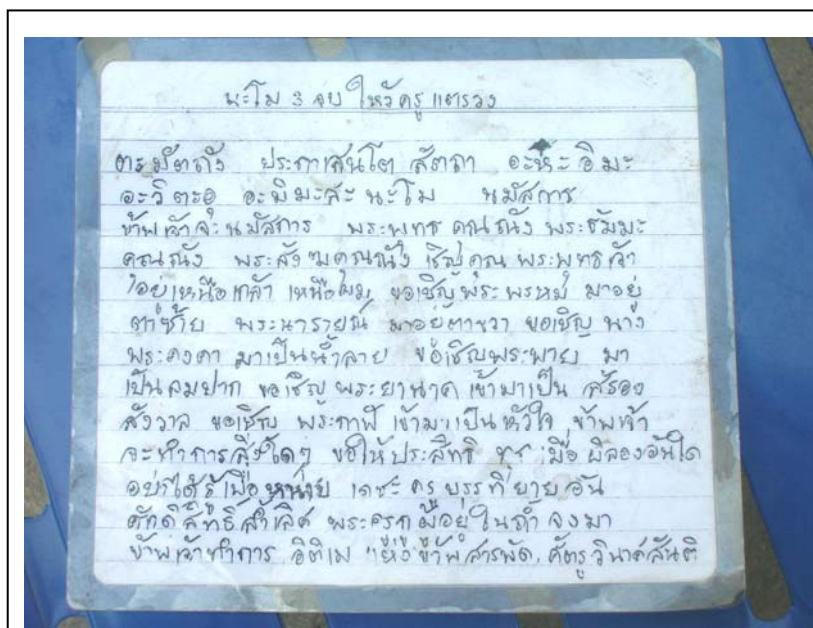
ภาพประกอบ 73 ดนตรีแก๊บน (2)

ภาพประกอบ 74 ดนตรีแก๊บน (3)

รายการราคาแตรวงแก่น วัดสะตือ			
แตรวง	3 รอบ ราคา	300	บาท
แตรวง	9 รอบ ราคา	500	บาท
กลองยาว + แตรวง	3 รอบ ราคา	600	บาท
กลองยาว + แตรวง	9 รอบ ราคา	1,100	บาท
ตั้งแต่	99 - 100 รอบ ราคา	4,600	บาท
ทุกรายการรวมค่ายกครูแล้ว			
หากเจ้าภาพไม่ได้รับความสะดวกหรือไม่เป็นไปตามข้อตกลง			
ให้แจ้งคณะทำงาน วัดสะตือ ได้ทุกเวลาที่วิหารกระจุ			
หรือ โทร. 081-8077488			
เจ้าอาวาสวัดสะตือ			

ภาพประกอบ 75 รายการราคาดนตรีแก่น วัดสะตือ

ภาพประกอบ 76 บทยกครูคณะสำรวจ

ภาพประกอบ 77 การอบรมเชิงปฏิบัติการ

ภาพประกอบ 78 การอบรมเชิงปฏิบัติการ

ภาพประกอบ 79 นักดนตรีที่รับการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวพรรณิ อำนวยสันติกุล
วันเดือนปีเกิด	29 กันยายน 2526
สถานที่เกิด	อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 7 ตำบลศาลาลอย อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รหัสไปรษณีย์ 13130
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2539	ประถมศึกษา จากโรงเรียนเทศบาลท่าเรือประชานุกูล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2545	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2549	กศ.บ. (ดุริยางคศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2551	ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร